

Pol I, Ottosson/kw

Ärende

Datum

1982-03-02

Dnr

Avd

Grupp

Mål

Adress

SVENSK WASHINGTON

Text

Er skr ^{6C} 53.Från pol I re föreslaget Wallenberg-monument.

Utplacering av statyer är ju i första hand en kommunal angelägenhet.

Vi föreslår dock att ni informerar Friedman om att det i Sverige inte är brukligt att resa statyer över levande personer. Som bekant utgår vi i efterforskningarna från att Wallenberg fortfarande lever. Därför vill vi inte medverka i sådant som kan leda till missförstånd på den punkten. Vi har kontaktat fru Nina Lagergren, som delar vår uppfattning och som inte har något emot att Friedman informeras härom. UD eller fru Lagergren har dock inga synpunkter på placering av statyn i USA.

Cabinet

Ex t:

Kiesow

Ottosson

Pol I, S Ottosson/le

EN CLAIR-TELEGRAM

Ärende

Datum 1982-03-02		Dnr 64 ✓
Avd P	Grupp 2	Mål Eu I

Adress

SVENSK TEL AVIV

Text

64. Från Ottosson för Bothén. Re Wallenberg.

Gärde-Widemar har ännu inte fått det brev som omtalas i Ditt handbrev 820204. Har vederbörande verkligen använt rätt adress? Lämpligen skriver han till Raoul Wallenbergföreningen, Box 16067, 103 22 Stockholm 16.

Beträffande ärendets handläggning kan Du väl informera om att alla nya spår följs upp med största noggrannhet. Vidare har, som Du vet, Wallenberg-fallet tagits upp av oss både i ESK och nu senast inför FN:s kommission för de mänskliga rättigheterna. Bilateralt har ju frågan tagits upp med ryssarna vid en stor mängd tillfällen. Från svensk sida utgår vi, till dess motsatsen bevisats, från att Wallenberg lever.

CABINET

Ifylles av telegramexpeditören

Avsändt den 1982-03-03	Klockan 1120	Sign Lis
---------------------------	-----------------	-------------

Politiska avdelningen
Enhet I

1982-03-02

Den	Avd	Grupp	Mål
1982-03-02			P2 6u

Katarina Meyer
Oslovägen 5
452 00 STRÖMSTAD

Raoul Wallenberg
(1 bil)

Med anledning av vårt telefonsamtal vill jag lämna följande informationer.

Under de år som förflutit sedan Wallenberg bortfördes från Budapest har utrikesdepartementet förhört ett mycket stort antal vittnen för att få klarhet om Wallenbergs öde. 1957 och 1965 publicerade utrikesdepartementet redogörelser för efterforskningarna ("Raoul Wallenberg, Dokumentsamling jämte kommentarer rörande hans fångenskap i Sovjetunionen" resp "Raoul Wallenberg, Dokumentsamling rörande efterforskningarna efter år 1957"). Dessa båda skrifter bör Du kunna få fram genom biblioteket.

De senaste åren har Sverige gjort två officiella framställningar till Sovjetunionen rörande Raoul Wallenberg. Vidare tog utrikesminister Ola Ullsten vid sitt besök i Moskva 1980 än en gång upp frågan om omständigheterna kring Wallenbergs försvinnande, direkt med utrikesminister Gromyko. Beklagligtvis upprepade Gromyko endast vad han tidigare sagt, nämligen att Wallenberg dog i fängelset 1947, detta trots alla vittnesmål vi har om att han var i livet mycket senare.

Utrikesminister Ullsten har också tagit upp Wallenberg-fallet vid ESK-konferensen i Madrid i november 1980 och den svenska delegationen där har upprepade gånger följt upp frågan.

Den 25 februari i år tog ambassadör Hans Ewerlöf upp Wallenberg-fallet inför FN:s kommission för de mänskliga rättigheterna i Genève (utrikesdepartementets pressmeddelande om talet bifogas).

./.

Fylls av postexp

Avsänd med			
☐ sv kurir	☐ uti kurir	☐ luftpost	☒ vanlig post

Avsändn datum

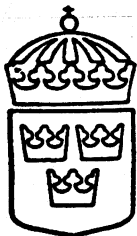
Sign

821302 L

I januari 1980 publicerades utrikesdepartementets arkivmaterial i fallet Wallenberg för tiden 1944 - 49. Regeringen väntas i vår besluta om publicering av handlingarna även för tiden 1950 - 69 (drygt 13 000 sidor).

Med vänlig hälsning

Stellan Ottosson

UTRIKESDEPARTEMENTET

OBSERVERA ATT FLERA PRESSMED-
DELANDEN KAN FÖREKOMMA I
SAMMA UTSÄNDNING.

Pressmeddelande

1982-02-25

Wallenberg-fallet inför FN:s MR-kommission

Jag vill uttrycka det svenska folkets och den svenska regeringens starka engagemang för vår försvunne landsman Raoul Wallenberg. Det sade ambassadör Hans Ewerlöf i ett svenskt anförande inför FN:s kommission för de mänskliga rättigheterna i Geneve på torsdagen och betecknade fallet som "en mänsklig tragedi".

Han betonade att svenska regeringen sedan 1945 upprepade gånger tagit upp fallet Wallenberg i sina kontakter med den sovjetiska regeringen utan att någon tillfredsställande förklaring getts och att frågan också tagits upp vid den europeiska säkerhetskonferensen i Madrid - även där förgäves. Den svenska regeringen kommer även i fortsättningen att anse att Raoul Wallenberg är i livet tills motsatsen har bevisats och kommer att göra allt i sin makt för att finna sanningen sade ambassadör Ewerlöf.

Av en rapport som lagts fram i kommissionen av en arbetsgrupp framgår att antalet försvunna personer ökar och bara under de två åren som gruppen existerat har omkring 15 000 försvinnanden rapporterats dit, som gäller fall i tjugo länder.

Arbetsgruppens förfrågningar gäller totalt ca 1 950 personer. I 55 fall krävdes brådskande utredningar gällande personer som nyligen försvunnit och där omständigheterna var sådana att man kunde frukta för deras liv. Det är troligt att några av dessa krav på brådskande utredningar kan ha räddat liv sade han. Han nämnde också att det finns tecken på att regeringar blivit mer känsliga för anklagelser om att de är ansvariga för en "politik med försvinnanden".

Förenta Nationerna är ett effektivt forum för att dra fram dessa regeringars politik och ageranden i ljuset och på så sätt förhindra denna särskilt avskyvärda metod att bryta mot de mänskliga rättigheterna sade ambassadör Ewerlöf.

Pres

ORIGINALTELEGRAM
INKOM UD

'82 MAR -3 17:28

DNR 92:A-261
P 2 Eu⁴

VIA WUI

Pressbyrå
Jerraeus
Klipp med kurir
Exp 820304

⊕
10590D UDSTH S
22112 SWED CH

PR

SVENSK GENEVE 1982-03-03

CABINET STOCKHOLM

261. FOER PRESS-AVD. RE PRESSKLIPP WALLENBERG

TACKSAM FAA UTSAENT KLIPP AV PRESSKOMMENTARER TILL WALLENBERG-
FRAAGANS BEHANDLING I KOMMISSIONEN FOER MAENSKLIGA RAETTIGHETER
I GENEVE.

EWERLOEF

SVENSK GENEVE KL 17.20

⊕
10590D UDSTH S
22112 SWED CH

MADRID

1982-03-01

HP 1

1982-03-04, pol I
Ottosson/kw
ex t k:
Berg, pol I
Kiesow, pol I
Ottosson

4/3 km

Departementssekreteraren Ottosson
Utrikesdepartementet

12

INKOM UD		
1982-03-05 04		
AVD.	GR.	MAL
1	2	Eu

HEMLIG

Re Wallenberg-vittnet Albert Hollosys försvinnande
(1 bil)

Broder,

Generalkonsul Tersmeden i Barcelona besökte i förra veckan Madrid och jag bad då honom skriva ner en redogörelse för sitt senaste samtal med Hollosy. Som tidigare meddelats, ägde detta rum måndagen den 8 februari, d v s några dagar innan vederbörande lämnade sin bostad och försvann.

./.

En utskrift av Tersmedens anteckningar om samtalet ifråga bifogas. I övrigt finns inget nytt att förtälja. I det nya läge som uppstått, har vi givetvis inte haft någon kontakt med spanska vederbörande.

Med hjärtliga hälsningar

Ulf Håkansson
Ulf H.

Ulf Håkansson

LD

HEMLIG

Några anteckningar rörande Albert Hollosys besök
på konsulatet i Barcelona

Albert Hollosy besökte mig 1982-02-08. Avsikten var närmast att meddela, att han helst icke ville ha något ytterligare samtal på konsulatet. En spansk säkerhetsman hade nämligen tryckt på om detta; skulle vi pratas vid borde det ske på en restaurang eller i hans väns bostad, där ju då mikrofoner kunde installeras. Jag nämnde givetvis ingenting till H. om att spansk säkerhetspolis redan approcherats av oss och att det på svensk sida icke spelade någon roll. Jag kunde tolka det som om H. hade förtroende för oss och nu ville varna oss för ytterligare samröre med honom. H. hade velat säga detta, innan han om någon vecka tänkte ta sig illegalt ur landet, jag förmodar till Frankrike (med en tanke att så småningom nå Sverige ?)

H. var nu i ett rätt bedrövligt skick, fysiskt och framför allt psykiskt. Han sade själv, att han hade besvär med nerverna, tänderna i överkäken var i urdåligt skick, han saknade pengar etc. Allmänt fick jag en känsla av att han var djupt besviken på västerlandet och särskilt då Spanien. Han nämnde, att man på spansk sida ville skicka honom till Madrid för förhör om hans militära bakgrund etc etc. Han syntes psykiskt icke orka med ytterligare press och föredrog att ge sig iväg igen med sin nu nästan färdigskrivna bok.

Barcelona p.t. Madrid 1982-02-25

Sten Tersmeden

WORLD POLICY COMMITTEE

... World Emblem Carpus . . . "the difference between civilization and

SIR WINSTON SPENCER CHURCHILL

World Hebrew Congress is a concrete program whereby the new only universally binding Universal Declaration of Human Rights would be made, by the voluntary consent of the nations of the World, a legally binding commitment enforceable in an International Court of Human Rights which would function completely automatically, without delay.

JUSTICE WILLIAM J. BRENNAN, JR., United States Supreme Court

TELEPHONE
State 2-1948
AREA CODE 312

Mr. Lip 58.03.12
Mr. 501. 9th Chicago

February 26, 1982

RE: RAOUL WALLENBERG

Dear Sirs: Please send me the MATERIALS on RAOUL WALLENBERG for the period between 1944-49. If you have a copy in ENGLISH, I would prefer that COPY.

Thank you for your COOPERATION.

We have been approached by members of the RAOUL
WALLENBERG FAMILY to invoke INTERNATIONAL DUE PROCESS OF LAW.

Sincerely,

Luis Kutner

Arkivet
Utrikes Departementet
Bx 16 121
102-23
Stockholm, Sweden
LK:cs

KLING KUTTING

[illegible][illegible]

★ IN MEMORIAM:
JUSTICE D. H. DOMENICO PELLETIER, Italy
JUDGE MORRIS FLOSCOWE, New York
JUSTICE, KOTARO TAMAKA, Japan
JUSTICE, SILVIO TAVOLARO, Italy
JUSTICE, RENÉ CASSIN, France

WORLD HABEAS CORPUS

... World Means Campus... "the difference between civilization and tyranny."
SIR WINSTON SPENCER CHURCHILL

"World Hebrew Corpus is a concrete program whereby the new only morally binding Universal Declaration of Human Rights would be made, by the voluntary consent of the nations of the World, a legally binding commitment enforceable in an International Court of Human Corpus which would function through appropriately ascertainable rational courts."

JUSTICE WILLIAM J. BRENNAN, JR., United States Supreme Court

"If it (World Rabies Campaign) can be made to grow in strength, it can become a mighty power for order and decency and peace in the world."

ERWIN N. GRISWOLD, Dean, Harvard Law School
United Nations Sanitation Conference

RE: RAOUL WALLENBERG

Dear Mr. Ottoson: I am deeply grateful for your LETTER of February 19, 1982 and the enclosure of the collection of DOCUMENTS with reference to **RAOUL WALLENBERG**.

I note that the date of the collection is March 16, 1966.

I also note that the materials for the period between 1944-49 was published in 1980. I shall write to the MINISTRY for that which approximates 2,000 pages in Swedish. It would be helpful if there might be an English translation, since RAOUŁ WALLENERG was requested to go to Budapest by the late President ROOSEVELT.

I also note that the government expected to make a DECISION regarding the DOCUMENTS from 1950-69 (1300 pages). Can you advise if there is an UPDATE 1970-81?

The DOCUMENTATION thus far is remarkably helpful for the contemplated ACTION, if and when the FAMILY of RAOUL WALLENBERG (and/or the FRIENDS and COMMITTEES) authorize and fund the ACTION.

With my continued THANKS.

cc: Dr. Marvin Makinen
Prof. Guy von Dardel
Mr. Stellan Ottoson
First Secretary
Ministry of Foreign Affairs
Political Department
Bx 16121- S-103-23
Stockholm, Sweden

Yours very truly,
Luis Kutner

Paris: Kutner

[illegible]

LONG KUTTING

SEN. LEO UDALL
Former Court Justice, Uganda and Nigeria
Chief Justice, Supreme Court, Taiwan

MR. JERRY YING-CHOU
Former Court Justice, Supreme Court, Taiwan
Chief Justice, Supreme Court, Taiwan

MR. HIRABU YOKOTA
Former Court Justice, Supreme Court, Japan
Chief Justice, Supreme Court, Japan

MR. CYRUS AMARDO
Former Court Justice, Supreme Court, Chicago
Chief Justice, District Court, Chicago

MR. CYPRIAN AMARDO
President, Court Supreme, Connecticut
Chief Justice, District Court, Connecticut

MR. ALFONSO BOM
Former Court Justice, Supreme Court, Italy
Chief Justice, District Court, Italy

MR. JOSEPH BUKERA
Former Court Justice, Supreme Court, Burundi
Chief Justice, District Court, Burundi

MR. ROBERTO CONSPON
Former Court Justice, Supreme Court, Argentina
Chief Justice, District Court, Argentina

MR. TARI BEN MOHAMMED SUPPANI BEN HAHM
Former Court Justice, Supreme Court, Malaysia
Chief Justice, District Court, Malaysia

MR. WILLIAM RANDOLPH DOUGLAS
Former Court Justice, Supreme Court, El Salvador
Chief Justice, District Court, El Salvador

MR. CLIFFORD N. GRANT
Former Court Justice, Supreme Court, Italy
Chief Justice, District Court, Italy

IN MEMORIAM:
JUDGE D. H. DOMENICO PELLETIER, Italy
JUDGE NORMAN FLORENCO, New York
JUDGE KOTARO TAMAKA, Japan
JUDGE KENJI IYAMA, Japan
JUDGE KENJI IYAMA, Japan

+ IN MEMORIAM:
 JUSTICE D. H. DOMENICO PELLETIER, Italy
 JUDGE MORRIS FLOSCOWE, New York
 JUSTICE, KOTARO TANAKA, Japan
 JUSTICE, SILVO TAVOLARO, Italy
 JUSTICE, BRUNO CAMBIA, France

RAOUL WALLENBERG-KOMITEEN I DANMARK

Aage Jørgensen, Bakkelodden 2, 8X 8320 Mårslet, Danmark. 3.3.82.

1982-05-18

Pol I, Kiesow, YDP
skr tit

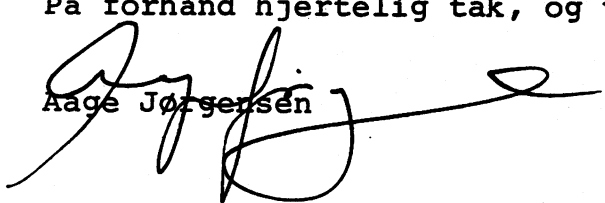
INK. UTRIKES DEP.		
D.N:o 226/204		
1982-03-08		
MD	P 2	64

Utrikesdepartementet,
Stockholm.

På vegne af den i 1981 oprettede danske Wallenberg-komité tillader jeg mig at forespørge, om det er muligt vederlagsfrit at få tilsendt et eks af Utrikesdepartementets seneste dokumentsamling vedr. Wallenberg, så vidt vi ved en 1900 sider stor bog udkommet i 1979. Den er ikke tilgængelig via Statsbiblioteket/Århus.

På forhånd hjertelig tak, og venlig hilsen,

Aage Jørgensen

UTRIKESDEPARTEMENTET

Ärende:

W1

Kopia till:

Kabs
Bitr Kabs
Polch
Pol 1
~~KABX~~

Åtgärd: (se regler på blankettkopia)

Pol I, Kiesow, cn
tit 820312

P

2

Eu

D

SVENSK BONN 1982-03-11

Pol

CABINET STOCKHOLM

DNR

FOER POL 1

B R A A D S K A N D E

RE RAOUL WALLENBERG. REF HBR OTTOSSON-MOELLANDER 1982-02-24.

P R I M O. AIDE-MEMOIRE I AERENDET I DAG OEVERLAEMNAT I UTRIKES-
MINISTERIETS RAETTSAVDELNING. MOTTAGAREN LOVAT SNARAST LAATA
UNDERSOEKA VAD MAN KUNDE HA OM NICOLAJEV.

S E C U N D O. FOER DET FALL N. MAASTE KONTAKTAS, SKULLE
DET UNDERLAETTA OCH MED EN VECKA PAASKYND AERENDET, OM MAN
KAENDE TILL ADRESSEN. MOELLANDER LOVAT AATERKOMMA OM MAN I SVERIGE
HADE NAAGON ADRESS.

BACKLUND

SVENSK BONN

X

Avsändningsort

Pol I, I Kiesow, cn

Ärende

Wallenbergärendet

Datum

1982-03-12

Önr

Avd

P

Grupp

2

Mbl

E. U. I.

Adress

Svensk BONN

Text

... Ert [REDACTED] Re Raoul Wallenberg

Ingen uppgift finns här om adressen.

Cabinet

Ifyllas av telegramexpeditören

Avskrift av

Kladd

Sign

Dep Ubk 3220 3. 5 000 ex

1982-03-12

Nr. 55

P2 En¹

Ex till:

Ottoson, Pol 1

Prof. Carlgren

Exp. 820316/CP

Generalkonsulatet

CHICAGO

Wallenbergsefterforskningarna

./.
./.

Från en Mr. Luis Kutner har inkommit i kopia bifogade skrivelse. Han har i ett - likaledes i kopia bifogat - brev till Stellan Ottoson, UD, ställt vissa frågor i anslutning till sin framställning i skrivelsen. Denna avser att ta del av det material om Raoul Wallenbergsefterforskningarna vilket frisläpptes 1980.

Ett exemplar av materialet - som avser åren 1944 till 49 och omfattar cirka 2.000 sidor - kan sändas till generalkonsulatet för att där lösas ut med motvärdet till de 300:- kronor, som det kostar, samt flygfraktkostnaden. Detta uppgår troligen till sammanlagt mellan 100 och 150 US\$.

./.

Mr Kutner upplyses härom med i kopia bifogade skrivelse, vari han uppmanas att kontakta generalkonsulatet för att meddela om han är beredd att erlægga beloppet. När han gör detta emotses besked med telex till departementet så att materialet kan avsändas härifrån.

Mr Kutner har även varit i kontakt med familjen Wallenberg och erbjudit sina och sin organisations tjänster. Detta har skett i något oprecisa former, och familjen tycks inte ha några omedelbara planer på att fördjupa kontakten. Emellertid är man angelägen om att utnyttja alla möjligheter till att verka för en lösning av gåtan om försvinnandet, och därest "World Habeas Corpus" visar sig vara en organisation som rimligen kan tänkas uträtta något kan man ändra sin inställning. Man har bett att få generalkonsulatets hjälp med att få upplysningar om organisationen, dess status, genomslagskraft och möjligheter att verka i dylika fall. Svaret emotses till departementet för delgivning med familjen.

Ingolf Kiesow
ambassadråd

Ifylles av postexp

Avsändt med

☒ av kurer☐ utf kurer☐ luftpost☐ vanlig post

Avsändt datum

820316

Sign

CCP

Politiska avdelningen
Kr Ingolf Kiesow

Dar <i>Ble</i>	Avd Grupp M1 P2 Eu I
-------------------	-------------------------

1982-03-12

Mr. Luis Kutner
WORLD HABEAS CORPUS
Commission for International
Due Process of Law
105-W Adams Street
CHICAGO, Illinois
60603 USA

Dear Mr. Kutner,

Referring to your letter of the 25th February, 1982, I have the pleasure to inform you that a copy of the documents regarding the disappearance of Raoul Wallenberg referring to the years 1944 to 49 can be sent to the Consulate General of Sweden, 333, North Michigan Avenue, Suite 2301, Chicago, telephone 726 9868, where it can be obtained at a cost probably ranging between 100 and 150 US\$ for the copy and for the air freight. As soon as you have contacted the Consulate General that you are prepared to pay those costs the ministry will be informed via telex, and the copy will then be dispatched from here.

There is no updated material regarding the years 1980-81 which has been published.

Yours sincerely

Ingolf Kiesow
Counsellor

Ifylles av postexp

AVSÄNT SÄD	Avskickas datum	Sign
☒ av kurir ☐ uti kurir ☐ luftpost ☐ vanlig post	820316	24P

UTRIKESDEPARTEMENTET

Ärende:

Kopia till:

Kabs

~~XXXXXX~~

Polch

Pol 1

~~XXXX~~

Åtgärd: (se regler på blankettkopia)

Krypto t Svensk Budapest dnr
exp 82-03-16- 110/11

SVENSK LONDON 1982 03 15

CABINET STOCKHOLM

DNR

FOER KRYPTO. TACKSAM FOELJANDE VIDAREBEFORDRAS TILL
SVENSK BUDAPEST.

FOER TOMAS PALME FRAAN L-AA NILSSON.

EN BRITTISK JOURNALIST, MAURICE SAMUELSON, FINANCIAL TIMES,
SOM SAMTIDIGT AER SEKRETERARE I DEN BRITTISKA WALLEMBERG-
KOMMITTEEN OCH SKRIVER PAA EN BOK OM RM, BESOEKER UNDER NAAGRA
DAGAR MED BUERJAN 16 MARS BUDAPEST. FOER SIN BOK VILL HAN
SE EN DEL AV DE PLATSER, DAER WALLEMBERG VAR VERKSAM, BLAND
ANNAT BESKICKNINGSKANSLIET. HAN HAR AEVEN FOER AVSIKT ATT
SUEKA UPP UNGERSKA MEDBORGARE SOM KAN HA NAAGOT ATT BERAET-
TA OM RM. JAG HAR LEMNAT SAMUELSON DITT NAMN SOM KONTAKTPERSON
PAA SVENSKA AMBASSADEN.

LIND-

SVENSK LONDON

SVERIGES AMBASSAD

WASHINGTON

1982-03-16

Dep.rådet Göran Berg.
Pol II
UTRIKESDEPARTEMENTET

Raoul Wallenberg-pris
(1 bil.)

Broder,

I förra veckan uppkallades ambassadör Wachtmeister till State Department för samtal med ambassadör Elliot Abrams, chef för departementets byrå för mänskliga rättigheter, och biträdande Europachefen Allen Holmes. Ärendet som de ville diskutera gällde instiftandet av ett pris i Raoul Wallenbergs namn. Priset skulle utdelas till förkämpar, personer eller organisationer för mänskliga rättigheter. Presidenten har själv ställt sig bakom tanken och är angelägen att något görs. Tanken är att det ska bildas en kommitté av kända statsmän och att den får en sammansättning som inkluderar både demokrater och republikaner. Under samtalets gång underströk ambassadör Wachtmeister följande: Från svensk sida är det av största vikt att allmänheten inte får intrycket att Raoul Wallenberg skulle vara död. Frågan ställdes också i vilken utsträckning den amerikanska regeringen skulle vara inblandad. Dagen efter mötet ringde mig Phil Kaplan på Policy Planning Staff (Deputy Director), som jag kände och underströk att den amerikanska regeringsinblandningen skulle vara så begränsad som möjligt. Han framhöll också att man även på amerikansk sida självfallet vill understryka att Raoul Wallenberg inte är död.

Vi sade också att det var nödvändigt att Raoul Wallenberg anhöriga i Sverige rådfrågades. Syftet med samtalet var att försöka få den svenska regeringens syn på det här förslag. Därefter skulle tanken vara att det kom ett brev från Reagan till statsministern.

Förslaget föranleder såvitt jag kan se en rad frågor. Hur kommer det nya priset att annonseras? Vilka inrikespolitiska syften kan presidenten ha när han ställer sig bakom ett sådant här pris? Man kan inte utesluta att priset annonseras med hjälp av alla tänkbara PR-knep och att syftet för Reagans del är att vinna poäng inom de judiska kretsarna i USA.

./..2

Man bör också fråga sig hur stor risken är att priset stämplas som Reagans fredspris i Raoul Wallenbergs namn. Kan vår eventuella medverkan gagna svenska intressen om priset får den stämpeln på sig? I det "non-papër" som bifogas nämns förslag på pristagare vilka ger intryck av att ha en för Sverige kanske besvärande slagsida. Det är också nödvändigt som jag ser det att fråga sig hur det kan uppfattas och utnyttjas mot Sverige om vi är helt avvisande. Kan vi eventuellt påverka förslagens utformning på ett sådant sätt att vi minimerar ovan anförda risker? Vilka förslag bör i så fall ställas från vår sida?

Priset bör såvitt vi kan se introduceras under värdiga former och ha ett fullständigt stöd från bägge partier i kongressen. Kommittén bör också ha en sådan sammansättning att man minimerar risken för slagsida i valet av pristagare. Det bör inte bli enbart ett pris för sovjetiska dissidenter.

Jag skulle vilja be Dig att titta lite närmare på förslaget och sondera terrängen hemma och återkomma så snabbt som möjligt. På State är man angelägen att få en snabb svensk reaktion och jag misstänker att vi behöver korrespondera ytterligare något innan vi kan ge State en indikation på var vi står.

Erik Pierre

..... 29.....

Like the Nobel Prize, an established amount of money could accompany the award, although a large cash award is not necessary. The Award could be a medallion or other appropriate memento.

As a next step, we would suggest that President Reagan present the idea formally in a letter to Prime Minister Fälldin. If the Prime Minister shares President Reagan's interest in this endeavor, a U.S. delegation would visit Stockholm to discuss the idea in more detail with appropriate officials of the Swedish government.

Possible Recipients (illustrative only)

Although details of the award would be worked out between our two governments, our initial thinking regarding possible recipients would include the following:

- Those who have, at great risk to themselves, led others to freedom, e.g., an individual or group connected with the rescue of Vietnamese boat people.
- Special consideration might be given to those who have been imprisoned for their work in the cause of freedom, e.g., Sakharov or Orlov.
- Organizations respected for their efforts on behalf of the freedom of individuals throughout the world, e.g., Amnesty International, the International Red Cross.
- Less formal groups who represent great struggles for freedom, e.g., Helsinki Monitors, Charter 77, Solidarity.
- Charismatic symbols of man's yearning for freedom, like Lech Walesa.

March 11, 1982

UTRIKESDEPARTEMENTET

Ärende:

Kopia till:

Kabs

~~XXXXKabs~~

Polch

Pol 1

~~XXXX~~

Åtgärd: (se regler på blankettkopia)

hals inf. / AR

P

2

Euf

SVENSK WASHINGTON

1982-03-19

INKOM UD 03-20.

Pol

CABINET STOCKHOLM

FOER KAB. SEKR.

(TACKSAM OM VHE KUNDE UNDERRAETTA

KAB. SEKR. PER TELEFON ATT DETTA

INKOMMIT TILL UD)

RAOUL WALLENBERG PRIS

*Handbrev Pierre - Berg 82-03-16
här kom till stämpel på juletid
Kersti*

P R I M O

aa / 14

NEDAN AATERGES PIERRES HANDBREV 1982-03-16 TILL GOERAN BERG I. RUBR
AERENDE.

S E C U N D O

I FOERRA VECKAN UPPKALLADES AMBASSADOER WACHTMEISTER TILL STATE DE-
PARTMENT FOER SAMTAL MED AMBASSADOER ELLIOT ABRAMS, CHEF FOER DEPAR-
TEMENTETS BYRAA FOER MAENSKLIGA RAETTIGHETER, OCH BITRAEDANDE EURO-
PACHEFEN ALLEN HOLMES. AERENDET SOM DE VILLE DISKUTERA GAELLDE IN-
STIFTANDET AV ETT PRIS I: RAOUL WALLENBERGS NAMN. PRISET SKULLE UTDE-
LAS TILL FOERKAEMPAR, PERSONER ELLER ORGANISATIONER FOER MAENSKLIGA
RAETTIGHETER. PRESIDENTEN HAR SJAE LV STAELLT SIG BAKOM TANKEN OCH
AER ANGELAEGEN ATT NAAGOT GOERS. TANKEN AER ATT DET SKA BILDAS EN
KOMMITTE AV KAENDA STATSMAEN OCH ATT DEN F FAAR EN SAMMANSAETTING SOM
INKLUDERAR BAADE DEMOKRATER OCH REPUBLIKANER. UNDER SAMTALETS GAANG
UNDERSTROEK AMBASSADOER WACHTMEISTER FOELJANDE: FRAAN SVENSK SIDA
AER DET AV STOERSTA VIKT ATT ALLMAENHETEN INTE FAAR INTRYCKET ATT
RAOUL WALLENBERG SKULLE VARA DOED. FRAAGAN STAELLDES OCKSAA I VIL-

UTRIKESDEPARTEMENTET	Ärende:			
Kopia till: Kabs Bitr Kabs Polch Pol UHD	Åtgärd: (se regler på blankettkopia)			

2

KEN UTSTRAECKNING DEN AMERIKANSKA REGERINGEN SKULLE VARA INBLANDAD. DAGEN EFTER MOETET RINGDE MIG PHIL KAPLAN PAA POLICY PLANNING STAFF (DEPUTY DIRECTOR), SOM JAG KAENNER, OCH UNDERSTROEK ATT DEN AMERIKANSKA REGERINGSINBLANDNINGEN SKULLE VARA SAA BEGRAENSAD SOM MOEJLIGT. HAN FRAMHOELL OCKSAA ATT MAN AEVEN PAA AMERIKANSK SIDA SJAELVFALLET VILL UNDERSTRYKA ATT RAOUL WALLENBERG INTE AER DOED.

VI SADE OCKSAA ATT DET VAR NOEDVAENDIGT ATT RAOUL WALLENBERGS ANHÖRIGA I SVERIGE RAADFRAAGADES. SYFTET MED SAMTALET VAR ATT FOERSOEKA FAA DEN SVENSKA REGERINGENS SYN PAA DET HAER FOERSLAGET. DAEREFTER SKULLE TANKEN VARA ATT DET KOM ETT BREV FRAAN REAGAN TILL STATSMINISTERN.

FOERSLAGET FOERANLEDER SAAGITT. JAG KAN SE EN RAD FRAAGOR. HUR KOMMER DET NYA PRISET ATT ANNONSERAS? VILKA INRIKESPOLITISKA SYFTEN KAN PRESIDENTEN HA NAER HAN STAELLER SIG BAKOM ETT SAADANT HAER PRIS? MAN KAN INTE UTESLUTA ATT PRISET ANNONSERAS MED HJAEHP AV ALLA TAENKBARA PR-KNEP OCH ATT SYFTET FOER REAGANS DEL AER ATT VINNA POAENG INOM DE JUDISKA KRETSARNA I USA.

MAN BOER OCKSAA FRAAGA SIG HUR STOR RISKEN AER ATT PRISET STAEMPLAS SOM REAGANS FREDSPRIS I RAOUL WALLENBERGS NAMN. KAN VAAR EVENTUELLA MEDVERKAN GAGNA SVENSKA INTRESSEN OM PRISET FAAR DEN STAEMPELN PAA SIG? I DET "NON-PAPER" SOM BIFOGAS NAEMNS FOERSLAG PAA PRISTAGARE VILKA GER INTRYCK AV ATT HA EN FOER SVERIGE KANSKE BESVAERANDE SLAGSIDA. DET AER OCKSAA NOEDVAENDIGT SOM JAG SER DET ATT FRAAGA SIG HUR DET KAN UPPFATTAS OCH UTRNYTTJAS MOT SVERIGE OM VI AER HELT AVVISANDE. KAN VI EVENTUELLT PAAVERKA FOERSLAGETS UTFORMNING PAA ETT SAADANT SAETT ATT VI MINIMERAR OVAN ANFOERDA RISKER? VILKA FOERSLAG BOER I SAA FALL STAELLAS FRAAN VAAR SIDA?

PRISET BOER SAAVITT VI KAN SE INTRODUCERAS UNDER VAERDIGA FORMER

UC D-2042 25.000x6 1980-08 120.000x6 på bärbara

UTRIKESDEPARTEMENTET

Ärende:

till:

Kabs
Bitr Kabs
Polch
Pol
UHD

Åtgärd: (se regler på blankettkopia)

3

OCH HA ETT FULSTAENDIGT STOED FRAAN BAEGGE PARTIER I KONGRESSEN.
KOMMITTEN BOER OCKSAA HA EN SAADAN SAMMANSAETTNING ATT MAN MINIMERAR
RISKEN FOER SLAGSIDA I VALET AV PRISTAGARE. DET BOER INTE BLI EN-
BART ETT PRIS FOER SOVJETISKA DISSIDENTER.

JAG SKULLE VILJA BE DIG ATT TITTA LITE NAERMARE PAA FOERSLAGET OCH
SONDERA TERRAENGEN HEMMA OCH AATERKOMMA SAA SNABBT SOM MOEJLIGT.
PAA STATE AER MAN ANGELAEGEN ATT FAA EN SNABB SVENSK REAKTION OCH
JAG MISSTAENKER ATT VI BEHOEVER KORRESPONDERA YTTERLIGARE NAAGOT
INNAN VI KAN GE STATE EN INDIKATION PAA VAR VI STAAR.

T E R T I O

BENAEGET HEMLIGSTAEMPLA HANDBREVET.

WACHTMEISTER

SVENSK WASHINGTON

LGV

u. Pol I: 5m *Tummaride budjetlage från*
Dagbl. K. *räcka en sällan försäkr*
STRICTLY CONFIDENTIAL

MEMORANDUM

ax *Kont per 15/10 1982*

1. As mentioned in your office Tuesday a week ago I visited Moscow (and Leningrad) as a 'tourist' with my family about a month ago, taking the opportunity to have some useful informal courtesy discussions at the top of the Ministry of Civil Aviation. Intourist provided us with a Swedish/English speaking guide as an unavoidable part of the 'package'. He was a 28-30 year old quite disillusioned man (Ilja Nikonov) of Polish-Jewish origin with a father in a senior legal position in the Ministry of Forestry. His wife is equally a guide but in the Japanese language. His main interest in life appeared to be sports and he usually escorts visiting Swedish sports teams all over the Union.

From discussions it became clear that he was torn between his two identities, Russian and Swedish, well knowing that basically he was neither of the two. It was also evident that guides are subject to strong discipline within Intourist, writing reports (!) and subjected to discussions with their superiors.

This is all well and normal if towards three-quarters of the way through our stay he had not, after some rather contrived preliminaries, asked about my opinion regarding R.W. Was he still alive? What about the case? The contrived preliminaries consisted of a description of the Polish/Jewish origins of his family, jumping to an acquaintance - a Russian born engineer by the name of Boris (short family name with O(?) as the dominating vowel) whom he met from time to time as a visitor to Moscow. Boris had belonged to the Vlassov Army as an officer and had been made prisoner by the Allies (French and American) in Germany from where in due course he had been allowed to move to Sweden where he was comfortably established as an engineer (Västerås?). At the time of Xrustjev when there was an amnesty he had been approached by the USSR Embassy and invited to go back to his country and establish himself there. He had declined this but had gone to visit his mother in Leningrad(?) and was coming to Moscow from time to time as a tour guide(?).

The question regarding R.W. I brushed off by saying that I presently was too far away from what went on in my own country to have any opinion, that by my counting he must be pretty old by now and that the matter had been grossly mishandled on the Soviet side; their reactions I had heard or read about in the newspapers certainly were devoid of credibility. To restore this situation some major effort, providing a credible answer to a number of unanswered questions would have to be provided.

When reading the files last Tuesday (Moscow Embassy file (33) HP80 Ea/W Sept. 1951-1955) I was struck by the mention in Attachment (Bil) i (Hodoši) page 2 (middle of the page) of 3 Vlassov officers in context with Vaš. Vaš was a person with whom I had several strange encounters under different identities and names, and I believe we were able to prove to satisfaction that he was most probably a Rumanian(?) counter-agent. It may have been a coincidence that our Intourist guide was almost rubbing in his story about Boris, a former Vlassov officer, and thereafter started asking questions about R.W.

2. The paper I could not find on file had to do with a visit in 1954 or 1955 to the city of Vladimir 2-300 KM East of Moscow. In Vladimir and the surrounding countryside there are numerous old churches and monasteries (i.e. Suzdal) and in the city itself a citadel or castle later known to be used as a prison for prominent prisoners. When walking in town and approaching closely to this citadel I was surrounded by plain-clothed agents and told to leave the city on the next train. I do not know whether at that time a report was sent home on this incident.

Later in the 'fifties when I was responsible for the R.W. files and information started coming in from returning German prisoners of war following Adenauer's visit to Moscow, I understood that possibly I had been closer to R.W. than anybody could expect as he reliably was reported to have been at Vladimir at that time, together with von Paulus and other senior German officers from Stalingrad, and that this was the possible explanation for the rough and unexpected treatment I had experienced at Vladimir some years earlier. Being able at that time to see the possible connection and make the cross-reference I may have made a note for the file - if it had not been done after the actual visit to Vladimir.

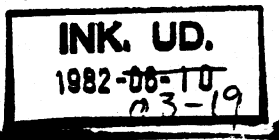
- Poll 9/3-57*
Vladimir
Adenauer
100.
3. Finally, reading through these files with innumerable names, double identities, locations, time-factors, etc. and against the background of experiences in my present occupation, I wonder whether it would not be worth while and helpful to put all this material on a computer programme which could serve two purposes: (1) to 'play around' with all these data trying to find correlations which could help to get closer to probability assumptions which could be used to support other material; (2) to serve as a 'sounding board' for new information which will certainly continue to come in.

11 Non

1-2 out
Paper

Övertämnat av

amb. rådet vid USA

Jennane Walker &

Göran Berg 82-03-19, 14

On October 5, President Reagan signed into law the joint resolution of Congress making Raoul Wallenberg an honorary citizen of the United States. This is only the second time in the history of the United States that a foreign citizen has been so honored-- the first was Winston Churchill.

Since October, the USG has been exploring ways to respond positively and concretely to the tremendous outpouring of feeling in this country for Raoul Wallenberg, in a way that would appropriately honor his example of courage and freedom.

Special consideration is being given to the creation of an award to honor this great man -- an award to be called the Raoul Wallenberg Freedom Award. President Reagan has endorsed this idea in principle and has asked that the idea be explored with the Government of Sweden.

The award would be particularly meaningful if it were a joint creation of the Swedish and American people, administered by a joint commission of prominent citizens from each of our countries. We envision that the award would be given periodically -- perhaps annually -- to an individual or group who has, in deeds and character, reflected the courage and selfless commitment to human freedom of Raoul Wallenberg, a recipient who does not use or advocate violence in the pursuit of freedom.

Like the Nobel Prize, an established amount of money could accompany the award, although a large cash award is not necessary. The award could be a medallion or other appropriate memento.

As a next step, we would suggest that President Reagan present the idea formally in a letter to Prime Minister Falldin. If the Prime Minister shared President Reagan's interest in this endeavor, a U.S. delegation would visit Stockholm to discuss the idea in more detail with appropriate officials of the Swedish government.

We envisage the presentation of the first award by President Reagan and the King of Sweden in an appropriate ceremony.

Possible recipients (illustrative only)

Although details of the award would be worked out between our two governments, our initial thinking regarding possible recipients would include the following:

Diskret med
från Anna Lagergren
vår bestik hos
Göran Berg och
mig 22/3
E. KIESOW
PM 1982-03-23
Kiesow/up

--Those who have, at great risk to themselves, led others to freedom, e.g., an individual or group connected with the rescue of Vietnamese boat people.

--Special consideration might be given to those who have been imprisoned for their work in the cause of freedom, e.g., Sakharov or Orlov.

--Organizations respected for their efforts on behalf of the freedom of individuals throughout the world, e.g., Amnesty International, the International Red Cross.

--Less formal groups who represent great struggles for freedom, e.g., Helsinki Monitors, Charter 77, Solidarity.

--Charismatic symbols of man's yearning for freedom, like Lech Walensa.

--We believe that the Wallenberg Freedom Award would not only serve to honor and encourage courageous efforts of individuals and organizations in the name of freedom, it would also draw public attention to the fact that Wallenberg's whereabouts have not been satisfactorily explained and to the possibility that he remains alive.

--The President said to Mrs. Lagergren during the ceremony bestowing honorary citizenship on Wallenberg that "We're going to do everything in our power" to continue our efforts in finding and freeing Wallenberg. This award is intended to be a part of that effort.

--This concept would be embodied in the charter of the commission.

*Kopie uitdelen
of van Lagergren 22/3
14*

THE WHITE HOUSE
WASHINGTON

*city. re Poll
82.03.92*

March 1, 1982

Dear Mrs. Lagergren:

I have been asked to reply to your letter of October 13 to President Reagan. Thank you for your kind words about America's effort on behalf of your brother, Raoul Wallenberg. I am sorry it has taken so long for us to respond to you.

As the President stated when he proclaimed your brother an honorary American, the United States is committed to the effort to resolve the mystery of your brother's fate. We shall continue to pursue the question of your brother's disappearance with the Soviets at every appropriate occasion. In so doing, we shall continue to cooperate with and offer support for the initiatives of the Government of Sweden as well as continue our own direct approaches to the Soviets. We shall also solicit the support of all other governments who hold dear the humanitarian principles which Raoul Wallenberg so heroically exemplified and for which he so unjustly suffered at the hands of the Soviet Union.

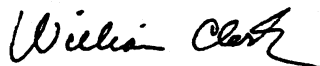
In the effort to resolve your brother's case, we will investigate every avenue that offers a reasonable chance for success. Unfortunately, as you know, in dealing with the Soviet Union on humanitarian issues such as your brother's case, we cannot be very optimistic that the Soviet Government can be moved to act in accordance with the humanitarian principles to which it is committed by its adherence to the Helsinki Final Act. As you may know, we approached the Soviets again about Raoul's fate shortly after the October 5 ceremony. We still have not received a formal reply from them, and we may not since the Soviets have told us many times that they consider the matter to be closed. We are hopeful, however, that our most recent approach has convinced the Soviets of the seriousness with which we intend to pursue your brother's case. Once the Soviets understand and accept that we will not abandon your brother's cause until they have provided a full and satisfactory accounting, we are hopeful that we will be able to make progress in reaching the objective which we -- and the President and Mrs. Reagan in particular -- share so deeply with you.

-2-

Please feel free to call on us -- directly or through our Embassy in Stockholm -- any time you might wish to discuss the progress of our joint effort to seek justice for your brother.

With best wishes from President and Mrs. Reagan.

Sincerely,

William P. Clark

Mrs. Nina Lagergren
c/o American Embassy
Stockholm, Sweden

UTRIKESDEPARTEMENTET
Politiska avdelningen
Enhet 1

PROMEMORIA

1982-03-22

Handläggare: Ambr I Kiesow

Ex till:
F Vahlqvist, Statsrådsberedningen
Kab.sekr.
Polch.
Ch.Pol 1
Ds Ottosson, Pol 1
Exp. 820324/up

*efterliggare
byggare
Lager*
HEMLIG

Rörande amerikansk "Feeler" om svenskt-amerikanskt
frihetspris till Raoul Wallenbergs minne.

./. Vid besök hos departementsrådet Göran Berg och mig
den 16 dennes överlämnades i kopia bifogade "non-
paper" av ambassadrådet vid den amerikanska ambassa-
den, Jenonne Walker, rörande instiftande av ett svenskt-
amerikanskt frihetspris till Raoul Wallenbergs minne.
Tanken är att den amerikanske presidenten och Sveriges
konung tillsammans vid en lämplig ceremoni skall dela
ut ett pris med jämna mellanrum (årsvis t ex) varom
en blandad svensk-amerikansk kommission av framstående
personer skall avge rekommendationer avseende någon
person eller organisation "som i handling eller karak-
tär reflekterar Raoul Wallenbergs mod och osjälviska
hängivenhet till mänsklig frihet, en mottagare som
inte använder eller förespråkar våld i främjande av
frihet".

Som exempel på tänkbara pristagare nämnes sådana som
hjälpt vietnamesiska båtflyktingar, sådana som likt
Sakharaov och Orlov fängslats för sin kamp för frihet,
organisationer som respekteras för sina ansträngningar
till förmån för frihet som Amnesty International och
internationella Röda Korset, mera informella grupper
som Helsinki Monitors, Charter 77 och Solidaritet och
karismatiska symboler för människans frihetslängtan
som Lech Walesa.

Förslaget angavs av Ms Walker som ett förslag inom Vita Huset vilket med president Reagan's godkännande via State Department sänts till Stockholms-ambassaden med en instruktion att inhämta svenska kommentarer. Nästa steg föreslås bli ett personligt brev från Reagan till statsminister Fälldin, varefter en amerikansk delegation skulle besöka Stockholm. Ambassaden hade ett intryck att man var angelägen om en snar reaktion. Även den svenska ambassaden i Washington har erhållit samma förslag, vilket insänts hit med i kopia bifogade handbrev Pierre-Berg 1982-03-16.

./.

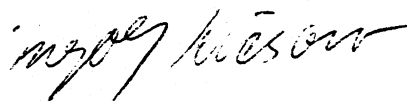
För Ms Walker framhölls att man i Sverige, särskilt bland RW:s anhöriga, var angelägen om att undvika varje manifestation som kunde ge ett intryck av att man utgår från att RW är död samt att man noga fick granska vilka konsekvenserna av förslaget kunde bli för utsikterna att få RW fri. Förslaget måste diskuteras med familjen och visas statsministern innan någon svensk inställning kunde utlovas.

För att inhämta de anhörigas synpunkter kallades RW:s syster, Fr Nina Lagergren, idag till Göran Berg och mig, varvid vi delgav henne förslaget samt i stora drag de i bifogade PM redovisade preliminära tankarna inom departementet. Fru Lagergren sade sig förstå dessa, och ville återkomma "om någon dag" med sitt ställningstagande.

./.

Efter samtalet visade hon mig i kopia bifogade skrivelse från en av president Reagan's medarbetare i Vita Huset, en Mr William P. Clark. Denne säger sig skriva på presidentens uppdrag för att meddela Fru Lagergren att man som en uppföljning till utnämmandet av RW till hedersmedborgare i USA arbetar med flera förslag till åtgärder för RW:s frisläppande. Han nämner inte något särskilt förslag, inte heller det rörande instiftandet av ett fredspris. Fru Lagergren ansåg det tyda på

att Vita Huset inte bundit sig särskilt hårt vid tanken på ett frihetspris, men framhöll vikten av att man vid ett eventuellt avkylande svenskt svar i stället framhöll andra positiva åtgärder som kan företas på amerikansk sida för att bidra till att skingra oklarheten kring RW:s öde. Hon skulle, som sagt, återkomma i ärendet efter att ha studerat det närmare.

Ingolf Kiesow

23/3 meddelade fru Maria Lagergren att "Vi
delar en uppfattning. Det är inte något
bra förslag". Samtidigt betonas hon
viktigt att ha varit på amerikansk
ambassadens sida att utvärdera
något. /K

HENLIG

Rörande amerikansk "Feeler" om svenskt-amerikanskt
frihetspris till Raoul Wallenbergs minne.

Vid besök hos departementsrådet Göran Berg och mig
den 18/3 dennes överlämnades i kopia bifogade "non-
paper" av ambassadrådet vid den amerikanska ambassa-
den, Jenonne Walker, rörande instiftande av ett svenskt
amerikanskt frihetspris till Raoul Wallenbergs minne.
Tanken är att den amerikanske presidenten och Sveriges
konung tillsammans vid en lämplig ceremoni skall dela
ut ett pris med jämna mellanrum (årsvis t ex) varom
en blandad svensk-amerikansk kommission av framstående
personer skall avge rekommendationer avseende någon
person eller organisation "som i handling eller karak-
tär reflekterar Raoul Wallenbergs mod och osjälviska
hängivenhet till mänsklig frihet, en mottagare som
inte använder eller förespråkar våld i främjande av
frihet".

Som exempel på tänkbara pristagare nämnes sådana som
hjälpit vietnamesiska båtflyktingar, sådana som likt
Sagharaov och Orlov fängslats för sin kamp för frihet,
organisationer som respekteras för sina ansträngningar
till förmån för frihet som Amnesty International och
internationella Röda Korset, mera informella grupper
som Helsinki Monitors, Charter 77 och Solidaritet och
karismatiska symboler för människans frihetslängtan
som Lech Walesa.

Förslaget angavs av Ms Walker som ett förslag inom Vita Huset vilket med president Reagan's godkännande via State Department sändes till Stockholms-ambassaden med en instruktion att inhämta svenska kommentarer. Nästa steg föreslås bli ett personligt brev från Reagan till statsminister Fällden, varefter en amerikansk delegation skulle besöka Stockholm. Ambassaden hade ett intryck att man var angelägen om en snar reaktion. Även den svenska ambassaden i Washington har erhållit samma förslag, vilket insänds hit med 1 kopia bifogade handbrev Pierre-Berg 1982-03-16.

./.

För Ms Walker framhölls att man i Sverige, särskilt bland RW:s anhöriga, var angelägen om att undvika varje manifestation som kunde ge ett intryck av att man utgår från att RW är död samt att man nogga fick granska vilka konsekvenserna av förslaget kunde bli för utsikterna att få RW fri. Förslaget måste diskuteras med familjen och visas statsministern innan någon svensk inställning kunde utlovas.

För att inhämta de anhörigas synpunkter kallades RW:s syster, Fr Nina Lagergren, idag till Göran Berg och mig, varvid vi delgav henne förslaget samt i stora drag de i bifogade PM redovisade preliminära tankarna inom departementet. Fru Lagergren sade sig förstå dessa, och ville återkomma "om någon dag" med sitt ställningstagande.

./.

Efter samtalet visade hon mig i kopia bifogade skrivelse från en av president Reagan's medarbetare i Vita Huset, en Mr William P. Clark. Denne säger sig skriva på presidentens uppdrag för att meddela Fru Lagergren att man som en uppföljning till utnämmandet av RW till hedersmedborgare i USA arbetar med flera förslag till åtgärder för RW:s frisläppande. Han nämner inte något särskilt förslag, inte heller det rörande instiftandet av ett fredspris. Fru Lagergren ansåg det tyda på

att Vita Huset inte bundit sig särskilt hårt vid tanken på ett frihetspris, men framhöll vikten av att man vid ett eventuellt avkylande svenskt svar i stället framhöll andra positiva åtgärder som kan företas på amerikansk sida för att bidra till att skingra oklarheten kring RN:s öde. Hon skulle, som sagt, återkomma i ärendet efter att ha studerat det närmare.

THE WHITE HOUSE

WASHINGTON

March 1, 1982

Dear Mrs. Lagergren:

I have been asked to reply to your letter of October 13 to President Reagan. Thank you for your kind words about America's effort on behalf of your brother, Raoul Wallenberg. I am sorry it has taken so long for us to respond to you.

As the President stated when he proclaimed your brother an honorary American, the United States is committed to the effort to resolve the mystery of your brother's fate. We shall continue to pursue the question of your brother's disappearance with the Soviets at every appropriate occasion. In so doing, we shall continue to cooperate with and offer support for the initiatives of the Government of Sweden as well as continue our own direct approaches to the Soviets. We shall also solicit the support of all other governments who hold dear the humanitarian principles which Raoul Wallenberg so heroically exemplified and for which he so unjustly suffered at the hands of the Soviet Union.

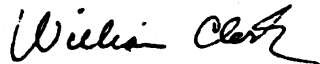
In the effort to resolve your brother's case, we will investigate every avenue that offers a reasonable chance for success. Unfortunately, as you know, in dealing with the Soviet Union on humanitarian issues such as your brother's case, we cannot be very optimistic that the Soviet Government can be moved to act in accordance with the humanitarian principles to which it is committed by its adherence to the Helsinki Final Act. As you may know, we approached the Soviets again about Raoul's fate shortly after the October 5 ceremony. We still have not received a formal reply from them, and we may not since the Soviets have told us many times that they consider the matter to be closed. We are hopeful, however, that our most recent approach has convinced the Soviets of the seriousness with which we intend to pursue your brother's case. Once the Soviets understand and accept that we will not abandon your brother's cause until they have provided a full and satisfactory accounting, we are hopeful that we will be able to make progress in reaching the objective which we -- and the President and Mrs. Reagan in particular -- share so deeply with you.

-2-

Please feel free to call on us -- directly or through our Embassy in Stockholm -- any time you might wish to discuss the progress of our joint effort to seek justice for your brother.

With best wishes from President and Mrs. Reagan.

Sincerely,

A handwritten signature in dark ink, appearing to read "William Clark", with a stylized flourish at the end.

William P. Clark

Mrs. Nina Lagergren
c/o American Embassy
Stockholm, Sweden

On October 5, President Reagan signed into law the joint resolution of Congress making Raoul Wallenberg an honorary citizen of the United States. This is only the second time in the history of the United States that a foreign citizen has been so honored-- the first was Winston Churchill.

*Disksent me
frv Anna Lagergren
vid Berth hls*

*Göran Berg oik
mig 22/3*

*E. Hiescu
PM 1982-03-23
L. Hiescu/jup*

Since October, the USG has been exploring ways to respond positively and concretely to the tremendous outpouring of feeling in this country for Raoul Wallenberg, in a way that would appropriately honor his example of courage and freedom.

Special consideration is being given to the creation of an award to honor this great man -- an award to be called the Raoul Wallenberg Freedom Award. President Reagan has endorsed this idea in principle and has asked that the idea be explored with the Government of Sweden.

The award would be particularly meaningful if it were a joint creation of the Swedish and American people, administered by a joint commission of prominent citizens from each of our countries. We envision that the award would be given periodically -- perhaps annually -- to an individual or group who has, in deeds and character, reflected the courage and selfless commitment to human freedom of Raoul Wallenberg, a recipient who does not use or advocate violence in the pursuit of freedom.

Like the Nobel Prize, an established amount of money could accompany the award, although a large cash award is not necessary. The award could be a medallion or other appropriate memento.

As a next step, we would suggest that President Reagan present the idea formally in a letter to Prime Minister Falldin. If the Prime Minister shared President Reagan's interest in this endeavor, a U.S. delegation would visit Stockholm to discuss the idea in more detail with appropriate officials of the Swedish government.

We envisage the presentation of the first award by President Reagan and the King of Sweden in an appropriate ceremony.

Possible recipients (illustrative only)

Although details of the award would be worked out between our two governments, our initial thinking regarding possible recipients would include the following:

--Those who have, at great risk to themselves, led others to freedom, e.g., an individual or group connected with the rescue of Vietnamese boat people.

--Special consideration might be given to those who have been imprisoned for their work in the cause of freedom, e.g., Sakharov or Orlov.

--Organizations respected for their efforts on behalf of the freedom of individuals throughout the world, e.g., Amnesty International, the International Red Cross.

--Less formal groups who represent great struggles for freedom, e.g., Helsinki Monitors, Charter 77, Solidarity.

--Charismatic symbols of man's yearning for freedom, like Lech Walensa.

--We believe that the Wallenberg Freedom Award would not only serve to honor and encourage courageous efforts of individuals and organizations in the name of freedom, it would also draw public attention to the fact that Wallenberg's whereabouts have not been satisfactorily explained and to the possibility that he remains alive.

--The President said to Mrs. Lagergren during the ceremony bestowing honorary citizenship on Wallenberg that "We're going to do everything in our power" to continue our efforts in finding and freeing Wallenberg. This award is intended to be a part of that effort.

--This concept would be embodied in the charter of the commission.

UTRIKESDEPARTEMENTET
Politiska avdelningen
Enhet 1

✓ PROMEMORIA

1982-03-23

P2 Eu^I

Handläggare: Ambr I Kiesow

Ex till:
F Vahlqvist, Statsrådsberedningen
Kab.sekr.
Polch.
Ch.Pol 1
Ds Ottosson, Pol 1
Exp. 820324/up

HEMLIG

Om tänkbar svensk reaktion till förslag att instifta ett svenskt-amerikanskt "frihetspris" till Raoul Wallenbergs minne.

Från Sovjetisk sida har man under de senaste decennierna inte fått några gensvar på departementets framställningar i Wallenbergs-ärendet. Den enda reaktion som över huvud taget förekommit har varit ett envist hänvisande till den förmodligen förfalskade papperslappen från fängelse-läkaren i Ljubljanka 1947, enligt vilken RW skulle vara död. Under helt oförändrade omständigheter ter det sig inte realistiskt att nu hysa förhoppningar om att sovjetiska vederbörande skall överge den inställning de haft under de senaste 20 åren.

1. Senast det inträffade att den sovjetiska inställningen förändrades var när statsminister Erlander efter Stalins död besökte de nya ledarna i Kreml. Dessa erkände efter ytterligare ett års svenska påtryckningar att den föregående regimen hade farit med osanning. Tecken tyder på att det inte är självklart idag att de som gynnas av Brezjnev kommer att få ta över efter honom. Blir det en någorlunda klar brytning med den föregående regimen när Brezjnev faller ifrån är ett plötsligt tillmötesgående av de svenska kraven på ett klarläggande i RW-ärendet inte längre en orealistisk förhoppning - om de rätta förhållandena då kan komma att föreligga.

Det krävs främst att en sovjetisk fördel skall uppnås med ett tillmötesgående - annars saknas skälen även för nästa regim att göra något. Därest man på svensk sida skulle ge ett intryck av att redan nu utgå från att RW är död och att de svenska framställningarna i frågan bara fortsättes av formella skäl kommer man i Sovjetunionen inte att kunna vinna något särskilt i sitt förhållande till Sverige genom att plötsligt ge efter - tvärtom kommer man att skänka bort sovjetisk prestige utan att få någon motsvarande fördel, ett beteende som är helt främmande för sovjetisk politik. På svensk sida bör man fortsätta att visa att vi verkligen anser oss ha grund att tro att RW fortfarande lever.

Av detta skäl har såväl departementet som RW:s anhöriga avvisat olika propåer utomlands om upprättande av Wallenberg-monument och uppkallande av sjukhus till hans minne. Även andra åtgärder som kan ge intryck av att man numera tror att RW är död har man tillbakavisat. Ett sådant exempel är ett förslag om instiftande av ett fredspris till minne av RW att delas ut gemensamt av den svenska riksdagen och israeliska Knesset.

2. En annan sak som kan skada utsikterna är om det svenska agerandet i frågan kommer att framstå som ett svenskt bidrag till västvärldens propagandakrig mot Sovjetunionen.

Ett litet land som Sverige anses i Kreml begå en anti-sovjetisk handling genom att i något avseende söka hjälp hos andra stormakter i en fråga där man har en intressekonflikt med Sovjetunionen. Denna inställning är ju vanlig hos stormakterna, men framträder väl med en osedvanlig styrka i det sovjetiska agerandet. En antydning om att vara beredd att överge den neutralitet som av sovjetiska vederbörande krävs av Sverige

även i andra frågor än vårt försvar kan i ett visst läge vara ett hot som kan ha en viss verkan på sovjetiska vederbörande. Däremot skulle ett öppet svenskt agerande tillsammans med USA i ett utnyttjande av RW-fallet som ett vapen i antisovjetisk propaganda - förutom att det skulle innebära ett försvagande av förutsättningarna för vår neutralitetspolitik i allmänhet - också innebära att man överträdde en gräns varefter varje sovjetiskt tillmötesgående skulle te sig som en särskilt stor prestigeförlust i förhållande till ett litet land. De av Sveriges litenhet betingade jämförelsevis små fördelarna som kan stå att vinna på att tillmötesgå den svenska regeringens önskemål blir i så fall otillräckliga. För svensk del står alltså knappast något att vinna med att i utbyte mot amerikanskt agerande av detta slag bidra till rena amerikanska propagandaövningar - vi skulle bara förlora våra utsikter till att i framtiden för svensk del kunna agera oberoende av USA i frågan.

3. Ett maximalt propagandatryck på Sovjetunionen i RW:s fall - oavsett med vilka medel det uppnås - skulle sannolikt försämra utsikterna att nå resultat. Det finns inget ovedersägligt bevis för att RW skulle ha varit vid liv under de senaste decennierna. Det framstår i varje fall inte som uppenbart att han varit det - och det är inte sannolikt att man i väst skulle kunna få det att framstå på annat sätt, inte ens med det mest våldsamma missbruk av propagandamedlen. Detta sätter en viss gräns för hur långt man bör gå i ansträngningarna att påverka sovjetiska vederbörande varje överträdelse av den gränsen kommer i stället att göra de sovjetiska makthavarna (de nuvarande och dess efterträdare) mera benägna att dra slutsatsen att det lönar sig för dem att fortsätta att dölja sanningen. Är det inte uppenbart att RW lever, gör upptrappning av propagandan i ämnet det bekvämare att fortsätta påstå att han är död även om han inte är det.

Så länge ett fullständigt klarläggande av RW:s öde - och hans befrielse från fångenskapen om han är vid liv - fortsätter att vara den enda målsättning som dikterar det svenska handlandet bör det vara ett svenskt intresse att inte bara avstå från att delta, utan även att söka förmå amerikanska vederbörande att inte instifta ett frihetspris på egen hand - i den utformning förslaget från Vita Huset har fått. Det skulle verka alltför provocerande på Sovjetunionen för att kunna ha positiv effekt. Det riskerar att i stället få en ytterligare låsning av positionerna till resultat.

Ingolf Kiesow

Ingolf Kiesow

12.10
10590A UDSTH S
31291 SVNSK NL

29 MAR 82 12 33z

SVENSK HAAG 1982-03-29

CABINET
STOCKHOLM

32:4 97
P 2 En
Fix 480 1982-04-01
Kiesow/op
(Pol)

97. FOER POL ANG. ARTIKELSERIE OM RAOUL WALLENBERG. HP 1.

FOER ER KAENNEDOM KAN MEDDELAS ATT DEN INFLYTELSERIKA
NEDERLAENDSKA TIDNINGEN "HET PAROOL" I SINA TVAA SENASTE
LOERDAGSNUMMER (DEN 20 OCH 27 MARS) PUBLICERAT HELSIDESARTIK-
LAR OM RAOUL WALLENBERG, FOERFATTADE AV JOURNALISTEN CHARLES
COSTER. DE HITTILLS PUBLICERADE ARTIKLARN A REDOGOER FOER
WALLENBERGS VERKSAMHET I BUDAPEST FRAM TILL DEN 17 JANUARI 1945
OCH INNEHAALLER I SAK INGA NYHETER. VI FOELJER NATURLIGTVIS
KOMMANDE ARTIKLAR I SERIEN.

HASSLEV++

R A E T T E L S E: 7:E RADEN ...INNEHAALLER I SAK INGA ...

SVENSK HAAG KL .1210

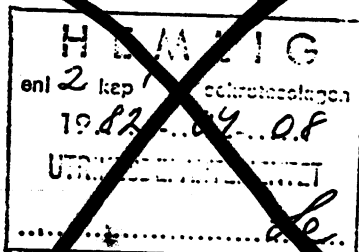
10590A UDSTH S
31291 SVNSK NL

UTRIKESDEPARTEMENTET
Politiska avdelningen
Enhet I
Handläggare: Th Hörberg/le

SAMTALSUPPTECKNING

1982-03-30

Aug HP 52 G
HP 59 G
P 2 sen

HEMLIG

Samtal polchefen - ambassadrådet Hamilton angående amerikanska kränkningar av svenskt territorium
(1 bil)

Ambassadrådet William C. Hamilton, amerikanska ambassaden, var idag uppkallad till chefen för politiska avdelningen, ambassadör Lennart Eckerberg, varvid följande framkom.

Eckerberg redogjorde för innehållet i och överlämnade bifogade aide-mémoire, varvid han särskilt uttryckte förvåning över att tidigare svenskt påtalande i detta ärende ej bragts till den amerikanska regeringens kännedom.

Från svensk sida görs påtalanden av kränkningar och av genomfarter utan föranmälan beroende på förhållandena antingen formellt via UD eller informellt genom Försvarsstabens försorg. Den amerikanska, officiella synen på vår 12-milsgräns är väl känd, sade Eckerberg. Vi har dock vid de informella kontakterna bibragts uppfattningen att man hittills från amerikansk sida undvikit att medvetet kränka vårt territorium. Under de senaste två åren har vi emellertid noterat en markant ökning av antalet amerikanska kränkningar. År 1981 registrerades vid 16 tillfällen vad som kan anses ha varit kränkningar från amerikansk sida. Skulle det vara USA:s avsikt att genom kränkningar demonstrera mot territoriella anspråk utöver 3 nautiska mil räknat från baslinjerna, finner vi det mycket beklagligt, att man väljer att göra detta mot en liten, vänligt sinnad stat som Sverige, betonade Eckerberg. Det vore i så fall ett mera "fair game" att kränka Sovjetunionens 12-milsgräns. Från svensk sida har vi emellertid, framhöll Eckerberg, även noterat, att påtalanden av-

seende höghöjdsspaningsplanet SR-71 lett till kursomläggning med minskad risk för kränkningar som följde.

Hamilton genmälde, att det ej skulle möta några hinder att vidarebefordra de svenska synpunkterna till ansvariga myndigheter samt att uppmana dem vara mer försiktiga. I allmänhet vidarebefordras såväl formella som informella påtalanden. Han beklagade, att UD på nytt tog upp frågan om kränkningar då han trodde, att en "mutual, but different understanding" förelegat. Han försäkrade att avsiktliga kränkningar ej företogs samt uttryckte förhoppningen att FN:s havsrättskonferens skulle resultera i en internationell överenskommelse om territorialgränser, så att problem av föreliggande slag kunde undanröjas. Vidare lovade han att återkomma med en kommentar avseende de fall som tagits upp i av honom mottagen aide-mémoire.

Eckerberg noterade, att medvetna kränkningar ej var amerikansk policy samt uttryckte förhoppningen att man framgent måtte iakttaga större varsamhet.

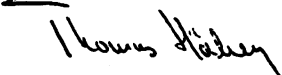
Hamilton försäkrade, att man från amerikansk sida tar frågan allvarligt. Som sin strängt personliga uppfattning uttryckte han förvåning över att UD tog upp problemet om kränkningar vid en tidpunkt då frågan om inköp av krigsmateriel från USA till Sverige är aktuell - "de som tar emot den svenska reaktionen och de som beviljar tillstånd bär samma uniform".

Eckerberg uttryckte stark förvåning över den av Hamilton gjorda kopplingen och betonade att frågan om värnande av Sveriges territoriella integritet alltid gavs högsta prioritet. Vi reagerar likadant mot alla kränkningar, även mot kränkningar gjorda av andra nordiska staters fartyg och flygplan betonade han.

Hamilton framhöll, att han hoppades att hans farhågor skulle visa sig ogrundade.

Avslutningsvis sade han sig något vilja beröra frågan om ett pris till Raoul Wallenbergs minne. På hög nivå i Washington var intresset för ett dylikt pris stort, och om man från svensk sida ställde sig positiv avsåg president Reagan sända ett brev till statsminister Fälldin angående bl a en gemensam svensk-amerikansk priskommitté. Hamilton nämnde även att Per Anger avsåg uppsöka ambassadör Forsberg rörande fallet Wallenberg.

Eckerberg framhöll, att man på svensk sida utgår från att Wallenberg lever, och att man undviker alla åtgärder, som riskerar att ifrågasätta denna presumption. I Sverige brukar man, framhöll han, ej resa statyer över levande personer eller utdela priser i deras namn. Innan vi, genom ambassadör Wachtmeister, reagerar på de amerikanska propåerna kommer vi emellertid att inhämta synpunkter från Wallenbergs släktingar.

Thomas Hörberg

Kiesow/up

Ärende

Wallenberg

Datum

1982-03-31

Dnr

Avd

P

Grupp

2

Mål

EUI

Adress

Svensk Washington

Text B R Å D S K A N D E

Dnr....Från Pol re handbrev Pierre-Berg 82-03-16 om Wallenberg.

P R I M O Under secundo följer vårt svar som bör framföras muntligen.

S E C U N D O Den svenska regeringen arbetar ständigt på att söka få Raoul Wallenberg - som av allt att döma fortfarande kan vara vid liv - frigiven ur sovjetisk fångenskap. Därför väkomnas alla åtgärder i Sverige och utomlands som kan bidra till opinionsbildningen på ett sådant sätt att utsikterna att uppnå frigivning ökas.

Det presenterade projektet är ägnat att väcka opinion, men det har andra aspekter som inte bedömes ägnade att öka utsikterna till frigivning.

I Sverige utlyser man inte pris till levande personers ära, och inte heller ger man dem sådana slags hedersbetygelser som statyer etc. Allt som kan tolkas som en indikation på att vi på svensk sida antar att Raoul Wallenberg redan är död undviks systematiskt.

Enligt svensk bedömning är det också angeläget att så långt som möjligt undvika att Raoul Wallenberg - ärendet blir ett i en rad fall som aktualiseras i öst-väst-polemiken. Enligt vår bedömning är det föreslagna projektet av ett sådant slag att det är ägnat att snarast låsa sovjetiska vederbörande i deras benägenhet att hölja Raoul Wallenbergs fall i dunkel. Därför vill vi avråda från projektet.

Det sagda får ses mot bakgrund av de snart fyrtio års erfarenheter och ansträngningar som ligger bakom den svenska regeringens nuvarande syn på frågan. Vi uppskattar mycket att man på amerikansk sida vid tillfälle tagit kontakt med Sovjetunionen för att på förtrolig väg söka få till stånd ett sovjetiskt klarläggande. Enligt våra erfarenheter är det genom den typen av aktioner som det tidigare varit möjligt att vid några tillfällen uppnå sovjetiska avsteg från den eljest rådande tystnadens politik och inte genom i förväg publicerade aktioner.

Ifylles av telegramexpeditören

Klockan

Sign

I Kiesow/up

Ärende

Wallenberg

Datum

1982-03-31

Dnr

Avd

Grupp

Mål

Adress

Svensk Washington

Text

Det kan förtroligt tilläggas att Raoul Wallenbergs familj har under-
rättats om det föreslagna projektet och inte anmält någon åsikt som
avviker från den svenska regeringens.

T E R T I O Ärendet har dragits för såväl utrikesministern som
statsministern.

CABINET

Ifylles av telegramexpeditören

Avsändt den

Klockan

Sign

I Kiesow/up

EN-CLAIR-TELEGRAM

Arende

Datum

1982-04-01

Dnr

Avd

Grupp

Mål

P

2

En I

Artikelserie om Raoul Wallenberg.

Adress

Svensk Haag

Text

148. Från Kiesow, pol, re ert 97 angående artikelserie om Raoul Wallenberg.

Även om intet nytt i sak skulle förekomma är vi tacksamma för bevakningen samt i sinom tid ett exemplar av artikelserien.

CABINET

Ex f kdm till:

kr Asp-Johnsson, Info-byrån

Ex 820101/up

Ifylles av telegramexpeditören

Antal

Klockan

Sign

1982-04-01	Dnr 234 Avd Grupp M1 P L En I
------------	-------------------------------------

Rubicon Film Productions Inc.
 Director David N Harel
 22 Elkhorn Drive
 Suite 303
 Willowdale
 Ontario M2K1J4
 Canada

Dear Mr Harel,

I hope that you had a good journey and acheived what you had expected.

I am sorry to tell you that I have not yet acheived what I had promised. It appeared more complicated than expected to collect the photographic material which I had promised to send to you. In some cases copies, or rather new negatives, have to be made from old passport pictures, and since we have the Easter Holiday in the next week I am afraid that it will not be until the middle of April that I will be able to send all the pictures to you.

Meanwhile I send the enclosed documents, namely

- a) copies of an exchange of cables between the Embassy in Budapest and the Ministry regarding the situation of the Jewish population, actions to save them and the decision to attach Raoul Wallenberg to the embassy for that purpose,
- b) a copy of the first report from the embassy in Moscow made on the 26th April, 1945, about its efforts until that date to get an answer from the Soviet authorities as well as the first high level letter from the embassy in the case,
- c) A copy of a memorandum by the then Vice Foreign Minister of the Soviet Union, Mr Gromyko, in which it is said that the conclusion must be drawn that Raoul Wallenberg died on the 17th July, 1947, a statement which has since then been disputed by the Swedish Government,

.../2

Ifylles av posters

Avskickad	Avskickad datum	Sign
☐ av kurir ☐ uti kurir ☒ luftpost ☐ vanlig post	5/20/81	CP

Var	Avd Grupp M1 - 2 -
-----	-----------------------

- d) a declaration of the Swedish Government which was made upon receiving the memorandum from Mr Gromyko,
- e) a press release made on the 26th January, 1979, regarding the latest exchange of notes with the Soviet Union based upon new Swedish findings regarding Raoul Wallenberg's whereabouts,
- f) a statement regarding Raoul Wallenbergs fate made at the European Security Conference in Madrid on the 30th October, 1980,
- g) a statement made on the 25th February, 1982, at the United Nations' Commission for Human Rights

I hope that this material will be of help to you,,and I will revert to you as soon as the photographs are ready. Please do not hesitate meanwhile to write to me if there is some other material of this kind which you need.

Best regards

Yours sincerely,

Ingolf Kiesow
Councillor

up

Ifylles av postexp

AVSÄKT NÅG				Avsänds datum		Sign
☐ av kurir	☐ uti kurir	☐ luftpost	☐ vanlig post			

X vid 15
157
in. 2/6
Bar. Tgm

Telegram i chiffer från
Kungl. Maj:ts Beskickning

i Budapest den 2/6

1944 , kl. 0950 m.

Anlande den 2/6 kl. 1900 m.

157. Läget i judefrågan - vår 115 - tillspejdas dagligen. Enligt vad som uppgivits av för beskickningen kända personer skulle den 2 juni komma att bli en kritisk dag i Budapest med början av deportering till Tyskland och Polen av dess judiska befolkning med undantag endast för cirka 50.000 personer, vilka komme att inneslutas i ghetto. Till beskickningen har från olika håll begäran framställts om svenskt deltagande i eventuellt initiativ till aktion för räddande av barn, kvinnor och äldre. Obegränsade penningmedel stode enligt uppgift till förfogande. Ehuru det för närvarande är omöjligt bedöma, om sådan aktion har någon utsikt att genomföras, är jag tacksam erfara snarast möjligt om Sveriges ställningstagande till dylikt förslag. Ungerska Röda Korset har härvid, för det fall man å svensk sida skulle ge gynnsamt svar, hos beskickningen förfrogat sig angående möjligheten att representanter för svenska Röda Korset jämte Rädda Barnen hitresa snarast för organisation / - bet. m.m., varvid man lovat söka utverka tillstånd för inresa och verksamhet.

Danielsson

UTRIKES
EMENTET

an i Ungern.

STOCKHOLM 21.6.44. 19

N:o 175 Maschinchiffer. Bil.

INK. D. N:o

AVD. GR. MÅL

HP 21 bil

P 2 4)

Schwedische Gesandtschaft

Budapest

Med hänsyn intresset här önskvärt judefrågan följes
största uppmärksamhet att specialrapportering kontinuerligt
äger rum och förslag uppgöras lämpliga och realiserbara
humanitära initiativ ävensom erforderliga hjälpåtgärder
efterkrigstiden. Härvarande amerikanska beskickning jämväl
vi ägnat frågan stor uppmärksamhet. Då/finna självklart ni nu-
varande personal icke kan avvara arbetskraft detta special-
uppdrag överväges till legationen attachera Raoul Wallen-
berg som med goda förbindelser kännedom Ungern torde äga
förutsättningar härför. Telegrafera snarast om någon erinran.

Cabinet

1420
24/6 ASB

LEGATION DE SUÈDE
ang. legationssekre-
tare Wallenberg.

Moskva den 26 april 1945.

Kr. 101.

1 bil. ✓

HP 30.

Strängt förtroligt.

INRE UTRIKES	
D. No	26 781
11 APR 1945	
P 2 Lu	

Eders Excellens,

I enlighet med mottagna instruktioner uppsökte jag den 25 april vice utrikeskommisarien Dekanosov för att hemställa om att order givas till de militärmyndigheter, under vilkas beskydd Wallenberg befann sig efter hans anträffande på Benczur-gatan i Budapest i januari, att vidtaga skyndsamma åtgärder för efterforskning av Wallenberg och meddela alla förefintliga uppgifter i detta avseende. Herr Dekanosov lovade att genast vidtaga erforderliga åtgärder.

Jag har under de följande månaderna vid upprepade tillfällen gjort påminnelser både skriftligen och muntligen i detta ärende. Under den senaste tiden har direkt hänvändelse till herr Dekanosov ej varit möjlig på grund av dennes frånvaro.

Vid besöket hos herr Dekanosov begagnade jag tillfället ånyo redogöra för den svenska aktionen till förmån för judarna i Budapest, sådan denna utvecklats sig alltifrån Konungens hänvändelse till amiral Hortay. Jag betonade, att vi ha den uppfattningen, att herr Wallenberg är en av dem, som har den huvudsakliga förtjänsten av att tusentals Budapest-judars liv kunnat räddas. Wallenberg hade dödsdom och förföljd av pillkorsmännen tagit sig över till den ryska sidan av fronten. Obestända rykten hade försvunnit om att någon olycka drabbat honom, men några säkra uppgifter föreläge ej efter herr Dekanosovs meddelande av den 16 januari om hans anträffande. Helt naturligt väntade den Wallenbergiska familjen och den svenska allmänheten med otålighet på att få un-

Hans Excellens
herr Chr. G u n t h e r,
Minister för Utrikes Ärendena,
etc. etc. etc.

förrättelser om Wallenbergs öde. /

Jag överlämnade till bekräftelse av min framställning
härjante vördsamt i avskrift närslutna skrivelse.

./.

Med skuld
Hj. L. L.

1222
К о п и я. ✓

Москва, 24 апреля 1945 года.

Уважаемый господин Деканозов,

Письмом от 16 января сего года Вы имели любезность сообщить мне, что шведский подданный г-н Рауль Валленберг, секретарь Шведской Миссии в Венгрии, обнаружен в занятой советскими войсками части Будапешта /по улице Бендур/. Вы добавили, что меры по охране г-на Р.Валленберга и его имущества были приняты советскими военными властями.

С тех пор никаких сведений о г.Валленберге не имеется. Неизвестность его судьбы, конечно, вызывает серьезное беспокойство.

По поручению моего Правительства имею честь просить о том, чтобы были даны указания советским военным властям под охраной которых Валленберг находился после его обнаружения в январе сего года - принять срочные меры к розыску г-на Валленберга и сообщить все имеющиеся данные по этому поводу.

Прошу Вас, господин Заместитель Народного Комиссара, принять уверение в моем весьма высоком к Вам уважении.

/подпись/ - С. Седерблм.

Господину В.Г.Деканозову,
Заместителю Народного Комиссара
Иностранных Дел.

Москва.

AMBASSADE ROYALE DE SUÈDE

med sovjetiskt memorandum
ang. Raoul Wallenberg.

Moskva den 7 februari 1957.

N:r 101.

HP 80.

2 bil.

Förtroligt.

20

6

Till Hans Excellens Herr Ministern för Utrikes Ärenden

(hns L.)

Jag får härjämte vördsamt insända fotokopia och svensk översättning av det memorandum, innehållande uppgifter om Raoul Wallenbergs död, som förste vice utrikesminister Gromyko igår överlämnade till mig.

Rolf Sohlman.

Memorandum.

I anslutning till svenska regeringens begäran uppdrog sovjetregeringen åt vederbörande sovjetiska organ att granska och pröva det material rörande Raoul Wallenberg, som mottagits från svensk sida vid de sovjetisk-svenska överläggningarna i Moskva i mars-april 1956 och även i maj 1956.

Vid granskning och prövning av detta material ha de sovjetiska myndigheterna företagit en noggrann undersökning av de arkiv, som hänföra sig till redovisning av fångar och till undersökningsfrågor (sledstvennye dela), i syfte att finna eventuella upplysningar om Wallenberg. Likaså har många personer förhörts, som skulle kunna ha något att göra med de omständigheter som nämnts i det från svensk sida mottagna materialet.

Som resultat av dessa åtgärder har det emellertid icke lyckats att påträffa några som helst uppgifter om Wallenbergs uppehåll i Sovjetunionen. Det har härvid framkommit att ingen av de förhörda kände till någon person med namnet Wallenberg.

I samband härmed har vederbörande sovjetiska myndigheter vidtagit en prövning sida för sida av arkivdokument från alla biträdesavdelningar i vissa fängelser. Som resultat av dylik prövning av arkivdokument från sjukvårdstjänsten i Ljublanka-fängelset har påträffats ett dokument, som det finns grund betrakta såsom hänförande sig till Raoul Wallenberg. Detta dokument har formen av en handskriven rapport, riktad till förutvarande ministern för statssäkerheten i Sovjetunionen Abakumov och skriven av chefen för

sjukvårdstjänsten vid detta fängelse A.L. Smoltsov, av följande innehåll:

"Jag rapporterar att den Eder bekante fången Wallenberg i natt plötsligt avled i cellen, förmodligen till följd av en uppkommen miokardinfarkt.

I samband med av Eder givna instruktioner att personligen ha tillsyn över Wallenberg utber jag mig anvisning om åt vem skall uppdragas att verkställa obduktion i syfte att fastställa dödsorsaken.

17.7.1947

Chef för sanitetsavdelningen i fängelset

Överste i medicinska tjänsten - Smoltsov".

På denna rapport finns följande anteckning av Smoltsovs hand. "Har personligen underrättat ministern. Det har befallts att kremera liket utan obduktion. 17.7. Smoltsov".

Man har icke lyckats finna några som helst andra upplysningar med karaktär av dokument eller vittnesmål, så mycket mera som ovan omnämnde A.L.Smoltsov avled den 7 maj 1953.

På grund av vad ovan anförts bör den slutsatsen dragas att Wallenberg avled i juli 1947.

Raoul Wallenberg arresterades tydligtvis jämte andra personer i området för sovjetiska truppers krigshandlingar. Samtidigt kan anses otvivelaktigt, att Wallenbergs senare kvarhållande i fängsligt förvar och likaså de oriktiga uppgifter om honom, som av vissa förutvarande ledare för säkerhetsorganen lämnats till Sovjetunionens utrikesministerium under en följd av år, utgjorde ett resultat av Abakumovs brottsliga verksamhet. I samband med av honom begångna grova brott blev som bekant Abakumov, vilken bedrivit verksamhet som inneburit brott mot Sovjetunionens lagar och vilken strävat efter att vålla Sovjetunionen all slags skada, dömd och arkebuserad i enlighet med dom av Sovjetunionens Högsta Domstol.

Sovjetregeringen framför uppriktigt beklagande i anledning av vad som förekommit och uttalar sin djupa medkänsla till svenska regeringen och likaså till Raoul Wallenbergs släktingar.

Moskva den 6 februari 1957.

Handwritten: *Handwritten as found in prison.*
Handwritten: *Handwritten 121 and. Valenber; Handwritten*
Handwritten: *6/2-57*

Handwritten: *Handwritten*

Handwritten: *Handwritten 1/2*

ПАМЯТНАЯ ЗАПИСКА

INK. BESK. MOSKVA		
D. No 7 132		
6.2.57.		
AVD.	GR.	MAL
<i>Handwritten:</i> <i>Handwritten</i>	<i>Handwritten:</i> <i>Handwritten</i>	<i>Handwritten:</i> <i>Handwritten</i>

В связи с просьбой Правительства Швеции Советским Правительством было поручено соответствующим советским органам произвести рассмотрение и проверку материалов относительно Рауля Валленберга, полученных от шведской стороны во время советско-шведских переговоров в Москве в марте-апреле 1956 года, а также в мае 1956 года.

В процессе рассмотрения и проверки этих материалов советские органы произвели тщательный просмотр архивов, относящихся к учету заключенных и к следственным делам, с целью обнаружения возможных сведений о Валленберге. Был проведен также опрос многих лиц, могущих иметь отношение к обстоятельствам, упомянутым в материалах, полученных от шведской стороны.

Однако в результате этих мер не удалось обнаружить каких-либо данных о нахождении Валленберга в СССР. Выяснилось при этом, что никому из опрошенных не было известно какое-либо лицо под фамилией Валленберг.

В связи с этим соответствующие советские органы предприняли полицейскую проверку архивных документов всех вспомогательных служб некоторых тюрем. В результате такой проверки в архивных документах санитарной службы Лубянской тюрьмы был обнаружен документ, который есть основание рассматривать как имеющий отношение к Раулю Валленбергу. Этот документ представляет собой рукописный распорядок на имя бывшего министра государственной безопасности СССР Абакумова, написанный начальником санитарной службы этой тюрьмы Смольцовым А.Л., следующего содержания:

"Доклаживаю, что известный Вам заключенный Валленберг сегодня ночью в камере внезапно скончался предположительно вследствие наступившего инфаркта миокарда.

В связи с имеющимся от Вас распоряжением о личном наблюдении за Валленбергом прошу указания, кому поручить вскрытие трупа на предмет установления причины смерти.

17.УП.47 г. Начальник санчасти тюрьмы
полковник медицинской службы -Смольцов.'

На этом рапорте имеется сделанная рукой Смольцова следующая надпись:

"Доложил лично Министру. Приказано труп кремировать без вскрытия.

17.УП. Смольцов".

Каких-либо других сведений документального или свидетельского характера обнаружить не удалось, тем более, что упомянутый выше Смольцов А.Л. умер 7 мая 1953 года.

На основании вышеизложенного следует сделать заключение, что Рауль Валленберг умер в июле 1947 года.

Рауль Валленберг был, по-видимому, в числе других лиц задержан в районе боевых действий советских войск. Вместе с тем можно считать несомненным, что последующее содержание Валленберга в заключении, а также неправильная информация о нем, дававшаяся некоторыми бывшими руководителями органов безопасности в МИД СССР в течение ряда лет, явились результатом преступной деятельности Абакумова. Как известно, в связи с совершенными им тяжкими преступлениями, Абакумов, действовавший в нарушение законов СССР и стремившийся нанести всяческий ущерб Советскому Союзу, был осужден и расстрелян по приговору Верховного Суда СССР.

Советское Правительство искренне сожалеет по поводу случившегося и выражает свое глубокое соболезнование Правительству Швеции, а также родственникам Рауля Валленберга.

Москва, " 6 " февраля 1957 года.

Regeringsdeklaration torsdagen den 7.2.1957.

Sovjetregeringen har av sina utredningar dragit slutsatsen, att Wallenberg avled i ryskt fängelse i juli 1947. Ansvar för hans kvarhållande i fängelse och för de oriktiga upplysningar, som tidigare lämnats, lägges på de ryska säkerhetsorganen, och sovjetregeringen uttalar sitt uppriktiga beklagande av vad som inträffat.

Beträffande svaret kan konstateras, att man å rysk sida nu medger, att Wallenberg varit fängslad i Sovjetunionen. Sådillvida stämmer svaret överens med det svenska bevismaterialet. Det måste emellertid starkt beklagas, att svaret innehåller så knapphändiga uppgifter. Ingenting säges om motiven för Wallenbergs fängslande eller om hans öde ären därefter. Vi förväntar att, om något nytt material framkommer i Sovjetunionen, vi omedelbart skall få del därav.

För Raoul Wallenbergs moder och släktingar, som under så många år fått leva i en fruktansvärd ovisshet, måste det ryska beskedet innebära ännu ett hårt slag. De har vår djupa medkänsla.

1979-01-26

Unofficial translation

Investigations concerning Raoul Wallenberg

In the continuing efforts to shed light upon the fate of Raoul Wallenberg, information has reached the Ministry for Foreign Affairs in recent months asserting that Wallenberg was in different Soviet prisons during the 1950's, 1960's and 1970's, i.e. subsequent to the date in 1947 on which, according to the Soviet Union authorities, he died. The information was of such a nature that the Government decided that renewed representations should be made to the Government of the Soviet Union, and this was done on January 3, 1979. A copy of the aide-memoire is enclosed.

In response to the Swedish representations, the Government of the Soviet Union stated on January 24 that an examination of the new information provided by the Swedish Government had not changed its earlier conclusion that Wallenberg died in 1947. A copy of the Soviet Union reply is enclosed.

The Government does not regard the Raoul Wallenberg affair as closed by reason of the reply from the Soviet Union, but will continue its efforts to cast full light on the fate of Raoul Wallenberg.

1979-01-26

Unofficial translation

HAIDE-MEMOIRE

Handed by Mr Leif Leifland, Permanent Under-Secretary of State to Mr Eugenij Rymko, Chargé d'affaires of the Soviet Union; January 3, 1979

The Swedish Government has on repeated occasions stressed its intention to shed light upon the fate of Raoul Wallenberg. In its note to the Government of the Soviet Union on February 19, 1957, the Government stated that it reserved the right to put at the disposal of the Soviet authorities any additional material concerning Raoul Wallenberg that was regarded as being of importance for further investigations in the Soviet Union. In a press release dated October 1, 1965, the Swedish Government again emphasized that it intended to keep this matter under very close review and that fresh information and circumstances might warrant further action.

In the continuing efforts to shed light upon the fate of Raoul Wallenberg, information has now reached the Swedish authorities to the effect that Wallenberg was alive as recently as 1975. According to this information, Wallenberg was interned in the Verchneural'sk prison in the Tjeljabinsk region from the end of the 1940's until 1953. Moreover, during the period 1953-1955 he is said to have been in the Aleksandrovskij Central Prison in the Irkutsk region. In 1955 he is said to have been transferred to the prison in Vladimir where he was interned at least until the latter part of the 1960's, at times in any case in cell 23 in Corpus II. On this point the particulars recently received confirm the information the Swedish Government previously submitted to the Soviet Union Government, i.e. in its memorandum of July 18, 1959, concerning the presence of Wallenberg in Vladimir. According to the new information, Wallenberg is said to have been in the prison hospital in Butyrka in Moscow as recently as 1975.

In view of the information which has now come to light the Swedish Government requests the Government of the Soviet Union to initiate a prompt investigation for the purpose of establishing whether Wallenberg was present in the above-mentioned prisons at the times stated.

Stockholm, January 3, 1979

1979-01-26

Unofficial translation

AIDE-MEMOIRE

Handed by Mr Eugenij Rymko, Chargé d'affaires of the Soviet Union to Mr Sven Hirdman, Director, Ministry for Foreign Affairs.

The Government of the Soviet Union officially informed the Swedish Government as early as 1957 that a thorough and exhaustive investigation had revealed that Raoul Wallenberg died in July 1947.

The renewed investigation of documents relating to this case carried out at the request of the Swedish Government in 1965 confirmed that there is no, nor can there be any, new information as regards the fate of Raoul Wallenberg.

This conclusion was definitively confirmed by the findings of an examination of the information supplied by the Swedish Government in its request of January 3 this year. The assertions that Raoul Wallenberg was in the Soviet Union as recently as 1975 are not true to the facts.

January 24, 1979

Från pol I re Wallenberg i ESK.

P R I M O: I ett svenskt plenaranförande ESK-Madrid fredagen den 30 oktober omnämndes fallet Wallenberg. Under secundo det relevanta avsnittet i talet.

S E C U N D O: "The subject of human rights has been faced by this meeting squarely. Some States have been reminded that their treatment of certain citizens and categories of citizens cannot but be classified as a clear violation of a clear, unambiguous undertaking in the Final Act. Names have been mentioned, also by this delegation, notably in the introductory statement by my Foreign Minister. One such name is Raoul Wallenberg. Other names could be added, names of persons, notably in the Baltic Republics, who even during this very meeting have been made to suffer from the unwillingness of some participating States to honour their pledges in the Final Act, How can there be détente worthy of its name in Europe if the universality of human rights fails to meet practical recognition in and by some States?"

Ifylles av telegramexpeditören

Avskickat den

Klockan

Sign

2

CABINET+

1982-02-25

Wallenberg-fallet inför FN:s MR-kommission

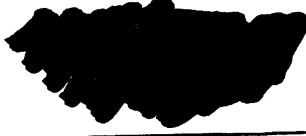
Jag vill uttrycka det svenska folkets och den svenska regeringens starka engagemang för vår försvunne landsman Raoul Wallenberg. Det sade ambassadör Hans Ewerlöf i ett svenskt anförande inför FN:s kommission för de mänskliga rättigheterna i Geneve på torsdagen och betecknade fallet som "en mänsklig tragedi".

Han betonade att svenska regeringen sedan 1945 upprepade gånger tagit upp fallet Wallenberg i sina kontakter med den sovjetiska regeringen utan att någon tillfredsställande förklaring getts och att frågan också tagits upp vid den europeiska säkerhetskonferensen i Madrid - även där förgäves. Den svenska regeringen kommer även i fortsättningen att anse att Raoul Wallenberg är i livet tills motsatsen har bevisats och kommer att göra allt i sin makt för att finna sanningen sade ambassadör Ewerlöf.

Av en rapport som lagts fram i kommissionen av en arbetsgrupp framgår att antalet försvunna personer ökar och bara under de två åren som gruppen existerat har omkring 15 000 försvinnanden rapporterats dit, som gäller fall i tjugo länder.

Arbetsgruppens förfrågningar gäller totalt ca 1 950 personer. I 55 fall krävdes brådskande utredningar gällande personer som nyligen försvunnit och där omständigheterna var sådana att man kunde frukta för deras liv. Det är troligt att några av dessa krav på brådskande utredningar kan ha räddat liv sade han. Han nämnde också att det finns tecken på att regeringar blivit mer känsliga för anklagelser om att de är ansvariga för en "politik med försvinnanden".

Förenta Nationerna är ett effektivt forum för att dra fram dessa regeringars politik och ageranden i ljuset och på så sätt förhindra denna särskilt avskyvärda metod att bryta mot de mänskliga rättigheterna sade ambassadör Ewerlöf.

UTRIKESDEPARTEMENTET EH	Ärende:			
Kopia till: Kabs Bitr Kabs Polch Pol 1 KIRCK	Åtgärd: (se regler på blankettkopia) 1982-04-06, pol I Kiesow/kw ch Haag			P 2 Eu I

SVENSK MOSKVA 1982-04-05

Pol

CABINET STOCKHOLM DNR FOER POL 1

RE WALLENBERG

UPPGIFTSLAEMNARE HAR TILL TJAENSTEMAN VID HOLLAENDSKA AMBASSADEN
 HAER MEDDELAT, ATT WALLENBERG SOMMAREN 1980 SETTS I BLAGOVESHCHENK.

VI HAR INTE LYCKATS ERHAALLA NAAGRA SOM HELST YTTERLIGARE
 UPPGIFTER, INTE ENS VILKET BLAGOVESHCHENK SOM AVSES. HOLLAENDSKA
 MOTTAGAREN AV INFORMATIONEN, KONSUL MICHEL, HAR NYLIGEN AATER-
 VAENT TILL HAAG FOER TJAENSTGOERING. FOERMODLIGEN KAN HAN TILLAEGBA
 NAAGRA DETALJER.

STAAHL

SVENSK MOSKVA

-----/MM

UTRIKESDEPARTEMENTET JW	Ärende:	
Kopia till: Kabs Bitr Kabs Polch Pol 1 XXXX	Atgärd: (se regler på blankettkopia)	
	P	2
	E	U

SVENSK WASHINGTON 1982-04-05

CABINET STOCKHOLM

~~XXXXXX~~

ax

POL

FOER POL RE RAOUL WALLENBERG.

MEDDELANDET ERT ~~XXXX~~ IDAG MUNTILIGEN FRAMFOERT AV MIG TILL HUMAN RIGHTSCHEFEN I STATE, AMBASSADOER ABRAMS. DENNE VISADE STOR FOERSTAAELSE FOER DE SVENSKA ARGUMENTEN MOT DET FOERESLAGNA PROJEKTET. MAN VILLE OCKSAA PAA AMERIKANSK SIDA UNDVIKA VARJE INTRYCK ATT WALLENBERG SKULLE ANSES VARA AVLIDEN. INTE HELLER HADE MAN FOER AVSIKT DRA IN FALLET I OEST-VAESTPOLEMIK. ABRAMS MEDGAV DOCK ATT PROJEKTET KUNDE - LIKSOM STUNDOM F.OE. NOBELPRISET - GE UPPHOV TILL KONTROVERS. ABRAMS UTLOVADE ATT FORTSAETTNINGSVIS LIKSOM HITTILLS HAALLA KONTAKT MED OSS I RAOUL WALLENBERGFRAAGAN, VILKET JAG VAELKOMNADE. HAERMED AER AV ALLT ATT DOEMA PRISPROJEKTET LYCKLIGEN AVFOERT FRAAN DAGORDNINGEN.

WACHTMEISTER

SVENSK WASHINGTON ~~XXXXXX~~

-----EP

UC D:2042 25.000x6 1980-08 (20.000x6 på bärbara)

UTRIKESDEPARTEMENTET
Politiska avdelningen
Handläggare: I Kiesow/le

✓
PROMEMORIA

1982-04-05

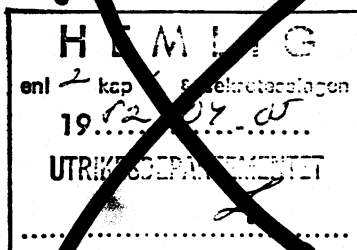
P2 Eu^I

Ex till:

Prof Carlgren
Berg, pol I
Kiesow, pol I

Exp 820405/le

HEMLIG

I de samtal som förts mellan politiska avdelningen och professor Carlgren rörande den kommande publiceringen av dokument rörande Raoul Wallenberg hade man kommit fram till att Wallenbergfamiljen skulle delges materialet i god tid i förväg för personlig och strängt förtrolig kännedom. I samtal med professor Carlgren idag överenskoms att de första 15 banden av materialet, vilka redan finns bundna, skall kunna utlämnastill familjen.

För att överenskomma hur detta skall gå till ringde jag idag fru Lagergren. I stället svarade fru Sonja Sonnenfeldt, som sade att hon hade fru Lagergrens uppdrag att ta emot dokumenten. Jag lät mig dock inte nöja med det beskedet utan fortsatte att söka fru Lagergren tills jag lyckades få tala med henne personligen. Jag meddelade att de första 15 banden nu kunde överlämnas för familjens personliga och uteslutande egen kännedom. Fru Lagergren sade sig vara införstådd med detta, och vi kom överens om att jag skall överlämna dokumenten imorgon vid ett artighetsbesök hos Wallenbergkommittén klockan 10.30 som jag skall göra i samband med påbörjandet av mitt arbete som Wallenberg-handläggare.

Dokumentet överlämnas för att familjen skall hinna studera dem innan publiceringen äger rum. Fru Lagergren upplystes om att man ännu inte har kunnat fastlägga datum för publiceringen, eftersom det ännu inte går att förutsäga exakt när hela den dokumentation som skall släppas har hunnit mångfaldigas.

Ingolf Kiesow
Ingolf Kiesow

Ant. Kjellen: ke

International Air Transport Association

OFFICE OF THE DIRECTOR GENERAL
KNUT HAMMARSKJÖLD

*Kjellen tagit kopia
för handläggning
och besvarande av*

häger / aq

MONTREAL / GENEVA

PERSONAL

Mr. Leif Leifland
Permanent Under Secretary
Ministry of Foreign Affairs
Stockholm, Sweden.

INK	UTRIKESDEL
DR.	254.312
533 APR 1982	
Avd	Gr 2 ME

30th March 1982

Bruen,

(O 1 Hammarskjöld. Knut)

Thank you for giving me of your time Tuesday a week ago and also for arranging for me to go through some papers of interest. I found that as far as I could see necessary precautions regarding third parties have been taken. One paper of potential relevance was not on the files in question, but the reason may well be that at the time of writing the cross-reference was not made, or alternatively at that time no report on the incident in question was written; being responsible for these files in the late 'fifties I may have produced a memo following the Adenauer visit to Moscow or in connection with the Friedland transit reports. I mentioned it to Carlgren/Kiesow and they may be looking in other files.

St bilaga 4. A P O I

12.

MONTREAL (Head Office) - 2000 Peel Street
Montreal, P.Q., Canada H3A 2R4
Telephone: (514) 844-6311
Cables: IATA Montreal Telex 5267627

GENEVA - 26, chemin de Joinville
B.P. 160, 1216 Cointrin-Geneva, Switzerland
Telephone (022) 98 33 66
Cables: IATA Geneva Telex 23 391

You will find attached on a separate piece of paper comments based on my recent readings which may be of some use.

Bâtu Talmayor
Lms,

Hand 4-4.

Knut Hammarskjöld

Enc.

At least a feasibility opinion should be obtained for such a project. If necessary, I could give the name and approach a Swedish computer expert, completely reliable and in control of highly sensitive UN programmes in a similar area here in Geneva.

As to hardware, I assume there is some computer at FOA which would be suitable.

As far as the financing of a programme is concerned if decided upon, I am sure Marcus Wallenberg could be persuaded to do it anonymously if acceptable to the Government. I know that this may be a delicate issue but on the other hand such a progressive project if feasible might even bring the authorities and the family together.

30 March 1982.

16.16 #
10590V UDSTH S
31291 SVNSK NL

Kop sek
Pol cher
Pol 2

ORIGINALTELEGRAM

INKOM UD

1982-04-13 pol I

'82 APR -6 16:25

Ex f kdm till:

Chef pol I

Chef infor

Fru Nina Lagergren

Kiesow

SVENSK HAAG 1982-04-06

DNK 32:A/105

P	2	E
---	---	---

(POL)

Exp 820413

Le

CABINET
STOCKHOLM

105. ERT 48. FOER KIESOW, POL. RE ARTIKELSERIE OM RAOUL WALLENBERG. PR 1.

RAOUL WALLENBERG-SERIEN I DEN NEDERLAENDSKA TIDNINGEN HET PAROOL AVSLUTADES LOERDAGEN 3 APRIL MED EN TREDJE ARTIKEL - LIKSOM DE TVAA FOEREGAAENDE UPPSLAGEN AEVEN EN HELSIDA. SERIEN BASERAS ENLIGT UPPGIFT PAA MATERIAL UR TIDIGARE PUBLICERADE TIDNINGS- OCH TIDSKRIFTSARTIKLAR SAMT FOELJANDE BOECKER: "LOST HERO, THE MYSTERY OF RAOUL WALLENBERG", AV FREDERICK WERBELL/THURSTON CLARKE, "RIGHTEOUS GENTILE, THE STORY OF RAOUL WALLENBERG", AV JOHN BIERMAN/ALLEN LANE SAMT "DE ZAAK WALLENBERG", AV JACQUES DEROGY.

INFAELLT I DEN SIST PUBLICERADE ARTIKELN FINNS AEVEN ETT PORTRAET AV AMERIKANSKAN JENNIFER COWAN, TIDIGARE MEDLEM AV DEN AMERIKANSK RAOUL WALLENBERG-KOMMITTEN OCH INITIATIVTAGARE TILL EN NYLIGEN GRUNDAD NEDERLAENDSK WALLENBERG-KOMMITTE. ADRESSEN TILL DENNA KOMMITTE AER:

HET NEDERLANDSE WALLENBERG COMITE
POSTBUS 14724
1001 LE AMSTERDAM
TEL: 020 - 86 03 64

ETT EXEMPLAR AV ARTIKLESERIEN OEVERSAENDES.

HASSLEV+

SVENSK HAAG KL. 16.20

31291 SVNSK NL#
10590V UDSTH S

Pol I. Kiesow/kw

Ärende

Datum 1982-04-06		Dnr
Avd P	Grupp 2	Mål EU

Adress SVENSK HAAG

(Pol)

Från Kiesow pol I.

Text / Re Wallenberg

P r i m o. Vi har erhållit följande från Moskva: "Uppgiftslämnare har till tjänsteman vid holländska ambassaden här meddelat, att Wallenberg sommaren 1980 setts i Blagoveshchenk.

Vi har inte lyckats erhålla några som helst ytterligare uppgifter, inte ens vilket Blagoveshchenk som avses. Holländska mottagaren av informationen, konsul Michel, har nyligen återvänt till Haag för tjänstgöring. Förmodligen kan han tillägga några detaljer."

S e c u n d o. Från Moskva har tidigare inrapporterats att en dissident vid namn Muehlberg lämnat upplysning till svensk journalist av innehåll han december 1980 träffat medlem av "gruppen mot psykiatrisk behandling av fångar" som då nyligen hade frigivits från "Blagoveshchensk special psychiatric hospital" nära den kinesiska gränsen. Vederbörande hade berättat om en svensk som suttit där "ganska länge". Namnet hade inte nämnts. Muehlberg har sedermera fått lämna Sovjetunionen och bor nu i Västtyskland där han varit i kontakt i ämnet med gk München, som f n arbetar på att få fram mera detaljer.

T e r t i o. En annan dissident, Cronid Lubarski, avgav vid Wallenberg-hearingen i Stockholm januari förra året ett vittnesmål av liknande slag som Muehlbergs.

Q u a r t o. Det har kommit till vår kännedom att "informations-bulletin nr 24" utgiven den 20 september 1980 av "Arbetsgruppen för undersökningar av psykiatriens användning för politiska syften" innehållit uppgifter av liknande slag. Möjligen kan denna ha varit källan för både secundo och tertio.

Q u i n t o. Eftersom avsevärd publicitet om Wallenbergsfrågan kan förväntas nästa månad anslutning frisläppandet av allt det viktigaste materialet i ärendet fram till 1970 kan befaras att vissa vittnen, t e x Muehlberg, blir tveksamma till att lämna vidare upplysningar. Därför angeläget ni i god tid dessförinnan söker kontakt med konsul Michel och telegrafiskt rapporterar om ni kunnat verifiera hans uppgifter. Kan de härstamma från någon av under secundo-quarto angivna källor är detta viktigt att veta. Ni bör dock inte nämna någon av källorna från er sida - med undantag naturligtvis för primo.

Cabinet

Ifylles av telegramexpeditören		
Avsändt den	Klockan	Sign

Kab sek
Pol chaf
Pol *Z*

ORIGINAL TELEGRAM
INCOMING

10590V UDSTH S
5216038 SVEA D
10590V UDSTH S

'82 APR 13 -8 :45

DNR 119.4/30
P 2 Euf

SVENSK MUENBCHEN 1982-04-13

CABINET

P 2 Euf

AX / 14

30 FOER POL 1. HBR OTTOSSON-LARSSON 9 FEBRUARI I AAR OM R.W. HP 80

PAA GRUND AV KOMMENDERING TILL NEW YORK HELA MARS HAR JAG INTE
KUNNAT AATGAERDA HBR. FOERRAEN NU. JAG AATERKOMMER SAA SNART
JAG HAR NAAGOT ATT MEDDELA.

LARSSON

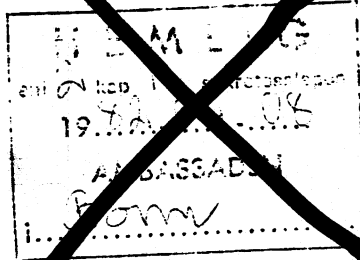
SVENSK MUENCHEN KL. 8.40

5216038 SVEA D
10590V UDSTH S

SVERIGES AMBASSAD

BONN

1982-04-08

HEMLIGT

Departementssekreteraren
Stellan Ottosson

UTRIKESDEPARTEMENTET

71

INKOM UD		
1982-04-15		
AVD.	GR.	MAL.
P	2	Eu ⁵

Raoul Wallenberg
hbr Ottosson-Möllander 1982-02-24

(2 bil)

Broder!

./1

./2

För fullständighetens skull skickar jag Dig kopia av ett brev från ett av "mina" Wallenberg-vittnen, Herr Gulentz. Han har fått ett besök av en journalist, vars frågor han funnit litet väl närgångna. Du ser också mitt svar, i vilket jag påminner honom om att det ju egentligen ej råder några delade meningar om Wallenbergs vistelse i sovjetiskt fängelse 1944/45, då Gulentz anser sig ha träffat honom. Gulentz har f ö frågat om möjligheten få svenskt medborgarskap - en fråga som vår konsulära avdelning handlägger.

Det andra vittnet jag intervjuade, Överste von Dufving, har meddelat att han efter mitt besök fått en lindrig hjärtattack och därför inte kunnat ge oss den utlovade bandade berättelsen. Jag har sagt honom att jag inte tror att det är nödvändigt.

I det mer aktuella ärende (se ovan citerade), som Du bad oss konsultera tyska myndigheter om, har jag ännu inte fått någon reaktion. Jag har försökt påminna i dag men ombetts återkomma torsdagen efter påsk.

Hur länge finns Du kvar med nuvarande arbetsuppgifter? Du antydde att Du kanske skulle bli avlöst, åtminstone vad gäller Wallenberg-ärendet.

Bästa hälsningar!

Anders Möllander
Anders Möllander

Arvid L. Gulentz

Reg. y. L. Gulentz
Bil. handbrev
Hörsam d. 8.3.1982

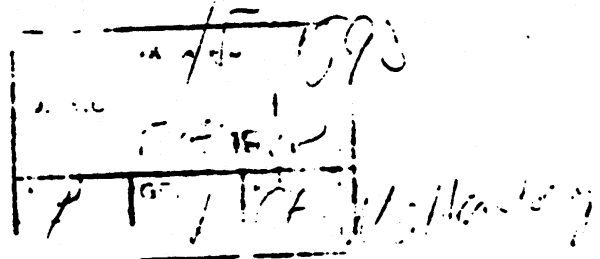
Arvid L. G U L E N T Z
Roß Str. 11
3330 Helmstedt

3330 Helmstedt den 30.3.1982

Möllander/Wn
besv skr 1982-04-08

Till
Svenska Sändebudet i Bonn (Vesttyskland)
Allianzplatz-Haus
An der HeuBallee 2-10
5300 Bonn 1

Till Handa
Herr Anders M Ö L L A N D E R
Erster Botschaftssekretär

Ärade Herr Möllander !

Emellertid har jag här i Helmstedt erhollit ett besök av en, s.k. Reporter (med Legetimation) av en US-veckotidning. Jag får lov att ge till Kännedom: "The New Yorker News of the World" Jag vet tyvärr icke, om det handlar sig om en ny Veckotidning där ? Som herr Möllander vet, har jag levat en rätt så lång tid i Staterna och i Caribian. Ändå känner jag ingen Tidning där, som heter så. - - - ?

Samtidigt tillkommer, som Herr Möllander vet, Min nuvarande Väninna, sedan 1960 (Cuxhaven) Fru Hildegard Frost, har en Svarsson i Frankfurt/Oder Denna Herre är "Funktionär" i Patiet där f.d. Marine-Offz.

På Grund av, att jag är uppväxt i Sverige och känner Sverige, även talar svenska, har han upprepat försökt att övertala mig, att försöka komma i kontakt med svenska Varv och Firmor i liknande Brancher. Varför ville han för närvarande icke säga. - - - ? Han vet bara, att jag i Sverige f.d. var anställd hos Svenska Amerika Linien (Brostoms Göteborg) Han vet, troligtvis över Fru Frost, att jag har ett Tonband (Kasette) i olika språk, Svenska, Engelska, och tyska, över mitt möte med Herr R. Wallenberg i Ryssland.

Det är också grunden av det konstiga besöket av den Reportern av "The New York News" ?? - - - Var god och Vänd!!!

Jag önskar, Käre Herr Möllander, före jag sätter mig i förbindelse med, kanske "Bundesverfassungsschutz" eller BKA! Bonn-Wiesbaden, över Herr Möllander få veta, hur jag skall förhålla mig? Jag skulle från min Sida, föreslå att vi kanske skulle komma tillsammans, här, eller bättre, i Bonn, om att ordna denna Saken? Jag får därför bedja om att så snart som möjligt, svara mig!

För i dag, med de Hjertligaste Hälsningar

Eder A.L. Gulentz

Handwritten signature and notes at the bottom right.

1. Se baksidan!

Frågan var: Känner Ni Diplomaten R. Wellenberg?
?? När har Ni kommit i kontakt med honom?

Vad tror Ni var han är nu, eller vad tror Ni om han lever, eller är död??
Var någonstans såg Ni honom, sista gången??

Därför. Försökt man att följa upp vilka personer, eller Instanser, jag hade pratat över detta!?

Från mig, köpa inga svar.

Th. L. Guller

SVERIGES AMBASSAD

BONN

1982-04-08

Bill handbrev Möllander
Ottosson, 82-04-08

cc Dep sekr Stellan Ottosson, UD

Am

Herrn
Arvid L. Gulentz
Ross Strasse 11

3330 HELMSTEDT

Bäste Herr Gulentz!

Med anledning av Ert brev 1982-03-30 kan jag bara säga, att jag inte heller hört talas om tidningen "New Yorker News of the World". De frågor journalisten ställt tycker jag också var av ett slag som Ni inte behövde besvara.

Samtidigt är det ju så att det för den tid då Ni träffat Wallenberg (1944/45) inte råder några delade meningar - de sovjetiska myndigheterna har medgivit att han fanns i sovjetiskt förvar fram till 1947. Någon vidare åtgärd, från Er eller vår sida, anser jag inte vara befogad.

Med vänliga hälsningar

Anders Möllander

SVERIGES AMBASSAD

H a a g

1982-04-07

Nr. 88

HP I

Handläggare: Ingrid Hjelt

POL
UD, ~~transportsektionen~~
a+b t Ch Informationsbyrån f kdm
Ingolf Kiesow f kdm

Exp. 890419/85

INR. UTRINSEDEP	
Dnr. <i>32 / 88</i>	
13 APR 1982	
<i>p</i>	<i>2</i> <i>Eu</i>

POL

Artikelserie om Raoul Wallenberg

✓ Tel. 48 U 1982-04-01

Tel. 105 A 1982-04-06

(3 bil.)

I anslutning till åberopade telegramväxling översändes härmed i original de tre artiklar om Raoul Wallenberg, som den nederländska tidningen Het Parool nyligen publicerat.

Nils-Olov Hasslev
Nils-Olov Hasslev

Moskou onder druk om Zweed vrij te laten

Wie is

Over de Zweedse diplomaat Raoul Wallenberg die tijdens de Tweede Wereldoorlog in Boedapest tienduizenden joden voor uitroeiing door de nazi's wist te behoeden, zijn de afgelopen maanden verscheidene boeken verschenen. Meer publikaties staan op stapel, een gezond tegenwicht tegen de overstelpende literatuur over de bedrijvers van de grootste misdaad uit de geschiedenis.

Als in januari 1945 het oprukkende Rode Leger een deel van Boedapest heeft bevrijd, vertrekt Wallenberg naar het oosten van Hongarije om met de Russen over een door hem ontworpen opbouwplan te onderhandelen. Dan verdwijnt hij in de mist van de Goelag Archipel. Volgens de Sovjet-Unie is de diplomaat in 1947 in Russische gevangenschap overleden, maar er zijn aanwijzingen dat hij — althans enkele jaren geleden nog — in leven was. In een groeiend aantal landen ijveren comité's voor zijn vrijlating, een nieuw Nederlands Wallenberg-comité verkrijgt binnenkort een wettelijke status. De druk op Moskou neemt toe.

Wie is Wallenberg, wat deed hij en waar is hij? De eerste aflevering van een serie over een man die deed wat anderen nalieten.

Eénmansactie

tegen de Nazi's

keurige jongeman, Raoul. Als kind al wil hij alles weten, hij verslindt de Scandinavische encyclopedie. Zeker niet het heroïsche type met staalblauwe ogen en wilskrachtige kin. Aan sport in wedstrijdverband heeft hij een hekel. Een stabiel karakter, alleen als hij onrecht signaleert kan hij in wilde woede uitbarsten. Zijn halfzuster Nina herinnert zich hem eerder als een anti-held. De telg van het geslacht Wallenberg, dat de Scandinavische monarchie in vorige generaties officieren, diplomaten, ministers en bankiers heeft geschonken, is een beetje een dromer. Zijn vader, marine-officier, sterft enkele maanden voordat Raoul op 4 augustus 1912 in Stockholm wordt geboren, zijn moeder is de dochter van een gerespecteerd hoogleraar in de neurologie.

Grootvader neemt Raouls opvoeding voor zijn rekening en stippelt zijn carrière uit. Een Wallenberg is een man van de wereld, hij wordt na zijn schooltijd officier of hij gaat studeren. Het wordt het laatste: Raoul bekwaamt zich vier jaar in de architectuur aan de universiteit van Ann Arbor in Michigan. Een uitmuntend student met een helder verstand, in staat een probleem snel te doorgronden en op te lossen. Bescheiden ook. Aan niets is te merken dat hij deel uitmaakt van de Wallenberg-clan die dertien procent van het particuliere kapitaal in Zweden in handen heeft. Nadat hij in Zweden is teruggekeerd stuurt zijn grootvader hem naar Zuid-Afrika om hem ervaring in het bankvak te laten opdoen en vervolgens naar een particuliere bank in Haifa in het Britse mandaatgebied Palestina. Daar maakt hij kennis met het „Joodse probleem“, joden die in Europa wor-

den vervolgd en vooral Duitse joden die zijn ontkomen aan de toevallende nazi-terreur. Hij is geschokt, er begint iets te knagen, maar het leven gaat door.

In zaken

Het bankbedrijf kan hem niet bekoren. Zijn Amerikaanse architectuurbul wordt in Zweden niet erkend en hij voelt zich met zijn 25 jaar te oud om aan een nieuwe studie te beginnen. Dan maar het zakenleven in. Raoul associeert zich met een naar Zweden gevluchte Duitse jood die een patent heeft op een nieuw soort ritsluiting. Dat wil niet lukken. Via de familiekruiwagen komt hij in contact met een andere joodse vluchteling: Kalman Lauer, directeur van een im- en exportfirma in levensmiddelen met als belangrijkste afzetgebied Hongarije, zijn geboorteland. De oorlog is uitgebroken, Hongarije heeft de zijde van de As-mogendheden gekozen en de anti-semitische wetgeving waarmee de Hongaarse rijksbestuurder Horthy zich akkoord heeft verklaard heeft Lauer vleugels gemaakt. Raoul wordt directeur buitenland van het bedrijf. Zaken zijn zaken, ook in het door de oorlog onder de voet gelopen Europa. Als inwoner van een neutraal land kan hij vrijelijk reizen naar Duitsland en het bezette deel van Frankrijk. Zijn talenkennis (uitstekend Frans, Duits en Engels en vloeiend Russisch en Hongaars), de vakkundigheid dat hij zich gemakkelijk in internationale kring beweegt en zijn naam staat borg voor bloeiende handelsactiviteiten.

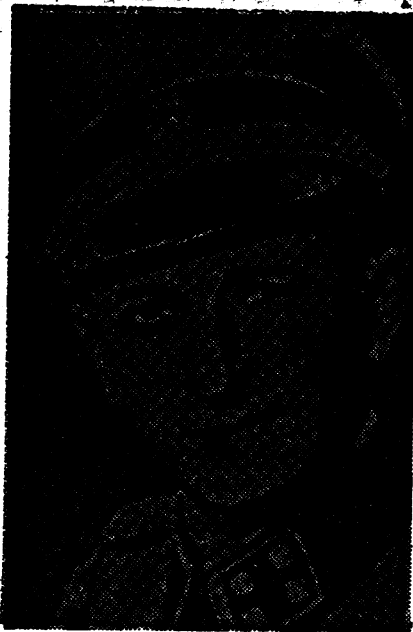
In 1942 bezoekt hij voor het eerst Hongarije, waar de joden nog een relatief rustig bestaan genieten. In andere delen van Europa is dat al anders. Tijdens de conferentie aan de Wannsee in januari 1942 hebben de nazibonzen met het cognacglas in de hand besloten tot de Endlösung: de „definitieve oplossing van het joodse probleem“. De holocaust komt op gang: de vervolgingen, de deportaties, de gaskamers en de 24 uur per etmaal brandende crematoria. Wie belet de volkenmoord? Het Vaticaan vraagt de kardenaars in Berlijn beleefd of misschien niet overwogen zou kunnen worden de zaken wat humaner te regelen, de joden in Zweden zien hun gemeenschap in het land liever niet uitdijen want dat zou anti-semitische gevoelens in de hand werken. De onvoorstelbare misdaden zijn de geallieerden bekend maar het winnen van de oorlog is belangrijker dan het redden van de joodse bevolkingsgroep van de totale vernietiging.

Bordeaux

Tussen zijn reizen door ontvangt Raoul Wallenberg in zijn huis in de kleine buurt van Stockholm zijn Amerikaanse vrienden. Hij beschikt over een gevarieerde wijnkelder, vooral Bordeaux mag er wezen. Een charmant gastheer, maar soms wat preussisch en lichtelijk stuurloos. Europa staat in brand en de joden worden met tienduizenden tegelijk naar de vernietigingskampen gevoerd. Het knagend gevoel wordt erger. Wat te doen?

In het voorjaar van 1944 geeft de Amerikaanse president Roosevelt het War Refugee Board (WRB) de opdracht alles in het werk te stellen

om hulp te bieden aan de bijna 800.000 joden in Hongarije, de enige joodse gemeenschap die nog niet en masse is afgevoerd. Maar daarin zal spoedig verandering komen. Het land is op 19 maart 1944 bezet en een fascistische marionettenregering voert trouw Hitlers bevelen uit. Ivar Olsen, de vertegenwoordiger van de WRB in Stockholm, bespreekt daar de situatie met een groep vooraanstaande Zweedse joden. Olsen zoekt een

Adolf Eichmann

geschikte kandidaat, een niet-jood, inwoner van een neutraal land en goed op de hoogte van de problemen in Hongarije. Een der prominenten is Kalman Lauer. Hij beveelt zijn succesvolle partner aan. Het feit dat Wallenberg voor een zestiende deel joods is (betovergrootvader van moederskant), levert geen beletsel op.

Toverstok

Op het moment dat het oog op hem is gevallen, lijkt Wallenberg als door een bezielende toverstok aangeraakt. Het is alsof hij erop heeft zitten wachten. Ogenblikkelijk stelt hij een memorandum op. Hij eist toestemming om aan vervolgte joden asiel te verlenen in de vertrekken van het Zweedse ambassadegebouw in Boedapest, vraagt enkele honderdduizenden Kronen en eist de vrije hand bij de reddingsactie, inclusief het verstrekken van steekpenningen. Zijn directe benadering en zijn verfrissende afkeer van formaliteiten en bureaucratische rompslomp doen de bezadigde heren van het Zweedse ministerie van buitenlandse zaken versteld staan. Maar de 31-jarige, al wat kalende vrijgezel krijgt zijn zin. Koning Gustaaf V bevestigt zijn benoeming tot secretaris van de Zweedse vertegenwoordiging in Boedapest die als blijk van niet-erkenning van het fascistische Hongaarse regime is teruggebracht tot gezantschapsniveau.

Twee dagen sluit Wallenberg zich op in zijn kamer om alle rapporten over de nijpende toestand in Hongarije door te nemen. „Nu moet ik

gaan“, zegt hij tegen Lauer, „elke dag langer in Stockholm zou meer slachtoffers onder jouw volk vergen.“ Met zijn bagage in een plunjezak vliegt de nieuwbakken diplomaat naar Berlijn. Daar neemt hij de trein naar Boedapest waar hij op 9 juli 1944 arriveert.

Wallenberg komt te laat om de joden in de provincies te redden. Obersturmbannführer Adolf Eichmann, als chef van het bureau IV B 4 belast met de Endlösung, heeft de afgelopen maanden in het Hongaarse binnenland op ongeveerde wijze huisgehouden. Het land is in zones verdeeld, de joodse bevolking is in, op het transportnet aangesloten, getto's samengepropt en in afgegrensdde goederenwagons met dichtgespijkerde vensters gedeporteerd. Slechts enkele duizenden jonge mannen zijn voorlopig gespaard gebleven en tewerkgesteld in de oorlogsindustrie. Zieken, kinderen, ouden van dagen, mannen, vrouwen zijn met zwepen en knuppels de goederenwagons ingeslagen.

tevreden

De dag voordat Wallenberg in Boedapest arriveert meldt Edmund Veessenmayer, Hitlers vertegenwoordiger in Hongarije, aan Berlijn dat binnen de afgelopen drie maanden 437.402 joodse mannen, vrouwen en kinderen op transport zijn gesteld. De provincies zijn „Judenrein“. Eichmann, zetelend in het luxueuze Hotel Majestic in de heuvels van Boeda, kan zich tevreden in de handen wrijven, de grootste deportatie uit zijn jaarlijk niet-kinderachtige carrière. Enkele tienduizenden van de ruim 200.000 joden in de hoofdstad zijn ook reeds gedeporteerd. De overgeblevenen hebben in alle hoeken en gaten een schuilplaats gezocht.

De slinkende joodse gemeenschap in Boedapest is tot geen enkele weerstand meer in staat. Het niet-joodse bevolkingsdeel is anti-semitisch, niet geïnteresseerd of te bang om een vinger uit te steken. De regering is niet te beroerd geweest de bezetters bij de liquidatie een handje te helpen. Het enige lichtpuntje is het feit dat rijksbestuurder Horthy, die eerder alleen maar zwakke protestgeluiden heeft laten horen, in een opwelling van moed de deportaties heeft verboden. Veel beter is dat niet. De joden zijn nog steeds vogelvrij. Straten in de joodse wijken worden afgezet, de bewoners bijeengedreven en gedwongen tewerkgesteld. In de interneringskampen treedt de dood slechts langzamer in dan in Auschwitz. Als de joden zich op straat begeven op zoek naar voedsel blijven zij zo dicht mogelijk in de buurt van de huizen. Arrestatie kan al volgen als de Davidster niet op de voorgeschreven wijze is bevestigd. „Er is hier sprake van lijden dat geen grenzen kent en dat erom schreeuwt te worden verzacht“, seint Wallenberg na zijn aankomst aan Stockholm. Wie haalt het einde van de oorlog? De geslaagde landing in Normandië en de terreinwinst van het Rode Leger in het oosten zijn de laatste strohalmen. Het wordt een race tegen de tijd.

Geniaal

De jonge diplomaat die hartelijk is verwelkomd door de vijf leden van de Zweedse legatie (de gezant, diens twee medewerkers en twee typistes voldoende voor het afdoen van de lopende zaken) vestigt zich in een villa naast het ambassadegebouw. Redden wat er te redden valt en traineren. Zijn plan is even eenvoudig als geniaal: om voor de ondergang te worden behoord moeten zo veel mogelijk joden onder internationale bescherming worden gebracht. Onmiddellijk neemt hij contact op met de Hongaarse Vreemdelingendienst.

Al voor zijn komst hebben verscheidene buitenlandse missies geruik gemaakt van het recht een beperkt aantal joden een voorlopige pas te verlenen in afwachting van een officieel paspoort dat de houder in staat moet stellen naar zijn vaderland terug te keren. De Zwitsers die de Britse belangen in Hongarije behartigen hebben een honderd emigratiecertificaten verstrekt, voor een reis naar Palestina. Het Zweedse gezantschap heeft 650 voorlopige paspoorten afgegeven. Het reikt aan diegenen die kunnen aantonen qua bloedverwantschap of zakelijk met Zweden verbonden te zijn. Nog niemand heeft gebruik van kunnen maken.

Wallenberg haat de nazi's en hun vazallen als de pest. Over enige maanden, als in Boedapest de hel zal zijn losgebroken, zal hij zijn toevlucht nemen tot dreigementen, intimidatie en bluff. Nu, bij de onderhandelingen met het Hongaarse ministerie van buitenlandse zaken, is het nog tijd voor subtieler overreding: het zal de heren toch niet lijken ontgaan dat de oorlog voor Duitsland en zijn bondgenoten niet geheel volgens wens verloopt? Boedapest wordt reeds gebombardeerd en er dient zelfs rekening te worden gehouden met een Geallieerde winning. Zweden vertegenwoordigt enkele landen waarmee Hongarije in oorlog is. Het zou graag zijn goede diensten aanbieden om te verwachten wraakacties, bijvoorbeeld van Russische zijde, te letten. Zou het Hongaarse beleid niet aan geloofwaardigheid verliezen als het de joden zou beschermen? Die bescherming verlist begrijpelijkwijs enige inspanning die dient te worden geleverd. Graag wil hij meewerken bij de oplossing van een netelig probleem, maar hij ziet de joden liever naar Zweden dan naar Polen vergebracht. Zouden er niet meer beschermende Zweedse paspoorten worden uitgereikt?

De Hongaarse Vreemdelingendienst geeft toestemming tot de

afgifte van 1500 paspoorten, na verdere onderhandelingen wordt dat aantal tot 4500 verhoogd. Wallenberg heeft er op gerekend. De afgevaardigde architect heeft een paspoort ontworpen op briefpapier van het Zweedse gezantschap met de kroontjes van het Zweedse koninkrijk en enkele indrukwekkende zegels. De foto van de houder en Wallenbergs handtekening verlenen het paspoort het karakter van

heeft het weinig te betekenen, maar wie bekommert zich om recht als het om overleven gaat? De bezitter geniet bescherming van een belangrijk neutraal Europees land. Het moreel van de joodse bevolking wordt er aanzienlijk door versterkt.

Dagelijks groeien de rijen voor het ambassadegebouw. In het begin controleert Wallenberg alle aanvragen zelf. De overstelpende belangstelling dwingt hem echter een nieuw kantoor te openen in Pest, aan de overzijde van de Donau. Hij trekt joodse medewerkers aan, in korte tijd zijn er meer dan 300, vrijgesteld van het dragen van de Davidster. Twee van hen houden zich alleen bezig met fraude: vervalsers verhandelen de „Wallenberg-paspoorten” op de zwarte markt.

Maar er is meer te doen. De diplomaat trekt veertig artsen aan, richt ziekenhuizen in, organiseert gaarkeukens waar soep wordt uitgedeeld. Met fondsen van het Amerikaans-joodse Joint Distribution Committee, de Amerikaanse War Refugee Board en het Rode Kruis koopt hij voedsel, medicijnen en kleren, hij coördineert zijn werkzaamheden met die van de eerder door Eichmann lamgeslagen Joodse Raad, organiseert met vertegenwoordigers van de andere neutrale landen gezamenlijke hulpacties en bouwt nuttige relaties op met de Hongaarse autoriteiten die, nu het Russische leger nadert, steeds meer begrip voor de joden aan de dag leggen. Zijn medewerkers werken 24 uur per etmaal in ploegendienst. Zelf slaapt hij enkele uren per nacht en ontwikkelt een energie en organisatievermogen waar Eichmann een puntje aan kan zuigen.

Door zijn goede contacten met de onbetrouwbare politichef Laszlo Ferenczy krijgt Wallenberg toestemming om joden onder te brengen in gebouwen van eigen keus. Hij koopt en huurt van zijn blijkbare niet geringe budget tientallen huizen en villa's en laat daarop het Zweedse wapen met de drie kroontjes aanbrengen. Collega's uit andere neutrale landen volgen zijn voor-

beeld. Zo verrijst in korte tijd, naast de gebouwen met de gele Davidster, in het centrum van Pest een internationale wijk waarvan de onschendbaarheid voorlopig voor het Hongaarse regime wordt erkend. Ruim 30.000 joden vinden er hun toevlucht: 20.000 onder Zweedse, 8.000 onder Zwitserse bescherming, 2500 beschermd door de pauselijke nuntiatuur en 700 door Portugal.

Krachtdadiger

Er zijn meer gunstige tekenen. Het verloop van de oorlog, de toenemende protesten van de neutrale en de Geallieerde landen en de tijdelijke Duitse verlamming na de aanslag op Hitler op 20 juli hebben het staatshoofd Horthy tot krachtdadiger optreden gebracht. Als Eichmann het bevel geeft tot een nieuwe deportatie verbiedt Horthy

hem dat botweg. Politichef Ferenczy waarschuwt de Obersturmbannführer zelfs dat deze, als hij zijn plan tot uitvoer wil brengen, Hongaarse militairen en de politie van Boedapest op zijn weg zal vinden. Horthy wordt drierster. Hij vangt in augustus 1944 de felste fascistische figuren. Generaal Geza Lakatos wordt premier met de geheime opdracht de Hongaarse soevereiniteit te herstellen, de jodenvervolgelingen een halt toe te roepen en een wapenstilstand met de Russen voor te bereiden. De nieuwe regering boekt meteen succes. Zij krijgt van de Duitsers gedaan dat Eichmann met zijn Einsatzkommando Boedapest verlaat. Woedend doet de Obersturmbannführer in Berlijn zijn beklag bij zijn chef en SS-leider Himmler, maar behalve het IJzeren Kruis Tweede Klasse levert het bezoek hem niets op: in de nazitop heerst de mening dat men Hongarije na het verlies van de Roemeense olievelden, te vriend moet houden. Zinnend op wraak trekt Eichmann zich terug in de buurt van de Oostenrijks-Hongaarse grens.

Synagoge

Voor de joden lijkt het ergste voorbij. Zij mogen zich nu van acht uur 's ochtends tot acht uur 's avonds buitenshuis begeven, de synagoge bezoeken en voedselpakketten van het Rode Kruis afhalen. Op 19 september 1944 laat Wallenberg in een rapport aan Stockholm doorschemeren dat hij zijn langste tijd in Boedapest heeft gehad. „Zes tot tienduizend joden zijn opgeroepen om rond de stad loopgraven aan te leggen en het puin van de bombardementen op te ruimen. Hun transport moet vandaag beginnen. De autoriteiten lijken van goede wil...”

Met deze post sluit hij een brief in aan zijn vriend Kalman Lauer. „Ik zal al het mogelijke doen om naar Stockholm terug te keren, maar je begrijpt dat het geen eenvoudige zaak is een zo grote organisatie te ontmantelen. Tot de (Russische) bezetting blijft het werk van onze organisatie noodzakelijk. Ik zal proberen enkele dagen voordat de Russen arriveren thuis te zijn.” Twee dagen later meldt hij: „Het moreel van de joden is door de Russische opmars weer toenomen. Velen hebben hun jodenster afgedaan uit vrees voor een Duitse wraakact. Maar voor die vrees bestaat op het moment geen rechtvaardiging.”

Optimisme

Onder de joden van het internationale getto, maar ook onder hen in het „algemene getto” heerst optimisme. Van de joodse winkels waarvan de eigenaar niet is gedeporteerd zijn de ijzeren rolgordijnen weer opgetrokken. Dat de Hongaarse fascistische partij van de Pijlkruisers hard opponeert tegen de soepeler houding van de regering jegens de joden baart weinig zorg. In Boedapest gonst het van geruchten dat Horthy zal breken met Duitsland en dat het einde van de oorlog nabij is. Op 12 oktober meldt Wallenberg dat de vrijlating van geïnterneerde joden is voltooid. De joden leggen versterkingen aan in de oostelijke buitenwijken. „Voor zover dat valt te beoordelen worden zij niet onmenselijk behandeld.”

Zondag 15 oktober 1944. 's Ochtends vroeg hebben de in de achterhoede gelegen Hongaarse eenheden het bevel gekregen tot een onmiddellijk staakt het vuren. 's Middags zendt radio Boedapest een rede uit van het staatshoofd Horthy. Hij kondigt aan dat Hongarije zich uit de oorlog terugtrekt. Het land, zo zegt hij, zal geen terrein worden van achterhoedegevechten voor het Derde Rijk. In de stad barst uitzinnige vreugde los. De joden zoeken hun verwanten op, rukken zich de ster van de kleren en verbranden het gehate symbool in het openbaar. In de straten wordt gedanst.

Pijlkruisers

De droom duurt slechts kort. 's Avonds en 's nachts worden razia's gehouden. Wie vlucht of zich verzet wordt neergeschoten. De volgende dag telt men in Pest 200 joodse lijken. De Pijlkruisers zijn aan de macht, de Hongaarse fascistten wier terreur die van de SS in de schaduw zal stellen. Eichmann keert triomfantelijk in de stad terug. Het ergste moet nog komen.

Charles Coster

Lief dagboek

Ook Hongarije heeft een „Anne Frank”: Eva Heyman, een joods meisje, dat woonde in Varad in de buurt van de Roemeense grens. In 1944 hield de dertienjarige Eva een dagboek bij waaruit hieronder enige delen volgen.

31 maart Vandaag hebben ze bevolen dat joden van nu af aan een geel stuk stof in de vorm van een ster moeten dragen. Toen oma dat hoorde kreeg zij het weer te kwaad en hebben wij de dokter geroepen. Hij heeft haar een injectie gegeven. Nu slaapt ze (...)

Agi (Eva's moeder) wilde de dokter opbellen, maar dat ging niet. Opa heeft haar gezegd dat ze bij alle joden de telefoon hebben weggehaald en dat hij zelf de dokter ging halen (...)

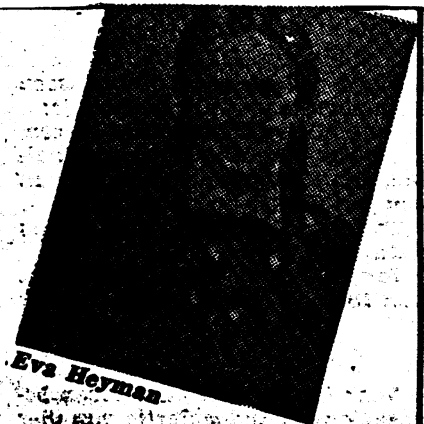
20 april Iedere dag komen er nieuwe wetten tegen de joden. Vandaag bijvoorbeeld hebben ze alle apparaten van ons weggenomen: de naaimachine, de radio, de stofzuiger, de elektrische braadpan en mijn fototoestel. Agi zei dat wij blij moeten zijn dat we alleen dingen en geen mensen meenemen (...)

5 mei Lief dagboek. Nu ben je niet meer thuis, maar in het ghetto. De twee politiemannen die ons kwamen halen waren niet onvriendelijk; ze namen alleen Agi's

en oma's trouwring van hen af. Agi beefde helemaal en kreeg de trouwring niet van haar vinger af. Pas toen oma haar hielp lukte dat. Toen controleerden zij onze bagage. De koffer van opa mocht niet mee omdat die van echt varkensleer is (...). Een van de politiemannen zag mijn gouden halskettinkje met jouw sleutel dat ik voor mijn verjaardag heb gekregen (...). Hij zei: „In het ghetto word je weer gecontroleerd. Ik heb dat allemaal niet nodig, maar ik wil geen moeilijkheden. Ik ben getrouwd en mijn vrouw verwacht een baby.” Toen heb ik hem de ketting gegeven (...)

10 mei Wij zijn hier nu vijf dagen, maar echt, het lijken wel vijf jaar. Ze hebben de schutting afgemaakt en niemand kan eruit of erin. Van vandaag af, lief dagboek, zijn we niet in een ghetto, maar in een ghetto-kamp en op ieder huis hebben ze een bijt geplakt waarop precies staat wat we niet mogen doen. Eigenlijk is alles verboden, maar het vreselijkste is dat op alles de doodstraf staat (...)

24 mei We kunnen niet uit het kamp kijken omdat we zelfs daarvoor kunnen worden doodgemaakt. Maar we kunnen nog wel luisteren en ik en Marica hoorden de bel van de lijdzaam aan de andere kant van de omheining (...)

Eva Heyman

29 mei Lief dagboek, nu is alles werkelijk afgelopen. Het ghetto is in blokken verdeeld en we worden hier allemaal weggehaald (...)

30 mei (...) Die politiemann voor het huis (...) heeft gezegd dat ze tachtig mensen in één wagon stoppen en dat die met zijn allen één emmer water krijgen. Maar wat nog erger is, is dat ze de wagons afgrendelen. In die vreselijke hitte zullen we stikken. Lief dagboek, ik wil niet sterven: ik wil leven, zelfs als ik de enige ben die hier mag blijven (...)

Drie dagen daarna, op 2 juni 1944, werd Eva Heyman op transport gesteld naar Auschwitz. Daar kwam zij op 17 oktober 1944 in de gaskamer om het leven. Haar dagboek bevindt zich in de Yad Vashem-archieven in Jeruzalem.

Pasjestruc en bluff redden vele joodse levens

In PS van afgelopen zaterdag verscheen het eerste deel van deze serie over Raoul Wallenberg.

In juli 1944 vertrekt de Zweedse gelegenheidsdiplomaat, gefinancierd door Amerikaans geld, naar Hongarije. Het met een anti-semitisch verleden bezette land is door de Duitsers en danst naar Hitlers pijpen. Adolf Eichmann heeft de joodse bevolking uit de Hongaarse provincies gedeporteerd. Boedapest wordt Wallenbergs werkterrein. Zijn geniale vondst: buitenlandse paspoorten die de vervolgte joden nog enigszins bescherming bieden. In oktober 1944 lijkt het ergste voorbij. De diplomaat denkt reeds aan terugkeer naar Stockholm.

Het loop anders. Vandaag deel twee. Wallenberg tegen de Pijlkruisers.

Zondagmiddag 15 oktober 1944. Rijksbestuurder admiraal Miklos Horthy kondigt via de radio aan dat Hongarije bereid is te breken met Duitsland en zich uit de oorlog wil terugtrekken. De optimistische schatting die Raoul Wallenberg in zijn laatste rapporten aan Stockholm heeft uitgesproken lijkt te worden bewaarheid. De joden dansen de straten van Boedapest in de mening dat aan hun lijden een eind is gekomen. Hoe kunnen zij weten dat Horthy's verklaring op het moment van bekendmaking reeds door de feiten is achterhaald?

Diezelfde ochtend is de zoon van het staatshoofd, Miklos Horthy jr. wiens contacten met de oppositie in Boedapest een publiek geheim zijn, ontvoerd. De overvallers — onder leiding van SS-kolonel Otto Skorzeny die een jaar eerder Mussolini uit diens gevangenschap in de Gran Sasso bevrijdde — hebben hem in de val gelokt, overvallen en afgevoerd in een vrachtwagen.

Als het staatshoofd heftig protesteert krijgt hij van Hitlers speciale afgezant Rahm te horen, dat zijn zoon op heterdaad is betrapt bij een ontmoeting met Joegoslaviëse communisten. De verrader zal naar Mauthausen worden gedeporteerd. Als Horthy zijn zoon levend wil terug zien zal hij moeten afre-

den en de macht in handen geven van de Pijlkruisers, de Hongaarse vazallen van de nazi's. De oude admiraal die van 1920 af het antisemitisme in zijn land heeft gedoogd en zelfs aangemoedigd, maar die de laatste weken de Duitsers tot woede heeft gebracht door zijn pogingen met de Geallieerden tot een wapenstilstand te komen, is volkomen geknakt. Hij capituleert voor de chantage.

Groenhemden

De radio kondt Horthy's proclamatie nog wel uit, maar de euforie in Boedapest duurt slechts enkele uren, want daar zijn ze reeds, de Groenhemden. Aangevoerd door Duitse vrachtwagens verspreiden de gewapende bendes van de Pijlkruisers zich over de stad, achtervolgen de joden en schieten hen in het wilde weg neer.

De chef van de generale staf geeft het Hongaarse leger bevel de strijd tegen het Rode Leger zij aan zij met de Duitse troepen voort te zetten. Op de avond van die dramatische vijftiende oktober installeert Hitlers vertegenwoordiger Veessenmayer de leider van de Pijlkruisers, Ferenc Szalasi aan het hoofd van de fascistische regering. De terreur is nu gelegitimeerd. Wallenberg rapporteert kort na de staatsgreep aan Stockholm: „De joden hebben getracht zich te verbergen in kelders, leegstaande winkels, bij Arische vrienden, bij het Rode Kruis. Onze protégés zijn aangevallen door straatbendes, die hun paspoorten afnamen en verscheurden. Veertig medewerkers zijn niet teruggekeerd.”

Zijn paspoortenkantoor is geplunderd. „Ondergetekende moest er in de door bandieten geteisterde straten op een damesfiets op uit om te trachten zijn bezittingen terug te halen.”

Twee dagen na de coup begeeft hij zich in zijn auto naar de synagoge in de Dohánystraat waar stormtroepen van de Pijlkruisers 6.000 joden gevangen houden. De slachtoffers zijn zo op elkaar gepropt dat er zelfs geen ruimte is de doden te begraven. Water en voedsel ontbreken vrijwel geheel.

Ruw duwt Wallenberg de bewakers opzij, baant zich een weg door de massa, klimt op een verhoging en roept: „Wie heeft een paspoort bij zich?” Enkele honderden steken de hand omhoog en zwaaien met hun documenten. Sommigen schreeuwen dat zij hun pas hebben verloren of dat die van hen is afgenomen. Van degenen die nooit een beschermende pas hebben bezeten, beseffen velen dat hun hier een onvoorziene kans wordt geboden.

Wallenberg verdeelt de joden die aanspraak maken op Zweedse bescherming in groepen en blaft de Hongaarse bewakers in het Duits toe: „Dit zijn Zweedse burgers. U heeft geen recht hen vast te houden.” Hij duwt hun een paar paspoorten onder de neus. De Zweedse kroontjes, de stempels, de zegels, maar vooral het zelfverzekerde optreden van een snauwende diplomaat maken indruk op de Pijlkruisers. Zij stappen achteruit en Wallenberg kan met zijn beschermelingen ongehinderd de synagoge verlaten. Hij loopt meteen door naar zijn auto en gaat op de achterbank zitten waar zijn schrijfmachine al klaarstaat. Op blanco paspoorten die hij altijd bij zich heeft tikt hij de namen van de vrijgelatenen die nog niet over een document beschikken.

Wallenbergpas

De volgende dag is het laatste restje bescherming van de „Wallenbergpas” verdwenen. Minister van binnenlandse zaken Vajna decreteert dat het regime buitenlandse paspoorten niet langer erkent. De regering ziet zich verplicht nieuwe, strenge maatregelen tegen de joden te nemen, maar, aldus Vajna, de joden hebben het er zelf naar gemaakt. Bewoners van huizen met een gele ster moeten binnenblijven, bezoek van zelfs een arts is verboden. De arbeidsplichtige leeftijd wordt van veertien op tien jaar gesteld.

Het leven van de Boedapester joden is eep hel. Onder het goedkeurend oog van de regering plunderen fascistische horden de joodse huizen, verkrachten de vrouwen. Wie zich verzet krijgt de kogel. De mannen die in staat zijn te werken worden uit hun huizen geseurd en afgemarcheerd naar de buitenwijk-

ken van de stad om versterkingen aan te leggen. Slavenarbeid: honderden komen om van uitputting.

Als de fascistenhorden op straat stuiten op een man met een weinig „Arisch” uiterlijk: geen nood. De broek wordt omlaag gesjord, blijkt het slachtoffer besneden dan volgt marteling en veelal de dood. In de stad verschijnen regeringsplakkaaten waarop te lezen valt dat ieder jood die in het openbaar wordt aangetroffen zal worden gevierendeeld en in de Donau geworpen.

Eichmann keert terug van zijn gedwongen vakantie, belust om de massamoord te voltooien. Met Vajna komt hij overeen dat 50.000 Hongaarse joden de Duitse fabrieken van mankracht zullen voorzien, een nette omschrijving van moord. De razzia's komen op gang.

Wallenberg gunt zich nauwelijks tijd voor overleg met de vertegenwoordigers van andere neutrale landen. Hij bombardeert de geagsdragers met nota's en protesten. De toon blijft diplomatiek. Over de bescherming van zijn medewerkers bijvoorbeeld: „Aan-gezien er de laatste dagen bepaalde voorschriften zijn uitgevaardigd die in strijd zijn met het akkoord dat is bereikt over de status van het personeel van het Zweedse gezantschap en hun gezinnen, zou het gezantschap met het grootste ge-voegen van Uw Excellentie ophel-tering ontvangen over de handha-ving van het akkoord.”

Barones Kemeny

Wallenberg bestoort vooral mi-nister van buitenlandse zaken Ga-bor Kemeny. De jonge baron be-schikt weliswaar niet over humani-taire gevoelens maar vertoont toch overtuigende zwakke plekken die Wallen-berg bekwaam uitbuit: Kemeny's dat zijn regering door andere landen wordt erkend, zijn rivaliteit met zijn collega van binnenlandse zaken Vajna en zijn echtgenote.

Barones Elisabeth Kemeny is joods, zwanger en coöperatief. Dat zij joods bloed heeft — een goed geheim in de „betere” kringen van Boedapest — hoeft Wallenberg niet uit te spelen als zij elkaar, op haar initiatief, ont-moeten in het huis van een ge-meenschappelijke vriend. Het klikt meteen tussen de twee. (Zij zullen elkaar nog enkele keren ontmoeten. Een romance? De schrijvers zijn het niet eens).

Toen zij — jong en naef — trouw-de was ze niet op de hoogte van Kemeny's rechts-extremistische ideeën. Ze minacht haar man, maar scheiden is onmogelijk: ze is Arisch verklaard en rooms-katholiek, de paus heeft haar zelfs bij haar brui-loft een gelukstelegram gestuurd. De barones haat het regime en wil alles doen om het leed van de joden te verlichten.

Wallenberg verschaft haar argu-menten waarmee zij haar echtge-noot zou kunnen overhalen de

nieuwe maatregelen tegen de jo-den ongedaan te maken.

Kemeny en vele andere Hongaar-se fascisten staan vermeld op de lijst van de geallieerde landen aange-geven bij de lijst van oorlogsmisdadigers. Elisabeth bewerkstelt haar man: als de regering de joden niet beter be-schermt zal hij ongetwijfeld na de oorlog worden geëxecuteerd. Het kind in haar schoot zal zijn vader nooit kennen. En de kwestie van de joodse paspoorten heeft toch altijd geressorteerd onder het ministerie van buitenlandse zaken? Wie denkt Vajna eigenlijk dat hij is dat hij die paspoorten niet langer er-kent? De politieke onbenul Keme-ny raakt overtuigd van het gelijk van zijn echtgenote en brengt de zaak in de ministerraad.

Pas weer geldig

Premier Szalasi voelt aanvanke-lijk weinig voor verandering. Maar hij gaat overstag als Kemeny hem duidelijk maakt dat het regime in-ternationale goodwill kan kweken door enkele duizenden paspoorten

te erkennen en hun bezitters uit Hongarije te laten vertrekken. Des te gemakkelijker zal de regering daarna het overblijvende deel kun-nen elimineren. Het kabinet gaat akkoord. De barones brengt haar echtgenoot er zelfs toe, de libera-le koers jegens de joden met be-schermden passen via de radio bekend te maken. „Houders van paspoorten die door de neutrale landen zijn afgegeven, bescher-

mingspassen, collectieve paspoor-ten, emigratie- of arbeidspapieren mogen niet worden opgeroepen voor verplichte dienst. Zij genieten het recht van extraterritorialiteit in de gebouwen die deel uitmaken van de vertegenwoordigingen van de neutrale landen of van het Rode Kruis of onder hun beheer zijn ge-steld.”

Weer heeft Wallenberg tijd ge-wonnen. Maar nu de kwestie van de paspoorten is geregeld voelt het regime zich vrij de plannen van Eichmann vaste vorm te geven. De Arbeitseinsatz heeft de mannen grotendeels opgeslokt en de depor-tatie van vrouwen, kinderen en be-jaarden kan beginnen. Niet naar de gaskamers van Auschwitz. Die zijn gesloten op bevel van SS-chef Himmler uit vrees voor de dreiging van de geallieerden met oorlogstri-bunalen.

Oostenrijk is het doel. Hongarije leent arbeidskracht uit aan het Derde Rijk, zo heet het officieel. De slachtoffers weten beter.

Ondanks heftige protesten van Wallenberg en vertegenwoordigers van andere neutrale landen voeren Hongaarse militairen en Pijlkruis-ers de joden af naar de 180 kilome-ter verder gelegen grensplaats He-gyeshalom waar Eichmann zich verder over hen ontfermt. De rails zijn gebombardeerd dus geschiedt de tocht te voet. In de ijzige novem-berreggen zetten trieste rijen zich op weg: zes dagmarsen, veelal zon-der schoeisel, één kom waterige

soep in drie dagen. Oude mannen dragen hun vrouwen, vrouwen tor-sen hun kinderen. Wie achterblijft krijgt de kogel. Zij die geen uitweg zien verdrinken zich in de Donau. Mensen hangen in de bomen: moord en zelfmoord. Zelfs geharde nazi's protesteren, een peloton Hongaarse soldaten gaat aan het muiten en eist naar het front te worden teruggestuurd.

Naar de grens

Wallenberg maakt in zijn limou-sine verscheidene tochten naar de grens. In zijn kielzog rijden vracht-wagens van het Rode Kruis en au-to's van de andere neutrale landen. Hij richt in Hegyeshalom een apo-theek en een rijdende keuken in, regelt het voedseltransport, maar trekt zich terug als het eten wordt uitgedeeld omdat hij het niet ge-past vindt als object van dank-baarheid te fungeren. Hij koopt bewakers om met drank, sigaretten en baar geld of bluft hen af. Hij voert de slachtoffers die een pas hebben, of van hem hebben gekre-gen, terug naar Boedapest.

Een vrouw die de grens haalde: „Ik lag daar in een schuur, vuil, vol huizen en met dysenterie. Plotse-

ling ontstond er beroering onder de vrouwen. „Het is Wallenberg”, werd gezegd. Tientallen vrouwen verdrongen zich om hem heen en riepen „Red ons, red ons”. Hij zag er knap uit in zijn leren jas en zijn bonthoed. Het leek op iemand uit een andere wereld en ik dacht: waarom maakt hij zich zo druk om ons, armzalige stakkers. Toen zei hij: Alstublieft, u moet het mij ver-geven. Ik kan slechts aan honderd van u certificaten geven. Ik voel het als een missie om de joodse staat te redden en de jongeren heb-ben voorrang.”

Het eeuwige dilemma: als de di-plomaat zich houdt aan het officiële paspoortenquotum is de over-grote meerderheid van de joden aan de duivel overgeleverd; als hij onbeperkt passen verstrekt, dan verliezen zij hun beschermende functie.

Bij een van zijn andere reizen naar de grens betreedt Wallenberg het station waar de trein naar Oos-tenrijk gereed staat. Enkele wa-gons zijn al vergrendeld. Hij klimt op het dak van de trein en roept door de luchtgaten: „Zijn hier jo-den die hun Zweedse paspoort kwijt zijn?” „Ja”, klinkt het.

Door de luchtgaten duwt hij blanco paspoorten naar binnen. Als de Pijlkruisers een salvo over zijn hoofd afvuren klimt hij om-laag, trekt zich terug met de bewa-kers en komt terug met een officier.

Joden die aanspraak maken op Zweedse bescherming mogen de wagons verlaten. Wallenberg opent een in leer gebonden register roept „Ik heb passen voor de volgende personen” en noemt enkele veel voorkomende joodse namen.

Pas verloren

Tientallen joden stappen naar voren. Hij vraagt ieder afzonderlijk zijn volledige naam te noemen. Zijn chauffeur Vilmos Langfelder noteert de namen snel op blanco vassens. „Wie heeft kort geleden uw pas verloren?” Handen gaan omhoog. Dan volgt de distributie. „Ha”, daar bent u eindelijk, ik heb u overal gezocht,” of „Bent u pas nu alweer kwijt?” De Pijlkruisers grijpen niet in en de gelukwigen mogen terug naar Boedapest. Wallenberg redt naar schat-

ting 2.000 joden van de dodenmars. De rails zijn min of meer hersteld en de voettocht is door Himmler met opportunistische redenen verboden. Nu vertrekken de treinen van het Józsefvárosstation in Boedapest. Op zijn fiets — zijn auto wordt geregeld gestolen — racet Wallenberg naar het station. Hetzelfde tafereel als in Hegyeshalom. Een SS-officier houdt hem tegen en een revolver in zijn maag.

„Doe durft u een diplomaat van het koninkrijk Zweden te bedriegen?”, roept hij. En wijzend op de wachtende joden: „Het is een schande, zij staan onder Zweedse bescherming, laat hen ogenblikkelijk vrij. Wat opdracht? Nu vrijlaten of ik meld het aan uw superieuren. Of direkt aan Berlijn.” Weer enige honderden joden gered.

In december is de situatie in de hoofdstad wanhopig geworden. Bommenwerpers van de geallieerden tellen de stad. De Duitse en Hongaarse troepen vechten verbeten, maar het Russische leger is niet meer te houden. In de buitenwijken van Pest beginnen de straatgevechten. De joden bevin- den zich daar in twee wijken: het „internationale getto” waar 35.000 ouders van beschermende paspoorten wonen in de door de neutrale landen en het Rode Kruis gekochte en gehuurde huizen. En het „algemene getto”: 70.000 onbeschermde joden, achter een schutwal bewaakt door Pijlkruisers en SS.

Ziekte en honger

Honderden mensen in één gebouw, tientallen op een kamer, onder de trap, in de kelder, in kasten. Wallenberg brengt zijn beschermelingen zelfs onder in de kluis van een voormalig bankgebouw. Epidemieën breken uit, ziekenhuizen raken overvol. Honger. De beesten in de dierentuin worden geslacht. Nog is er tijd voor een grimmige grap als er een orthodoxe jood langskomt met hoed, baard en lange zwarte krullen: „Kijk, daar gaat weer een Zweed voorbij.”

Wallenberg wordt bedreigd, schaft een revolver aan, slaapt op steeds wisselende adressen maar altijd in Pest, bij zijn mensen en niet in Boeda waar het gezantschap is gevestigd. Hij koopt om en onderhoudt zijn contacten met ver- onderhouden fascisten leiders en dreigt dan weer met het verbreken van de diplomatieke betrekkingen.

De diplomaat organiseert een „burgerwacht”: jonge joden met een „Arisch” uiterlijk die in SS-uniformen de beschermde huizen

bewaken en vormt een eigen inlichtingendienst die vaak exact kan voorspellen wanneer een razzia op komst is. Veel al weggevoerde joden haalt hij terug.

De legende vormt zich. Een overlevende: „Op een ochtend kwamen zij, de Hongaarse fascisten. Alle vrouwen die konden werken moesten mee. Mijn moeder omhelsde mij en ik huilde en huilde. Wij wisten dat dat het einde was. Toen, twee, drie uur later kwam zij terug met de andere vrouwen. Het was een wonder. Mijn moeder was er, ze bedolf mij met kussen. Ze zei slechts één woord: „Wallenberg!”

Nog steeds een keurige jongeman, Raoul. Hij inviteert Eichmann en legt hem na een copieus diner tijdens de koffie met cognac hoffelijk uit wat hij van het nazisme denkt. Eichmann zal zijn dreigement („Ik zal die jodenhand Wallenberg vermoorden”) niet in da-

den kunnen omzetten. Hij vlucht met kerstmis begint de belegering van de stad.

De bevolking graaft zich in en komt alleen uit haar holen om voedsel te zoeken. Als een garnizoen spaard door granaatscherven wordt getroffen bespringen de burgers het kadaver. In enkele minuten is alleen het geraamte over menselijke piranha's. Na het vertrek van Eichmann hebben de stormtroepen van de Pijlkruisers het rijk alleen. Als beesten gaan zij tegen de joden tekeer. De priester Andras Kun laat hen uit hun huizen sleuren en beveelt met in de ene hand een revolver en in de andere een opgeheven kruis hun executie aan de oever van de Donau: „In de naam van Jezus Christus, vuur!”

Om munitie te sparen binden de fascistenhorden drie slachtoffers aan elkaar vast, executeren de middelste waarna de dode de twee anderen in de ijsskoude rivier naar de verdrinkingsdood trekt.

Wallenberg redt opnieuw joden zonder paspoort uit handen van de Pijlkruisers. Soms ook is hij machteloos. Zo komt hij te laat na een razzia in een van de „Zweedse” huizen. Van de 300 weggehaalde slachtoffers komt het merendeel niet terug. Nog even: de Russen veroveren in Pest huis voor huis, kelder voor kelder.

Bevrijding

Op 12 januari 1945 verlengt hij op zijn kantoor nog enkele paspoorten. De volgende dag zit hij in de keuken van een door het Rode Kruis beschermd huis. De muur wordt ingebeukt en een Russische soldaat stapt naar binnen. Wallenberg heeft zijn papieren al gereed: „Zweeds zaakgelastigde van het door het Rode Leger bevrijde Hongaarse grondgebied”.

Hij vraagt in contact te kunnen komen met de commandant. Dat geschiedt, hij legt de Russische generaal zijn plannen voor. Nu de joden zijn gered — de twee getto's in Pest zijn door de Russen bevrijd — wil hij een herstelplan voorleggen aan de Russische veldmaarschalk Malinovski en de voorlopige Hongaarse regering in Debrecen in het oosten van het land.

De Russen onderzoeken zijn anteceden- ten. Een rijke Zweed uit een kapitalistische familie die vloeiend Duits spreekt en alleen in Boedapest is om joden te redden? Eigenaardig. Goed, maar dan wel onder Russische begeleiding: een zijspan met twee militairen op de motor en een in de „bak”.

Wallenberg haalt zijn spullen op, bezoekt zijn bevrijde protégés in het internationale getto en neemt afscheid van zijn vrienden. Hij deelt hun mee niet te weten of hij de gast of de gevangene van de Russen is. Maar als hij op 17 januari 1945 met zijn chauffeur Langfelder en zijn Russische escorte naar Debrecen vertrekt, is hij in een uitstekende stemming. Hij zegt te verwachten over een dag of acht in Boedapest terug te zijn.

Een beter voorbeeld van een onderstatement is moeilijk denkbaar: nu, ruim 37 jaar later, is hij er nog niet.

Charles Coster

Klopsignalen uit de Goelag Archipel

ij een groot deel van de gemeenschap in vest van de nazi-terreur red, vertrekt Raoul berg begin 1945 naar het aan Hongarije om met de he bevrijders over de et te praten Niemand em — en zijn chauffeur — daarna in vrijheid en. De door God (en de e regering) verlaten at laat via klopsignalen at hij nu leeft. m draait en Moskou i rijgt. Op de vraag llenberg? moet nu een tellend antwoord worden n. t het derde en laatste deel i serie. De voorgaande ingen verschenen op 20 maart jl., eveneens in PS.

is 17 januari 1945. Onder van drie Russische militair Raoul Wallenberg met zijn ur, Vilmos Langfelder, de in reschoten wijken van Pest zich. In het bevrijde Debrecen 10 kilometer ten oosten van oest, bevindt zich een nieuw centrum waar de Russische aarschalk Malinovski en ge-Miklos, hoofd van de voorlo-ongaarse regering, verblijft

anden eerder is Wallenberg begonnen met het uitwerken n Hongaars herstelplan dat meer voedseldistributie, op-an wezen, medische verzor- opbouw van dorpen en in-behelst. Nu zijn red- met de bevrijding van o's in Pest is geëindigd is de p voor fase twee: steun voor n die het zwaarst onder de ng en de oorlog hebben gele- ij hoopt Malinovski en Mi-oor zijn ideeën te kunnen

wordt hem echter in of nog Debrecen duidelijk, dat hij gast maar de gevangene is Russische bevrijder. De ge-politie NKVD verhoort hem de feiten op een rij. De raagde heeft vier jaar studie Verenigde Staten achter de gefinancierd door de Ameri-War Refugee Board, be-over uitstekende contacten azibonzen en Hongaarse fas-heeft een aanzienlijke hoe-geld bij zich en zelfs goud elen, die hij volgens zijn zeg-n joodse beschermelingen in ng heeft gekregen.

Gezantschapssecretaris? Kom, kom, er zijn wel eens geloofwaardiger verhalen opgehangen. Dat iemand het neutrale Zweedse paradijs verruilt voor de hel van Boedapest is tot daaraan toe. Maar om joden te redden? Zolets past domweg niet in de met anti-semitische dogmatiek volgestouwde Russische hoofden. Een nazi-spion of een Amerikaanse agent, dat is duidelijk. Het wantrouwen jegens de Amerikanen, bondgenoten of niet, is groot. Daar komt nog bij, dat het door de diplomaat beoogde herstelplan niet overeenkomt met de Russische visie op de toekomst van Hongarije.

In Stockholm tilt men er niet zwaar aan als de diplomaat langer dan verwacht wegblijft. Het is tenslotte oorlog en dan willen afspraken nog wel eens uitlopen. En de dag voor Wallenbergs vertrek naar Debrecen heeft de Russische onderminister van buitenlandse zaken Dekanoesov aan de Zweedse ambassadeur in Moskou, Söderblom in een officiële nota laten weten dat de Russische militaire autoriteiten de gezantschapssecretaris onder hun hoede hebben genomen.

Verhoor

Als er al bij Buitenlandse Zaken in de Zweedse hoofdstad bezorgdheid heerst, geldt die eerder de overige leden van het Zweedse gezantschap die, na de verovering van Boeda op 13 februari, dagenlang hardhandig door de NKVD aan de tand worden gevoeld.

In de Zweedse pers verschijnen de eerste artikelen waarin Wallenbergs reddingsactie in Boedapest breed wordt uitgemeten, maar de Zweedse regering reageert lauw. Ambassadeur Söderblom wijst de door zijn Amerikaanse collega in Moskou, Averell Harriman, aangeboden steun af met het argument, dat „Zweden niet de indruk heeft dat de Russische autoriteiten niet alles doen wat in hun vermogen ligt“.

Half april keren de leden van het Zweedse gezantschap via Moskou behouden in Stockholm terug. Wallenberg ontbreekt. De regering vindt in het prille begin van de Koude Oorlog goede contacten met de Sovjet-Unie belangrijker dan het lot van één amateur-diplomaat. Zij doet zelfs geen pogingen om tot een uitwisseling te komen met in Zweden gevangene zittende Russen. Moskou ontvangt enkele beleefde nota's. Een muur van stilte. In Boedapest krijgt de Phoenixstraat een nieuwe naam: Wallenbergstraat.

Zo verstrijkt 1945. Voor velen betekent het het einde van een boze droom, voor Wallenberg en zijn familie is een nachtmerrie begonnen. Geruchten en onwaarschijnlijke verhalen. Wallenberg is in Boedapest gesignaleerd, incognito, met een baard. Een Zweedse vrouw meldt zich: zij heeft in een kamp in Polen een gewonde landgenoot gezien, wiens gezicht helemaal in verband was gewikkeld. Zij heeft in zijn oor gefluisterd „Als u Wallenberg bent, knijp dan in mijn hand“ en een „lichte druk“ gevoeld.

In juni 1946 krijgt ambassadeur Söderblom de kans de zaak met de hoogste Russische chef, Stalin, te bespreken. Hij maakt het hem wel erg gemakkelijk door als zijn persoonlijke mening te opperen, dat zijn landgenoot bij een auto-ongeluk is gedood of door bandieten is vermoord.

Stalin: „Wallenberg, zei u?“

Söderblom: „Ja, Wallenberg“.

De dictator noteert de naam op een blocnotevelletje en belooft er persoonlijk op toe te zien dat een en ander wordt onderzocht. Er gebeurt niets.

De moeder en stiefvader van Wallenberg klampen zich aan twee strohalmen vast: het onderzoek van de in Zweden wonende Oostenrijkse jood Rudolph Philipp die een boek heeft gepubliceerd waarin

hij de conclusie trekt dat Wallenberg nog in leven is. En de verklaring van de Zweedse journalist Edvard af Sandeberg, voormalig correspondent in Berlijn, die uit Russische gevangenschap is vrijgelaten. Af Sandeberg was aan het eind van de oorlog door de Russen wegens „spionage“ gearresteerd. Hij verklaart dat hij tijdens zijn verblijf in de Lefortovo-gevangenis in Moskou met een Roemeense en een Duitse gevangene heeft gesproken die respectievelijk met Wallenberg en diens chauffeur Langfelder een cel hebben gedeeld. Minister van buitenlandse zaken Undén is nauwelijks onder de indruk.

De Zweedse bevolking komt in beweging. Een Wallenberg Actiecomité stuurt Stalin een petitie met 1,6 miljoen handtekeningen.

Op 18 augustus 1947, ruim twee en half jaar na Wallenbergs verdwijning, verbreekt Moskou het stilzwijgen. Onderminister van buitenlandse zaken Andrei Visjinski, gereputeerd aanklager in Stalins zuiveringsprocessen van de jaren dertig, stuurt de nieuwe Zweedse ambassadeur Sohlman een brief. „Na een uitvoerig onderzoek is gebleken dat Wallenberg zich niet in de Sovjet-Unie bevindt en ons on-

idit, dat Wallenberg in de strijd
nd Boedapest is omgekomen of
ntvoerd en vermoord door de na-
s of de Pijlkruiers." De laatste
n is door Söderblom op een pre-
nteerblaadje aan Stalin aange-
likt.

In officiële Zweedse kring zwijgt
en weer. Als drie Zweedse parle-
mentariërs, door Albert Einstein
steund, Wallenberg voordragen
oor de Nobel-vredesprijs reageert
de Russische weekblad Nieuwe
tijden met: „een smerige campag-
e" en rept van „oorlogshitlers".
Wallenberg „bestaat" niet, ook niet
Hongarije dat inmiddels een
volksrepubliek" is geworden. In
int-István-park in Boedapest
staat in 1948 een monument te zij-
nere ere gereed. De beeldhouwer
atzay heeft er twee jaar aan ge-
erkt. Het zes meter hoge stand-
beeld toont Sint Joris in gevecht
met een slang, getooid met een
wastika, als symbool van Wallen-
bergs strijd tegen de nazi's. Op het
stuk is een portret van de di-
plomaat uitgebeeld met een aan-
hem opgedragen gedicht. Op de
vond voor de onthulling slepen
Russische soldaten het beeld weg.
In enkele jaren lukt het monu-
ment op in Debrecen, voor een pe-
nefabriek. Zonder haken-
kruis en met een andere sokkel —
als symbool van de medische we-
enschap die over ziekten triom-
feert.

Klopsignalen

De Zweedse regering ontwaakt
door de getuigenis van Claudio de
Mohr. De in 1944 door de Russen
gevangen genomen culturele atta-
ché van de Italiaanse ambassade in
Sofia wordt in 1951 met vijf andere
italianen geruild tegen zes in Italië
gevangen zittende communisten.
Hij verklaart dat hij in cel 152 van
de Moskouse Lefortovo-gevangenis
heeft vastgezeten. Uit de belenden-
de cel 151 hoorde hij op een och-
tend in april 1945 klopsignalen
van „mijn nieuwe „buren" zich
indrukken: Wilhelm Roedel,
Duits diplomaat en Raoul Wallen-
berg, Zweedse diplomaat. Dat laat-
ste verbaasde hem zeer en hij had
hem kloppend gevraagd: „Een Zweeds
diplomaat?", waarna bevestigend
teruggeklopt. Later waren de
buren verhuisd naar cel 203,
schuin boven die van De Mohr, en
nadden zij de communicatie voort-
gezet.

De regering doet de volgende ja-
ren ettelijke schriftelijke en mon-
delinge verzoeken om opheldering,
maar Moskou noemt elke vraag
over Wallenberg een poging de
Zweeds-Russische betrekkingen te
vergiftigen en blijft bij Visjinski's
bezing: in de Sovjet-Unie is geen
Wallenberg te vinden.

In de loop van de jaren vijftig
laat de Sovjet-Unie een groot aan-
tal wegens oorlogsmisdrijven ver-
oordeelde Duitsers, maar ook Oos-
tenrijkers, Finnen, Roemenen en
Italianen vrij. De Zweedse rege-
ring, nu een en al activiteit, neemt
hun verklaringen op en vergelijkt.
Het resultaat is meer dan overtuig-
gend. Tientallen vrijgelatenen,
wier getuigenis voor elkaar geheim
blijft, verschaffen details over de
gevangenschap van Wallenberg en
Langfelder, die zij onmogelijk zelf
hebben kunnen verzinzen.

Duitse gezantschap in Boekarest
verklaart dat hij cel 123 van de

Lubjanka-gevangenis in Moskou
deelde met de Oostenrijkse luit-
enant Otto Scheuer. Op 21 januari
1945 kregen zij gezelschap van Wal-
lenberg.

Richter: „Wallenberg was in een
goede stemming, hij vertelde hoe
hij en zijn chauffeur Langfelder per
trein naar Moskou waren gebracht
maar bij aankomst in Lubjanka
waren gescheiden. Hij gaf mij een
stukje papier met zijn handteke-
ning en het adres van het Zweedse
ministerie van buitenlandse zaken,
maar de Russen vonden dat later
en namen het van mij af.

'Kapitalist'

In begin februari 1945, aldus
Richter, diende Wallenberg een
verzoekschrift in waarin hij vroeg
contact te mogen opnemen met de
Zweedse ambassade. Gedurende
de ruim vijf weken dat zij celgenoot
waren was Wallenberg één keer
verhoord. „Hij vertelde mij dat een
van zijn ondervragers had gezegd:
„Wij weten wie u bent, U behoort
tot een grote kapitalistische fami-
lie in Zweden." Op 1 maart 1945
werd Richter in een andere cel ge-
plaatst. Scheuer bleef met Wallen-
berg achter.

Ruim twee jaar later, op 27 juli
1947, gebeurde er iets vreemds met
Richter. Hij werd meegenomen
voor verhoor door een NKVD-kolo-
nel die hem vroeg de namen te
noemen van alle gevangenen met
wie hij sinds zijn arrestatie een cel
had gedeeld.

Toen hij de naam Wallenberg
noemde werd de kolonel nieuwsgie-
rig. „Hij vroeg mij alle namen te
noemen van gevangenen met wie
ik over Wallenberg had gespro-
ken." Daarna werd Richter meer
dan een half jaar in eenzame op-
sluiting gehouden die werd beëin-
digd doordat hij gezelschap kreeg

van de Duitse kolonel Horst
Kitschmann. Deze had eerder met
chauffeur Langfelder een cel ge-
deeld, was ook op 27 juli 1947 ver-
hoord en sindsdien eveneens alleen
in een cel opgesloten.

Uit de talloze getuigenverklarin-
gen is op te maken, dat Wallenberg
in april 1945 van de Lubjanka naar
de Lefortovo-gevangenis in het
noordwesten van Moskou wordt
overgebracht, waar hij twee jaar
verblijft. In Lefortovo regelen ci-
piers met vlaggetjes het „verkeer"
in de gangen zodat visueel en mon-
deling contact tussen de gedeti-
neerden wordt uitgebannen. Toch
heerst er wel degelijk een levendige
communicatie en wel via de „muur-
telegraaf": klopsignalen vaak met
de steel van een tandenborstel. Er
zijn verscheidene systemen: het
„gekkensysteem" (A is één, B is
twee klopjes), het „vierkanten" of
„vijf-bij-vijf-systeem" (men verdeelt
het alfabet in vijf rijtjes van vijf
letters — de IJ of W vervalt — en
geeft bijvoorbeeld met het eerste
aantal klopjes de horizontale, met
het tweede aantal klopjes de verti-
cale lijn aan) en het morsesysteem.

Wallenberg is een verwoed klop-
per, in het Duits en in het Frans.
Hij meldt zich altijd met vijf klop-
jes. In de zomer van 1946 wil hij
Stalin een brief schrijven. Hij
vraagt advies aan twee van zijn
buren: dr Ernst Wallenstein en Ber-
nard Rensinghoff. De eerste raadt
hem aan de brief in het Frans te
stellen. Ernst Wallenstein: „Ik stel-
de voor de vorm „M. le Président"
te gebruiken en de brief te besluit-
ten met „Agréez M. le Président,
l'expression de mes hautes consi-
dérations".

Stockholm stelt Moskou op de
hoogte van het „complete bewijs"
dat Wallenberg in de Sovjet-Unie
gevangen zit. De Russische reactie:
er kan geen rekening worden ge-
houden met getuigenissen van oor-
logsmisdadigers wier informatie af-
wijkt van de resultaten van het
eigen diepgaande onderzoek.

Premier Erlander brengt in april
1956 een bezoek aan Moskou en
legt partijsecretaris Chroesjtsjov,
minister van buitenlandse zaken
Molotov en premier Boelganin uit
waarom Zweden zo zwaar aan de
Wallenberg-affaire tilt. Chroesj-
tsjov en Molotov zwijgen maar
Boelganin wordt woedend en
schreeuwt „Ik wil daar niets meer
over horen". Hij bedaart als
Chroesjtsjov hem iets in het oor
fluistert.

Aan het eind van het Zweedse
bezoek meldt de Pravda, dat de
Russische regering heeft beloten
het onderzoek naar de verdwijning
van de diplomaat te heropenen.

Overleden

Na lang aandringen ontvangt
ambassadeur Sohlman op 6 februa-
ri 1957 van de viceminister van
buitenlandse zaken Andrei Gromy-
ko een memorandum. Een verbij-
sterend antwoord: de Russische
autoriteiten hebben in de Loebjan-
ka-gevangenis een met de hand ge-
schreven rapport gevonden. Het op
17 juli 1947 gedateerde rapport is
opgesteld door A. Smoltsov, hoofd
van de ziekenafdeling van Loeb-
janka, en geadresseerd aan de mi-
nister van staatsveiligheid Aba-
koemov. Smoltsov schrijft: „Ik
deel u hierbij mee dat de gevang-
ene Wallenberg (!) die bij u bekend is
deze nacht plotseling in zijn cel is
overleden, hoogstwaarschijnlijk
als gevolg van een hartaanval. In

overeenstemming met de van u
ontvangen instructies om persoon-
lijk op deze Wallenberg toezicht te
houden, verzek ik u mij mee te
delen wie de lijkenschouwing zal ver-
richten, zodat de doodsoorzaak
kan worden vastgesteld."

Het rapport bevat nog een twee-
de aantekening van Smoltsov:
„Heb de minister persoonlijk op de
hoogte gebracht. De opdracht is
gegeven het lichaam, zonder lijk-
schouwing te verbranden. 17 juli
1947."

Gromyko's memorandum ver-
meldt voorts dat alle voorafgaande
onduidelijkheid over de Wallen-
berg-affaire moet worden toege-
schreven aan de „misdadige activi-
teiten" van minister Abakoemov.

Gromyko's antwoord
tsovs rapport is geda-
dagen voordat alle ge-
die van Wallenbergs be-
te hoogte waren, werden
gd en in eenzaamheid
t. De arts Smoltsov is in
eden, minister Abakoe-
anger van Beria, in 1954
erd. Alle getuigen zijn
vloerkleed geveegd en
g is het slachtoffer van
n van het Stalin-regime.

Kremlin de diplomaat
odverklaard kan het op
in ernstig gezichtsverlies
terug. Gromyko's versie
ompachtig gehandhaafd.
er wel degelijk tekenen
t. De Zwitser Emil Brug-
ien jaar in Russische ge-
nap heeft vertoefd ge-
hij in juli en augustus
het Isoleringspaviljoen van
nir-gevangenis, 200 kilo-
oosten van Moskou, met
rg heeft „getelegrafeerd”.
er klopt zijn buurman
de volgende dag: „Wal-
eerste secretaris van het
gezantschap in Boeda-
eporteerd 1945”. De dag
Als u in vrijheid bent,
rt u mijn geval bij een
ulaat of gezantschap.
een brieven schrijven of
n.”

ex-gevangenen vullen
verklaring aan. Met rede-
rheid kan worden aange-
at Wallenberg een gedeel-
jaren vijftig in de Vladi-
genis verblijf houdt.

bezoekt de Zweedse arts
Svartz, die Wallenbergs
nder haar patiënten telt,
sch congres in Moskou op
ng van professor A. Myas-
orzitter van de Russische
e van Medische Weten-
e twee artsen hebben el-
ele malen op internationa-
ssen ontmoet en talloze
gevoerd — in het Duits.
d van het congres pra-
het Moskouse universi-
nhuis.

vraagt haar collega of hij
gte is van de zaak-Wallen-
asnikov dempt zijn stem
at weet ik maar al te
rt vrij lang in de Vladi-
genis gezeten, maar nu
hij in een psychiatrische
g. Hij is depressief en sterk
d.”

kan haar opwinding nau-
oedwingen. Onmiddellijk
keer in Stockholm waar-
j haar vriend premier Er-
eze schrijft een brief aan
jov met het voorstel een
arts naar Moskou te stu-

e overleggen over vervoer
atiënt naar Zweden.

rtijsecretaris laat echter
n dat de zaak-Wallenber-
is afgerond. Svartz reist
Moskou voor een nader ge-
et Myasnikov. Deze weet
n niets; zijn Duits is niet
ij moet hem verkeerd heb-
epen.

De zaak bloedt dood. Als dr
Svartz het jaar daarop in Moskou
weer een wetenschappelijk congres
bijwoont, keert Myasnikov haar
demonstratief de rug toe. Zelfs tij-
dens een officieel gesprek tussen
de twee artsen, in aanwezigheid
van een tolk, houdt de professor
het been stijf: vóór zijn eerste ge-
sprek met dr Svartz heeft hij nooit
van Wallenberg gehoord. Enkele
maanden later overlijdt hij aan een
hartaanval.

De machtswisseling in het Krem-
lin in 1964 brengt geen enkele ver-
soepeling in het Russische stand-
punt. Het jaar daarop publiceert
het Zweedse ministerie van buiten-
landse zaken een witboek dat sen-
satie verwekt door nieuwe onthul-
lingen (de waarschijnlijkheid dat
de diplomaat in de jaren vijftig in
Vladimir vertoefde en het mislukte
avontuur van Anna Svartz), maar
daarna zakt de belangstelling weg.
Het Zweedse Wallenberg-comité
valt uiteen en de regering kan toch
niet steeds dezelfde vragen stellen?

Telefoon uit Moskou

In november 1977 krijgt Anna
Bilder-Kaplan, een naar Israël ge-
migreerde Russische jodin, een te-
lefoonje uit Moskou. Het is haar
vader, Jan Kaplan. Anna is ver-
baasd haar vaders stem te horen:
Jan Kaplan is in 1975 tot vier jaar
gevangenisstraf veroordeeld we-
gens „diamantsmokkel” (saillant
detail: hij heeft kort daarvoor een
emigratievisum voor Israël aange-
vraagd), maar hij heeft op medische
gronden strafvermindering
gekregen. Anna is natuurlijk ver-
heugd dat haar vader vrij is, maar
hoe is het met zijn gezondheid?
Kaplan: Maak je geen zorgen, in de
gevangenis is het zo slecht nog
niet. „Toen ik in 1975 in het gevan-
genishospitaal van Bóetyrka (Mos-
kou) was, heb ik een Zweed ont-
moet die mij zei dat hij al dertig
jaar gevangen zit. Hij zag er rede-
lijk gezond uit.”

De opmerking gaat geheel voor-
bij aan Anna Bilder, die onbekend
is met Wallenbergs bestaan. Maar
twee jaar later, in 1979, krijgt zij
van haar moeder een uit de Sovjet-
Unie gesmokkelde brief. „Lieve An-
na, je vader is weer hetzelfde over-
komen. Hij zit nu al anderhalf jaar
gevangen. Ik ben door de KGB
naar de Loebjanka-gevangenis ge-
roepen en sindsdien heb ik alle
hoop verloren. Zij hebben mij daar
verteld dat dat allemaal het gevolg
is van een brief over een Zwitser of
een Zweed geloof ik die Wallenberg
heet en die je vader op de ziekenaf-
deling heeft ontmoet. Vader had
een brief over Wallenberg geschre-
ven en probeerde die via een toerist
te versturen...”

De publikatie van de brief in de
Zweedse en de Israëlsche pers
brengt de sneeuwbal weer aan het
rollen en sindsdien rolt die door. De
Zweedse regering stuurt premier
Kosygin voor de eerste keer sinds
veertien jaar weer een verzoek om
openheldering. De Verenigde Staten
komen in beweging, president Car-
ter stelt Moskou vragen, Britse par-
lementariërs dragen Wallenberg
voor voor de Nobel-vredesprijs
(postuum is dat onmogelijk), de

Zweedse regering onthult geheim
gehouden informatie over de slap-
pe Zweedse aanpak in de eerste
jaren na de oorlog. In Stockholm
concludeert een Wallenberg-confe-
rentie onder meer dat er reden is te
veronderstellen dat de diplomaat
nog leeft, president Reagan onder-
tekent een wet die Wallenberg be-
noemt tot ereburger van de Vere-
nigde Staten (de derde, na generaal
de la Fayette en Winston Church-
hill), comité's en werkgroepen
worden gevormd en er komt een
golf(je) publikaties los over Wallen-
bergs leven en werken.

Raadsels

Op zichzelf maakt de toenemen-
de belangstelling de kans dat Wal-
lenberg leeft natuurlijk niet groter.
Maar is hij nu wel of niet in leven?
Wij weten het niet en het zullen er
maar weinig zijn die het wel weten.
Hoe makkelijk is het in de cata-
comben van de Goelag een eenza-
me gevangene te executeren. Maar
waarom eigenlijk? Misschien — de
willekeur van de macht — laten de
Russen hem wegwijnen. Als hij
maar goed verborgen blijft. Wallen-
berg is 69 jaar, lichamelijk taai,
mentaal sterk. Hess is er ook nog.
Er zijn meer gevangenen na tien,
twintig dertig jaar uit de Russische
kampen teruggekeerd. Wallen-
bergs opleiding en talenkennis ma-
ken hem een geschikte docent voor
het gevangenispersoneel.

Terwijl in de Tweede Wereldoor-
log in de officiële stukken van het
Britse ministerie van buitenlandse
zaken werd gerept van „die jamme-
rende joden” en verscheidene wes-
terse landen wekenlang delibereer-
den over het toelatingsquotum
voor vervolgde joden, pakte Wal-
lenberg zijn pluimjezak en ging op
weg. Hij dééd. Het enige dat wij na
alle verloren kansen nog kunnen
doen is het hinderlijk volgen van
de Russische gezagsdragers.

Charles Coster

'Vrijheid voor Raoul'

EEN voorbeeld van identificatie. Jennifer Cowan spreekt zonder het te beseffen over „Raoul”. Als de 27-jarige Amerikaanse daarop attent wordt gemaakt, vraagt ze lachend: „Is dat zo?”. Hoewel zij Wallenberg natuurlijk nooit heeft ontmoet heeft ze het gevoel dat zij hem goed kent. „Zoets als verwantschap. Ik voel me met hem vertrouwd. Als je je verdiept in wat hij heeft gedaan, gaat dat vanzelf.”

Als lid van het Amerikaanse Wallenberg-comité organiseerde zij in de Verenigde Staten voorlichtingsavonden en lezingen over de geleendheidsdiplomaat en diens indrukwekkende activiteiten in Boedapest. Nu zij in ons land woont - ze hoopt binnenkort te trouwen met een Nederlander - zet Jennifer haar „winkel” normaal voort. Met enkele Nederlandse Wallenberg-fans is zij de afgelopen maanden bezig geweest met de voorbereiding van een nieuw Nederlands Wallenberg-comité. Het negende, na Zweden, de Verenigde Staten, Israël, Frankrijk, Groot-Brittannië, West-Duitsland Noorwegen en (zeer recent) IJsland. Het Nederlandse comité krijgt spoedig een wettelijke status in de vorm van een stichting. Dan zal het bestuur in publicitair opzicht ook wat harder aan de weg gaan timmeren.

Het comité stelt zich twee hoofdtaken: het bewerkstelligen van Wallenbergs vrijlating en - los daarvan, tenslotte moet men er rekening mee houden dat hij niet meer in leven is - het eren van de Zweedse diplomaat. Jennifer: „Zijn werk verdient een grotere bekendheid. Raoul moet, om het plechtig te zeggen, de plaats in de geschiedenis krijgen die hem toekomt.”

Jennifer Cowan FOTO WUSBO DE JONG

Jennifer Cowan is het eens met Simon Wiesenthal die het opsporen van de bestrijder van de nazi's ten minste even belangrijk acht als de speurtocht naar nazi-misdadigers. „Wiesenthal heeft geadviseerd de Russische leiders niet te beschuldigen van een misdaad. Dat maakt op hen geen enkele indruk. Wij moeten Moskou benaderen met het argument dat er wellicht een fout is gemaakt die kan worden hersteld. Ons streven is het uitoefenen van een ongelooflijke hoeveelheid openbare druk, liefst uit zoveel mogelijk landen. Het nieuwe IJslandse comité heeft voorgesteld vakbondsvetegenwoordigers te activeren de kwestie in gesprekken met hun Russische collega's te tafel te brengen. Daar is de Sovjet-

Unie gevoelig voor. Wij zullen het voorstel zeker volgen.”

Het comité is van plan het parlement en minister van buitenlandse zaken Van der Stoep tot actie te bewegen en scholen van informatie te voorzien. Er komt mogelijk een tentoonstelling en 4 augustus a.s., als Wallenberg 70 jaar wordt (of zou zijn geworden), zal niet ongemerkt voorbijgaan.

Ook wil het Nederlandse Wallenberg-comité een beroep doen op mensen met internationale bekendheid om zich voor de zaak in te zetten. Op de lijst staan reeds Günther Grass, Robert Graves, Elizabeth Taylor, Rudolf Noerejev, Adolfo Perez Esquivel en Jackie Onassis. Jennifer: „En waarom niet de paus? Maar liefst geen politieke figuren om te vermijden dat de Sovjet-Unie het gevoel krijgt dat het om een anti-Russische propaganda gaat.”

De geïnteresseerde burger hoeft niet stil te zitten. Scholieren kunnen hun onderwijzer of (geschiedenis-) leraar vragen een Wallenbergles in te lassen, men kan een brief schrijven aan de favoriete partij of aan de Tweede Kamer, de zaak aan de orde stellen in de afdelingen van de partij of in de wijk. Het zou een straat, park, plantsoen of school niet misstaan de naam Wallenberg te dragen.

Denkt Jennifer dat Wallenberg nog leeft? „Ja, je kunt daar uren over theoretiseren, maar zolang het tegendeel niet bewezen is, gaan wij daarvan uit.”

Wie nadere informatie wenst, lid wil worden, Wallenberg heeft gekend of zelfs door hem is gered melde zich bij het Nederlandse Wallenberg-comité, postbus 14724-1001 LE Amsterdam. Het telefoonnummer: (020)-860364. C. C.

P 2 Ser I

UTRIKESDEPARTEMENTET

Pressbyrå/Faxén/cw
1982-04-20
Se bif. distributionslista
Exp. 82-04-20/cw

1982-04-20

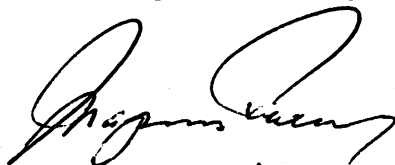
Raoul Wallenberg

Regeringen kommer den 29 april att fatta beslut om frigivningen av dokument i Wallenberg-fallet. Dokumenten täcker perioden fr.o.m. 1950 t.o.m. 1969. Beslutet kommer också att innefatta bestämmelser om att dokumenten är fria för publicering fr.o.m. kl. 00.00 den 17 maj.

Materialet kommer att stå till förfogande för press och etermedia fr.o.m. den 3 maj. Vi kan erbjuda möjligheter till läsning av dokumenten här i pressbyråns lokaler varje vardag mellan kl. 08.30 och 17.00. Vi kommer dessutom att tillhandahålla koperingsmaskin för att möjliggöra fotokopiering av sidor som kan vara av särskilt intresse. Dessutom finns det möjlighet att köpa hela dokumentsamlingen om cirka 14 000 sidor. Utrikesdepartementet kommer att ta ut ett självkostnadspris om 2 000 kronor.

Utrikesdepartementets pressbyrå vill samtidigt inbjuda till en orientering kring utgivningen av dessa dokument och om innehållet i dem. Orienteringen hålles i pressbyråns lokaler, Brunkebergstorg 2, 7 tr., måndagen den 3 maj kl. 13.30. Orienteringen ges av kabinettssekreteraren Leif Leifland, ambassadrådet Lars-Åke Nilsson och kanslirådet Ingolf Kiesow. Under tiden fram till publiceringsdagen kommer naturligtvis dessa tre och pressbyrå att vara behjälpliga med svar på eventuella frågor. Lars-Åke Nilsson stannar i Stockholm under veckan 3-7 maj.

Vänliga hälsningar

Magnus Faxén

Chef för press- och
informationsenheten

CW

UTRIKESDEPARTEMENTET

Pressbyrån/Faxén/cw
1982-04-20

Distributionslista

E. Sjöqvist, Expressen
I. Lindmarker, Svenska Dagbladet
O. Stenholm, Rapport TV 2
S. Fredriksson, Aktuellt TV 1
I. Persson, TT
M. Ribbing, Dagens Nyheter
A. Lagercrantz, Eko-redaktionen
A. Larsson, VI
L. Ljunglöf, Aftonbladet
A. Berg, Göteborgsposten
L. Hirschfeldt, Uppsala Nya Tidning
O. Wahlgren, Sydsvenska Dagbladet
S.O. Andersson, Stockholms Tidningen
L. Engqvist, Arbetet

Kopior f.k. t:
Kabsekr.
L-Å. Nilsson, London
I. Kiesow, Pol

22
K
C

Avsändare

ROLAND NILSSON

Mottagare

STELLAN OTTASSON

Handläggare

Direktvalenr.

P 2 Su I

1922-04-20

Ärende

R. Wallenberg

Broder

Medan tyska pressen allmänt rapporterar att
Brestjews är på väg att stötas, tänker jag på
ev. läget för R.W. "Sant" kan ju om-
vandlas till "minst", liksom tidigare
(se A. Kobnans självbiografi). Däremot
vet vi redan att svensken kan överleva
minst 35 år i rysk fångenskap (Åberg-Görans-
son, Karoliner).

Vänd!

1.
2.
Dep 350 Udgåva 5. 4 000 x 50 ex.

R.W. är inte glömd, vare sig i Föb.
republikan eller DDR. Den 14 januari
3. Gådes ett R.W.-program ^{på radio} över
Sender Freies Berlin (SFB), som hörs i
stora delar av DDR. Det utstrålade
även över västtyska WDR (West-deut.
siehe Rundfunk)

Hjärtliga hälsningar

R.W.

Arnold KOLMAN: Den vilseförda generationen, Prisma 1986

sätt och inte som en historisk process frammanad av klasskampen. Det var inte Stalin det handlade om. Stalin var en genial teoretiker och ledare av revolutionen. Han fortsatte i Lenins anda, precis som Lenin hade varit efterträdare till Marx och Engels. Stalin var precis som vi ett offer för femtekolonnarna. När imperialisterna hade insett att deras försök att krossa Sovjetunionen utifrån genom en krigisk intervention misslyckades, försökte de krossa landet inifrån med hjälp av agenter som Jagoda, Jeshov och Beria.

Men Vorosjeikin tog inte intryck av mina stereotypa doktrinära fraser. Han hade varit chef för flygvapenstaben från 1941 till 1947 och hade umgåtts med Stalin personligen en hel del. Han skrattade bara ut mig, kallade mig klackör och kunde inte tro att detta var min ärliga övertygelse utan menade att jag var rädd att säga vad jag verkligen tyckte. Vi diskuterade ideligen och ibland blev vi så högljudda att vakten kom in och sade till oss.

Det var ett misstag...

(Frigivning fr. ryskt fängelse)

En vacker dag före gryningen väcktes jag så av ett rop jag kände igen: "Till förhör!" Jag fördes genom den välbekanta korridoren, vi steg in i hissen och åkte två våningar ner. Därifrån fördes jag till departementsbyggnaden och där, precis mitt emot paratrappan, till en stor hall där Putinzev stod och väntade på mig. För första gången på tre och ett halvt år såg jag en klocka. Den var halv tre. Varje detalj etsades in i mitt minne den här sällsamma morgonen. Jag antog att jag skulle möta OSO:s (Specialrådgivningens) tribunal bakom den massiva dörren. Men av erfarenhet visste jag att det var meningslöst att fråga. Putinzev skickade iväg vakten och bad mig ta plats.

Vi satt där och väntade och ingen av oss sade något. Till slut måste det ha ringt – jag hörde dåligt redan då och hade inte uppfattat något – och vi gick mot den hemlighetsfulla dörren och steg in. Det var en jättestor sal med ett långt konferensbord och ett stort skrivbord. Först tyckte jag att det verkade som om salen var tom. Men sedan reste sig en liten slank civilklädd man bakom skrivbordet. Han kom emot oss med snabba steg. Utan att ge Putinzev så mycket som en blick sträckte han fram båda händerna mot mig och sade: "Goddag, kamrat Kolman. Jag heter Ignatjev och är minister för säkerhetstjänsten. Det har skett ett misstag. Ni hade fullkomligt rätt. Vi har ingenting att anföra mot er. Ni är fri." Han bad mig ta plats i en fåtölj, som jag nästan sjönk ner i. Samtalet fortsatte.

Allt det här kom så oväntat över att min försvagade kropp inte orkade tack. Utan att säga något om begärets mot mig konstaterade Putinzev föreslog att jag skulle få gå hem men avböjde. Jag förklarade att jag behövde ett "sanatorium" bakom mig och så fort som möjligt träffa min familj. Men det varde fanns och vad som skulle hända.

Ignatjev vände sig förväntansfullt till kamrat Kolman: "Putinzev vill ha ett tillfälle" till det ännu. Han hade varit i Uljanovsk tillsammans med mig och arbetade på Pedagogiska institutet som tidigare, enligt Putinzev hade varit i ett läger i Övra Norra och skulle hjälpa mig att komma ut. Han gav Putinzev i uppdrag att se till att jag skulle underrätta Katja om detta. Putinzev gick och jag blev kvar i salen. Jag skulle underrätta Katja om detta. Putinzev började skriva texten till brevet.

Sedan rörde sig samtalen och jag kunde inte kan återvända till Putinzev. Jag visste ju varken om världen den senaste tiden eller om till Filologiska institutet. Sedan ringde Putinzev upp mig och sade att jag skulle gå till avdelning, som visade sig vara väl. Ignatjev bad Sjdancov att hämta honom. Sedan ringde han upp mig och sade att jag skulle gå till Sjdancov, som jag fick tillbaka min partibok. Sedan ringde han upp mig och sade att jag skulle gå till Sjdancov, som jag fick tillbaka min partibok. Sedan ringde han upp mig och sade att jag skulle gå till Sjdancov, som jag fick tillbaka min partibok. Sedan ringde han upp mig och sade att jag skulle gå till Sjdancov, som jag fick tillbaka min partibok.

Det verkade som om Putinzev hade ett annat sätt. Men en fråga om att gå till Sjdancov, som jag fick tillbaka min partibok. Sedan ringde han upp mig och sade att jag skulle gå till Sjdancov, som jag fick tillbaka min partibok. Sedan ringde han upp mig och sade att jag skulle gå till Sjdancov, som jag fick tillbaka min partibok. Sedan ringde han upp mig och sade att jag skulle gå till Sjdancov, som jag fick tillbaka min partibok.

Allt det här kom så oväntat, så helt oförberett att jag var förvånad över att min försvagade kropp inte reagerade med en hjärtattack. Utan att säga något om anledningen till att ett "misstag" hade begåtts mot mig konstaterade Ignatjev att jag såg dålig ut och föreslog att jag skulle få komma till ett sanatorium. Jag tackade men avböjde. Jag förklarade att jag redan hade tre och ett halvt års "sanatorium" bakom mig och att jag nu ville arbeta och framför allt så fort som möjligt träffa min fru och min dotter Ada. Jag frågade var de fanns och vad som hade hänt dem och alla mina söner.

Ignatjev vände sig förvånat till Putinzev: "Har ni inte sagt något till kamrat Kolman?" Putinzev svarade att han "inte hade haft något tillfälle" till det ännu. Han ljög en gång till när han sade att Katja var i Uljanovsk tillsammans med min dotter, att hon hade det bra och arbetade på Pedagogiska institutet. Mina söner arbetade precis som tidigare, enligt Putinzev. Han sade ingenting om att Vjatsjik hade varit i ett läger i över två år. Sedan frågade ministern om han skulle hjälpa mig att komma med första bästa tåg till Uljanovsk och gav Putinzev i uppdrag att ordna det omedelbart.

Putinzev gick och jag var ensam med ministern. Han föreslog att jag skulle underrätta Katja om min ankomst med ett telegram och började skriva texten till det tillsammans med mig.

Sedan rörde sig samtalet om min framtid. "Ni förstår säkert att ni inte kan återvända till Prag..." (Men jag förstod egentligen ingenting, jag visste ju varken vad som hade hänt där eller i den övriga världen den senaste tiden.) "Det bästa ni kan göra är att gå tillbaka till Filosofiska institutet, där ni arbetade innan ni reste härifrån", sade han och ringde upp chefen för centralkommitténs vetenskapliga avdelning, som visade sig vara Jurij Sjdanov, som jag kände till väl. Ignatjev bad Sjdanov att ta emot mig om jag vände mig till honom. Sedan ringde han ordföranden i Centrala partikommissionen, Sjkrijatov, som jag också kände, och bad honom se till att jag fick tillbaka min partibok från arkivet. Trots den tidiga, eller kanske sena, timmen var båda två på sina arbetsplatser. Ignatjev talade mycket väl om mig i telefonsamtalen med dem.

Det verkade som om alla problem hade lösts på ett tillfredsställande sätt. Men en fråga kvarstod: var jag skulle tillbringa resten av natten och morgontimmarna innan tåget gick. Ignatjev föreslog att jag skulle söka upp någon av mina släktingar eller vänner, men jag avslog den idén definitivt: "De skulle bli dödsförskräckta om jag ringde på klockan fyra på natten", sade jag inte utan en viss spydighet och bad att få övernatta i fängelset. Han invände att det inte gick då jag nu var en fri medborgare (vilken pinsamt noggrann

(Om svenska krigsfångar i Ryssland)

betala skulderna, och de hade inte råd att köpa någon mat på hemfärden. Rätt många dog under hemresan.

Ryssarna ville ogärna släppa de krigsfångar som tagit anställning. Det hände att deras herrar skickade bort dem från platsen eller satte dem i arresten för att kunna hålla dem kvar. Så långt fram i tiden som år 1729 passerade fem gardeskarlar Moskva och Petersburg på väg mot Sverige.

Så sent som år 1745 återvände gardessoldaten Hans Appelman från Ryssland. Redan år 1722 hade hans hustru hemma i Uppland betecknats som änka i kyrkböckerna. Efter 50 års krigstjänst – av dem 35 år i fångenskap – fick Appelman nu avsked från tjänsten och tillerkändes ett litet underhåll.

Officerarna måste sörja för sina drängar, som följt dem i fångenskapen. Högre officerare kunde ha 8–10 drängar. En rätt stor del av officerarna hade också hustrur och barn med sig. De hemresande grupperna kunde bestå av många civila. I generalmajoren Berndt Otto Stackelbergs grupp reste – utom en del underofficerare och meniga – 19 officerare med 6 fruar, 37 drängar och 11 pigor.

Fånggrupperna från Sibirien tog sig fram till Moskva och här bestormade de Knipercrona med böner om hjälp att köpa skjortor, skor och strumpor så att de kunde visa sig för andra människor. Knipercrona gjorde vad han kunde och gick ibland i borgen för dem, fast han inte hade rätt att göra så.

Knipercrona fick också ta sig an allvarligare mål. Kaptenen Gustaf Fredrik Güntherfelt och löjtnant Malcolm Sinclair hade arresterats av ryssarna i Kasan i Sibirien, där de anklagades för att ha dödat en svensk desertör som gått i rysk tjänst. De befann sig nu i Moskva, där de väntade på dödsdomen. Knipercrona lyckades att få dem fria mot löfte att de skulle ställas inför svensk domstol. Han lovade att om så inte skedde, skulle han stå deras straff i Moskva. Båda officerarna tycks ha blivit frikända i Sverige. Sjutton år senare föll Sinclair offer för ryska mördare.

En del fångar stod anklagade för att ha lagat och sålt öl och brännvin i Sibirien trots tsarens

De flesta av de hemvändande soldaterna var märkta av lång fångenskap och krigsskador.

3

Donnerstag, den 14. Januar 1982

20.15 **Konzert am Abend**
Frédéric Chopin
Sonate für Violoncello und Klavier
g-moll, op. 65
Zara Nekova, Violoncello
Grant Johannesen, Klavier
Richard Strauss
Macbeth
Sinfonische Dichtung, op. 23
Staatskapelle Dresden
Leitung: Rudolf Kempe

21.00 **Der Fall Raoul Wallenberg**
Eine Dokumentation von Paul Moor
Aufnahme des SFB mit dem WDR

Einer der Helden des Zweiten Weltkrieges hieß Raoul Wallenberg und war Angehöriger einer der reichsten Familien des neutralen Schweden. In Budapest wurde er zum Antagonisten des Massenmörders Adolf Eichmann; er rettete das Leben von etwa hunderttausend Juden. Raoul Wallenbergs Geschichte ist nicht abgeschlossen. Am 17. Januar 1945 verschwand er in Begleitung sowjetischer Offiziere aus Budapest. Bis heute behauptet die sowjetische Regierung in widersprüchlichen Erklärungen, Wallenberg sei 1947 im Moskauer Ljubljanka-Gefängnis gestorben. Dagegen gibt es seit Jahren Aussagen verschiedener Zeugen, die Wallenberg gesehen haben wollen — irgendwo in der Sowjetunion, in Gefängnissen, in Arbeitslagern oder Heilanstalten. Paul Moor erzählt von Wallenbergs Mission in Budapest; er rekonstruiert aufgrund von Recherchen in Stockholm, Budapest und Israel die Spuren, die Raoul Wallenberg nach 1945 hinterließ. Moor versucht, die widersprüchlichen Aussagen über den Verbleib des Schweden zu analysieren, und er macht die Probleme beim Erkunden der Wahrheit anschaulich, z.B. wenn man sie von russischen Emigranten erfahren will; oder wenn man sie auf einem Wallenberg-Hearing in Stockholm sucht, an dem auch neukonservative amerikanische Senatorenwitwen teilnehmen; und schließlich das Problem das daraus entsteht, daß die Behörden der UdSSR bis heute zugeknöpft bleiben, wenn sie gebeten werden, die Akte Wallenberg zu öffnen.

UTRIKESDEPARTEMENTET

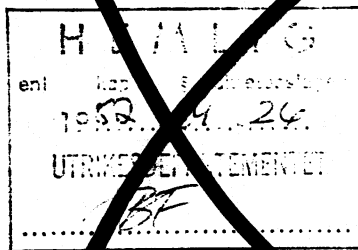
✓ PROMEMORIA

Ambr Ingolf Kiesow

1982-04-22

Ex t
kabs
polch
ch pol I
ds Ottosson, pol I
Ingolf Kiesow

Ep 82-04-23/35

Wallenbergsefterforskningarna: Kommentarer till samtal
med von Dufving 82-04-19 (jfr bifogade koncept till PM i
ämnet)

Von D har med tiden blivit försiktigare i sin identifiering av "svensken" som han träffat i genomgångslägre. Han är uppenbarligen en hederlig person, som anstränger sig att inte ge mera än vad som kan vara korrekta minnesbilder, väl medveten om att vad han idag uppfattar som minnesbilder inte nödvändigtvis behöver vara det, utan delvis kan vara resultat av vad han sedermera inhämtat om RW. Detta påpekar han vid ett par tillfällen.

Likväl är det inte på många punkter som berättelsen ändrats sedan mötet med Möllander för fyra månader sedan. Likheterna mellan versionerna är så stora att de i varje fall på mig, som inte har vittneskunskap till yrke, bidrar till intrycket att von D både har ett ärligt uppsåt och att huvuddragen i hans berättelse är korrekta.

En väsentlig skillnad mellan versionerna är att han nu påstår att uppgiften att "svensken" var diplomat inte härstammar från vederbörande själv utan från andra medfångar. Detta är väl ägnat att försvaga bindningen till just Raoul Wallenberg - denne var och förblir unik i just detta avseende att han var en fången svensk diplomat. Hade inte von D ändrat sin version hade detta varit en stark indikation på att det skulle ha kunnat vara just med RW som von D hade talat. Nu kan man inte lika lätt bortse från möjligheten att det kan ha varit en eftertærrationalisering

av någon för att förklara varför "svensken" satt i lägret av ett misstag - eller möjligen en sådan eftertionalisering av von D själv.

Von D:s ovilja att ge alltför exakta uppgifter om "svensken" signalement är oförändrad och stärker väl snarast intrycket av trovärdighet i berättelsens övriga delar. Ingenting i det lilla han kommer ihåg rörande utseendet talar emot att det skulle ha kunnat vara RW, men på den vaga beskrivningen kan man inte heller bygga någon identifiering.

Den mest problematiska delen av von D:s berättelse är hans ivriga framhållande av hur bra tyska "svensken" hade talat, särskilt att den skulle ha varit nästan accentfri, ett påstående som inte gjordes för Möllander, men som inte heller motsäges av vad han sade till denne. Även vid det samtalet framhölls den goda tyska som hade talats av "svensken". Raoul Wallenberg hade goda betyg i andra språk, men av de böcker som kommit ut om honom att döma var betyget i tyska inte särskilt högt i studentexamen. Han har inte varit bosatt i Tyskland eller i något tysktalande land. Även om han uppenbarligen varit tvungen att använda tyska som arbetsspråk i Ungern är detta knappast något som är ägnat att ge en nästan accentfri tyska.

Däremot synes det som om RW:s kunskaper i ryska har varit bättre än de som "svensken" i genomgångslägret besatt. Visserligen skiljer sig versionerna åt något, såtillvida som att vederbörande enligt von D:s berättelse för mig inte alls kunde tala ryska, medan han enligt berättelsen för Möllander hade sagt att han "egentligen inte kunde tala ryska", men nyansen kan bero på ordval snarare än förändring av minnesbilden. Enligt de publicerade böckerna om RW hade han valt den nystartade ryskspråkiga gymnasielinjen och tog studenten med a i ryska. Han var uppenbarligen språkbegåvad, och i varje fall i en av vittnesberättelserna från de sista dagarna i Budapest hade han begivit sig till en rysk officer med en (antagligen ungersktalande) tolk, som när han hade

presenterat de båda herrarna för varandra, lämnade dem ensamma. Tydligt behärskade RW så mycket ryska att han ansåg sig kapabel att förhandla på det språket redan innan han kom i sovjetisk fångenskap.

Inte ens om man skulle tillämpa mycket lösa måttstockar synes de båda uttalandena om RW:s språkkunskaper kunna förenas med varandra. Om RW hade varit en så utomordentligt skicklig språkman att han lyckats tillägna sig en nästan accentfri tyska under så litet kontakt som han hade haft med det språket låter sig detta knappast förenas med att samma person efter gymnasiestudier på språklinje med ryska som huvudspråk och senare fyra års fångenskap i sovjetiska läger och fängelser skulla ha lyckats undgå så totalt att lära sig det språket.

En detalj som inte förekommer i den första versionen, men väl i den andra är att "svensken" hade en friare ställning i lägret än andra fångar. I varje fall under den tid varifrån vi har ofrånkomligt säkra vittnesmål, nämligen Ljubljanskaja- och Lefortovskajatiden, hölls RW under sträng bevakning och tidvis isolerad. Även de vittnesmål som avser en senare period, såsom de som avser Vladimir, gör gällande att RW hölls i särskild isolering.

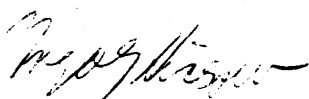
Det verkar av ovan angivna anledningar inte på mig som om "svensken" i genomgångslägret skulle ha kunnat vara RW. Von D ställer själv frågan om det vid denna tid fanns andra svenska som efter kriget cirkulerade i de sovjetiska lägren. Som exempel på att detta förekommit kan nämnas Karl Einar Erlandsson Tamvelius och Af Sandeberg. Dessutom fanns det svenskar som antingen efter att de emigrerat eller för att de varit nazister och anmält sig som frivilliga deltog i striderna på tysk sida och sedan tillfångatogs. Slutligen fanns det svenskättlingar och personer av svensk härstamning i de baltiska staterna som hamnade i sovjetisk fångenskap.

De tvivelsmål om identiteten som samtalet framkallade hos mig har jag inte redovisat för von D - jag har ansett det

bättre att han fortsätter att göra sin egen framställning utan att vara påverkad av några ståndpunktstaganden i den frågan.

Av samma anledning är det fördelaktigt om han inte nu utsättes för presskon_takter i denna fråga. Han bör väl av sina upplevelser med tysk TV om hans egen roll vid kapitulationsförhandlingarna själv ha blivit avskräckt av vilken påverkan av minnesbilden ett engagemang inför massmedia för med sig. Så angelägen som han verkar att komma fram till en framställning som stämmer med hans erfarenheter kan man hoppas att han inte på eget initiativ kontaktar svensk press innan han är färdig med den utlovade ljudbandsrapporten.

Bland de närmaste möjliga åtgärderna kan nämnas att kontakta RW:s familj samt tidigare kollegor - som Per Anger - för att få en klarare bild av RW:s kunskaper i tyska och ryska. Det är ju knappast tillfredsställande att behöva lita till uppgifter i böcker om RW i denna fråga. Departementets arkiv innehåller inga upplysningar i ämnet.

Ingolf Kiesow

1982-04-22

De / K

Wallenberg efterforskningarna: Samtal 1982-04-19 med f.d.
översten Theodor von Dufving
(ännu inte kontrolläst av Anders Möllander)

1981-12-08 besökte förste ambassadsekreterare Anders Möllander f.d. översten i den tyska armén Theodor von Dufving för att tala med honom om ett möte som han uppgivit sig ha haft med en svensk i ett sovjetiskt fångläger och som kan ha varit Raoul Wallenberg. De uppgifter som framkom vid samtalet var så intressanta att det befanns önskvärt att ånyo kontrollera dem. Bl.a. var von D. själv övertygad om att det kan ha varit Raoul Wallenberg - jfr hbr Wingstrand-Berg 1981-12-14. Mötet hade ägt rum 1949, och det föreföll särskilt angeläget att kontrollera de uppgifter som von D själv menade göra det möjligt att identifiera svensken han talade med som Raoul Wallenberg. Av denna anledning besökte jag Bonn, och Möllander och jag fick ett nytt samtal på ett par timmar med von D i hans hem nära Bonn.

Samtalet började med att jag sade vem jag var och att Möllanders rapport om sitt samtal med von D varit så intressant att jag gärna ville utnyttja min tid i Bonn till att höra honom själv berätta om sina minnen. Han erbjöd sig därvid att själv upprepa sin berättelse, vilket jag givetvis bad honom göra. Ut-sagorna kom därför oprovocerade av - eventuellt ledande - frågor från vår sida, vilket var särskilt värdefullt ur verifikationssynpunkt.

Redogörelsen följde nära den som von D gav Möllander, men följande nyanser kan noteras.

För mig uppgav von D att det inte varit "svensken" själv som uppgivit atthan var diplomat. Det var andra tyska fångar som hade berättat detta för von D. Vederbörande svensk hade bara på von D:s fråga varför han satt i fångenskap berättat att det berodde på ett misstag och att han räknade med att snart bli släppt. På von D:s fråga hade "svensken" vidare förnekat att han varit i Berlin vid sammanbrottet eller tillhört Nordland-divisionen. I stället sade han att han hade varit i Östeuropa. Von D trodde denna gång sig minnas att han hade nämnt Ungern eller Budapest, men han var inte säker, och han hade inte uppgivit detta i sin berättelse för Möllander.

Rörande "svenskens" signalement hade von D svårt att komma ihåg något. Han betonade att han mer och mer hade blivit påverkad av bilder av RW som han hade sett i pressen - han sade att han ju nu kände sig övertygad om att det hade varit RW som han hade talat med. Likväl framhöll han att det enda han hade kommit ihåg "spontant", innan bilderna i pressen började påverka honom, hade varit att det inte hade rört sig om en person med ett typiskt svenskt utseende, snarare "åt det mörka hållet". Han sade till mig att personen i fråga hade uppgivit ett namn som inte heller var typiskt svenskt - denna uppgift lämnade han inte till Möllander vid mötet med honom.

"Svensken" hade talat en utmärkt tyska, den var nästan felfri. Von D var noga med att betona att denna utmärkta tyska hade varit ett av de få inslagen i minnesbilden som hade funnits från början, alltså innan han genom pressbilderna på RW hade påmint om mötet med "svensken" i det sovjetiska lägret. Von D ställde höga krav - han ansåg, när jag senare under samtalet frågade honom, att man inte kunde säga att jag talade en tyska som var nästan fri från accent. Det skall tilläggas att jag har vuxit upp i en familj där såväl min far som min farmor, som bodde hos oss från krigsslutet, talade tyska med mig.

Rörande "svenskens" kunskaper i ryska sade von D denna gång att "svensken" hade uppgivit att han inte alls kunde tala språket, bara hjälpligt översätta enklare text. Detta ämne

hade man diskuterat vid det andra mötet, då von D hade träffat på "svensken" i matkön, läsande en ryskspråkig tidning, en sensation i lägret. I samtalet med Möllander hade von D uttryckt saken så att svensken hade sagt att han "egentligen inte kunde ryska, han hade bara lärt sig att översätta skriven text".

Denna gång sade von D att "svensken" uppenbarligen hade haft en friare ställning än de övriga fångarna i lägret. Han behövde inte hålla sig inom någon viss barack, utan kunde tydligen röra sig fritt inom lägerområdet. Han hade inte haft någon speciell bevakning - det var det ingen i lägret som hade. Vidare hade "svensken" haft bättre kläder än de övriga - riktiga vinterkläder. Ingen av dessa uppgifter fanns med i redogörelsen för Möllander.

Von D var säker på dateringen av mötet, och på fråga av mig redogjorde han för sina förflyttningar. Han hade först suttit i förhørsfängelset i Butyrka i Moskva ett par år, varefter han flyttades till ett straffläger i Orel, som han kände till eftersom hans förband under kriget hade opererat i just dessa trakter. Där hade han ställts inför anklagelser om vad hans förband påstods ha utfört mot civilbefolkningen och civila byggnader. Efter en fingerad rättegång hade han dömts till straffarbete och sänts till Vorkuta via Moskva och ett genomgångsläger i Kotla eller Kirov. Von D var denna gång i motsats till när han talade med Möllander övertygad om att det måste ha rört sig om Kotla, detta efter studier av Solsjenytsins böcker. Det var i februari 1949 som han hade vistats i det lägret - och det var där som han hade träffat "svensken". Efter Vorkuta hade han förts till Stalingrad, varit en tid i en asbestgruva, som hade haft namnet "Asbest", och i slutet av 1953 hade han repatrierats bland de allra sista som hade sänts tillbaka till Tyskland under "Adenauer-överenskommelsen".

Redan under samtalet med Möllander nämnde von D att han vid mötet i Kotla hade haft sällskap med en medfånge med namn Curt Steincke. Detta upprepade han nu och tillade att Steincke

hade varit snickare till yrket och hade haft Feldtwebels grad i armén. Steincke och von D hade vistats i samma läger under större delen av fångenskapen i Sovjetunionen, men därefter hade von D tappat kontakten. Efter återkomsten till Västtyskland hade Steincke nämligen upptäckt att hela hans familj fanns på östsidan och hade därför valt att flytta till DDR.

Von D frågade avslutningsvis om vi på svensk sida kände till om det kring 1949 hade funnits andra svenskar som varit fångar i Sovjetunionen. Han gav intrycket att bli besviken när jag bekräftade att det förekommit uppgifter om flera personer av svensk härkomst vilka hade cirkulerat i de sovjetiska lägren efter kriget. Både Möllander och jag fick intrycket av ett resonemang som han därefter förde att han funderade mycket på om det kan ha varit RW som han hade träffat i Kotla, eller om det kan ha varit någon annan person.

Von D föreslog spontant att han skulle skriva ned en redogörelse, eller tala in den på band. Det uppmuntrade jag honom till att göra om det inte skulle ta för mycket på hans krafter. Kort tid efter mötet med Möllander hade von D nämligen haft en lättare hjärtinfarkt.

Det fanns inga önskemål från von D:s sida om att förbli anonym. Hans infarkt hade inte haft med samtalet med Möllander att göra. Den hade sannolikt utlösts av medverkan i ett TV-program med bl.a. ett tre timmars samtal om krigets sista dagar i Berlin och hans egen roll som adjutant till den general som förde Berlinstyrkornas kapitulationsförhandlingar. Om vi på UD fann det förenligt med efterforskningarnas vidare bedrivande kunde vi känna oss fria att publicera vad von D hade uppgivit.

Kompletteringsfrågor ställdes först efter de viktiga delarna av berättelsen för att kontrollera att misstag inte företogs.

När jag sade att vi var intresserade av att kontrollera alla detaljer av hans vittnesmål

P. M. Thodde

Samtal med f.d. Översten Georg von Dufving 82-04-19

2. Kompletteringsfrågor
Kontrollera

Förste ambassadsekreteraren Anders Möllander och jag besökte von D i hans hem i Humbrecht nära Bonn för ett par timmars samtal. Syftet var att få belyst ~~kränkningar~~ graden av exakthet i von D:s hägkomster ifråga om identifieringen av den person han hade mött i ett genomgångsläger i Kotla 1949 samt hur säker han var på att mötet med vederbörande ägde rum vid den tid han först uppgav under samtalet den 8 januari med Möllander (jfr hbr Möllander-Berg 81-12-14).

Omständigheterna var gynnsamma. Von D ville först ge en egen förnyad redogörelse för mig av vad han sagt till Möllander. Hans utsagor kom därför oprovokerade av -eventuellt ledande-frågor. Redogörelsen följde mycket nära den som han gav Möllander, men följande nyanser kan noteras.

När von D träffade den person som han sedan förmodat vara Raoul Wallenberg var det andra tyska fångar som berättade för von D att det rörde sig om en svensk diplomat. När von D frågade hur det kom så att han satt i fångenskap hade svaret varit att det rörde sig om ett misstag. På fråga hade vederbörande ~~uppgivit att han hade varit i Berlin vid sammanbrottet eller tillhört "Nordlanddivisionen"~~ förnekat att han hade varit i Berlin vid sammanbrottet eller tillhört "Nordlanddivisionen" och i stället uppgivit att han hade varit i Östeuropa. Von D trodde nu att han hade nämnt Ungern eller Budapest. Han hade i alla fall sagt att det rörde sig om ett misstag och att han väntade sig att komma bort snart.

Signalementet hade von D mycket svårt att komma ihåg något om. Han betonade att han mer och mer, sedan han påminns om händelsen i Kotla genom artiklar om RW, blivit påverkad av de bilder på RW som han hade sett -han var ju, som han sade, mera säker nu på att det måste ha varit RW som han hade mött. I stort sett ansåg han att det enda han hade kommit ihåg "spontant" hade varit att det inte hade varit en person ~~med ett typiskt svenskt utseende, snarare~~ "at det mörka hållet" och en person som inte hade uppgivit ett typiskt evankt namn. ~~Personen ifråga hade talat en utmärkt tyska, den var nästan accentfri. Utan att vara föranledd därtill av någon fråga sade von D att denna utmärkta tyska hade varit en av få detaljerna i minnesbilden som hade funnits från början när han påminns om mötet. Vederbörande hade däremot uppgivit att han inte kunde tala ryska - bara läsa och förstå hjälpligt vad som stod i texten. Detta hade man diskuterat vid det andra mötet som hade ägt rum nämligen i matkön då ~~personen ifråga~~ svensken hade stått och läst en rysk tidning, en sensation i lägret. Över huvud taget hade svensken uppenbarligen haft en betydligt friare ställning än de övriga fångarna, han hade inte bott i någon av de stora cellerna utan kunde röra sig fritt på lägerområdet. Han hade inte haft någon speciell vakning - det hade inte någon av fångarna i ~~matkønen~~ genomgångsläget.~~

Personen ifråga hade talat en utmärkt tyska, den var nästan accentfri. Utan att vara föranledd därtill av någon fråga sade von D att denna utmärkta tyska hade varit en av få detaljerna i minnesbilden som hade funnits från början när han påminns om mötet. Vederbörande hade däremot uppgivit att han inte kunde tala ryska - bara läsa och förstå hjälpligt vad som stod i texten. Detta hade man diskuterat vid det andra mötet som hade ägt rum nämligen i matkønen då ~~personen ifråga~~ svensken hade stått och läst en rysk tidning, en sensation i lägret. Över huvud taget hade svensken uppenbarligen haft en betydligt friare ställning än de övriga fångarna, han hade inte bott i någon av de stora cellerna utan kunde röra sig fritt på lägerområdet. Han hade inte haft någon speciell vakning - det hade inte någon av fångarna i ~~matkønen~~ genomgångsläget.

Von D var säker på dateringen av mötet. Han hade själv suttit i förhårfångelset Butyrka i Moskva ett par år, varefter han förflyttat till ett straffläger i Orel, som han kände till eftersom hans förband under kriget hade opererat i just dessa trakter. Där hade han ställts inför anklagelser om vad hans förband hade påståtts utfört mot civila byggnader samt befolkningen och dömts efter en fingerad rättegång till staffarbete och sända till Vorkuta via Moskva och ett genomgångsläger i Kotla eller Kirov. Von D var denna gång efter ytterligare studier av Solsjenytsins böcker säker på att det måste ha rört sig om Kotla och inte om Kirov. Det var i februari 1949 som han hade vistats i det

svensken hade också tre kläder och övriga fångarna - iktiga vinterkläder.

~~Idan att vistas i något genomgångsläge på rätts~~

lägret. Efter Vorkuta hade han föres till Stalingrad, varit en tid i en asbestgruva som hade haft namnet "Asbest" och i slutet av 1955 hade han repatrierats bland de allra sista som hade sänts tillbaka under "Adenauer-överenskommelsen".

relevant!

Han hade själv släktingar som hade försvunnit i sovjetiska läger. Han hade en släkting som var gift med en svenska som hette Britta i förnamn och som hade varit engagerad i forskningarna kring de tyska v-bombarna. Denne hade tillfångatagits och von D hade varit i kontakt med den svenska hustrun och kände till vilka ansträngningar som hade gjorts för att få kontakt med släktingen som hette Ötting och var av lettiskt ursprung.

Von D frågade avslutningsvis om vi på svensk sida kände till om det vid denna tid fanns andra svenskar som hade varit fångar i Sovjetunionen vid denna tid. Han gav intryck av att bli besviken när jag bekräftade att det förekommit uppgifter om flera av svenskt ursprung vilka cirkulerat vid tiden för det aktuella mötet. Både Möllander och jag fick intryck av hans resonemang på denna punkt att han funderade mycket på om det kan ha varit RW eller någon annan person som han hade mött i Kobra.

Von D föreslog spontant att han skulle skriva en redogörelse eller tala in den på band. Det uppmuntrade jag honom till om det inte skulle vara för mycket på hans krafter att göra det - han har ju nyligen haft en mindre hjärtinfarkt.

Det fanns inget önskemål från von D:s sida om att förbli anonym. Hans infarkt hade inte haft med samtal om RW att göra, de hade provoceras av medverkan i ett TV-program med bl a ett tre timmars samtal om kriget sista dagar i Berlin och hans egen roll i kapitulationsförhandlingarna. Om vi på UD:s sida fann det förenligt med efterforskningarnas vidare bedrivande att offentliggöra vad von D hade sagt skulle vi känna oss fria att göra det.

fässi

reflexioner:

från identifiering med RW:

Mot: Tyska-ryska. Verkar inte stämma. Måste undersökas. RW:s rykte var ju ett jag minns. Ganska bra. Däremot hade jag inte brett i tysk tvande krig. Rötelse friheten - verkar inte troligt för en riklig politisk fänge. Han hölls först i isolering i Ljubljanka o sedan snart vi tror oss veta i isolering i Vladimir.

För: endast "dipp" o detta var inte ur hans egen mun. På den punkten var von D. svävande o oklar o ändrat sig oförmåligt. von D:s redan skedningsvis säga minnes bild från mötet för 33 år sedan ~~lät~~ förändrats något sedan samtalet med Möllander. Von D vill att det skall vara RW han mött. o medvetet skulle hans minnes bild förändras om han råkade ut för ett förhör med ledande. Frågan av någon som vill bevisa något. Därför är det nog bra om han själv får färdigställa sin "rapport" spontant innan han utsättes för kontakter med pressen. Däremot verkar det inte troligt att han medvetet skulle

Ambr Ingolf Kiesow

ARKIVEXEMPLAR

1982-04-22

1:e ambassadsekreterare
Anders Möllander

BONN

Dnr		
20		
Avd	Grp	Måln
P	2	Eu

U. n.

Wallenbergsefterforskningarna: von Dufvings vittnesmål
(2 bil)

Broder,

Det blev en synnerligen väl utnyttjad resa till Bonn,
och den blev både givande och trevlig - vilket bara var
möjligt genom det arbete som Du lade ned.

Resultatet av vårt samtal med von Dufving ser Du av
 bifogade koncept till PM. Den följer nära det koncept
som Du redan tagit del av och ansett korrekt, men jag vill
ändå sända Dig den uppsnyggade versionen för att få den
verifierad. För att fräska upp Din minnesbild sänder jag
Dig också en fotokopia av min ursprungliga PM.

Jag är tacksam att få Dina kommentarer rätt snart - om
de är korta kanske de kan framföras på telegrafisk väg.

Ingolf Kiesow

Ifylles av postexp

Avsänt med

☒ sv kurir

☐ utl kurir

☐ luftpost

☐ vanlig post

Avsändn datum

Sign

1982-04-22

Wallenbergefterforskningarna: Samtal 1982-04-19 med f.d.
översten Theodor von Dufving
(ännu inte kontrolläst av Anders Möllander)

1981-12-08 besökte förste ambassadsekreterare Anders Möllander f.d. översten i den tyska armén Theodor von Dufving för att tala med honom om ett möte som han uppgivit sig ha haft med en svensk i ett sovjetiskt fängslager och som kan ha varit Raoul Wallenberg. De uppgifter som framkom vid samtalet var så intressanta att det befanns önskvärt att ånyo kontrollera dem. Bl.a. var von D. själv övertygad om att det kan ha varit Raoul Wallenberg - jfr hbr Wingstrand-Berg 1981-12-14. Mötet hade ägt rum 1949, och det föreföll särskilt angeläget att kontrollera de uppgifter som von D själv menade göra det möjligt att identifiera svensken han talade med som Raoul Wallenberg. Av denna anledning besökte jag Bonn, och Möllander och jag fick ett nytt samtal på ett par timmar med von D i hans hem nära Bonn.

Samtalet började med att jag sade vem jag var och att Möllanders rapport om sitt samtal med von D varit så intressant att jag gärna ville utnyttja min tid i Bonn till att höra honom själv berätta om sina minnen. Han erbjöd sig därvid att själv upprepa sin berättelse, vilket jag givetvis bad honom göra. Ut-sagorna kom därför oprovocerade av - eventuellt ledande - frågor från vår sida, vilket var särskilt värdefullt ur verificationssynpunkt.

Redogörelsen följde nära den som von D gav Möllander, men följande nyanser kan noteras.

För mig uppgav von D att det inte varit "svensken" själv som uppgivit atthan var diplomat. Det var andra tyska fångar som hade berättat detta för von D. Vederbörande svensk hade bara på von D:s fråga varför han satt i fångenskap berättat att det berodde på ett misstag och att han räknade med att snart bli släppt. På von D:s fråga hade "svensken" vidare förnekat att han varit i Berlin vid sammanbrottet eller tillhört Nordland-divisionen. I stället sade han att han hade varit i Östeuropa. Von D trodde denna gång sig minnas att han hade nämnt Ungern eller Budapest, men han var inte säker, och han hade inte uppgivit detta i sin berättelse för Möllander.

Rörande "svenskens" signalement hade von D svårt att komma ihåg något. Han betonade att han mer och mer hade blivit påverkad av bilder av RW som han hade sett i pressen - han sade att han ju nu kände sig övertygad om att det hade varit RW som han hade talat med. Likväl framhöll han att det enda han hade kommit ihåg "spontant", innan bilderna i pressen började påverka honom, hade varit att det inte hade rört sig om en person med ett typiskt svenskt utseende, snarare "åt det mörka hållet". Han sade till mig att personen i fråga hade uppgivit ett namn som inte heller var typiskt svenskt - denna uppgift lämnade han inte till Möllander vid mötet med honom.

"Svensken" hade talat en utmärkt tyska, den var nästan felfri. Von D var noga med att betona att denna utmärkta tyska hade varit ett av de få inslagen i minnesbilden som hade funnits från början, alltså innan han genom pressbilderna på RW hade påmints om mötet med "svensken" i det sovjetiska lägret. Von D ställde höga krav - han ansåg, när jag senare under samtalet frågade honom, att man inte kunde säga att jag talade en tyska som var nästan fri från accent. Det skall tilläggas att jag har vuxit upp i en familj där såväl min far som min farmor, som bodde hos oss från krigsslutet, talade tyska med mig.

Rörande "svenskens" kunskaper i ryska sade von D denna gång att "svensken" hade uppgivit att han inte alls kunde tala språket, bara hjälpligt översätta enklare text. Detta ämne

hade man diskuterat vid det andra mötet, då von D hade träffat på "svensken" i matkön, läsande en ryskspråkig tidning, en sensation i lägret. I samtalet med Möllander hade von D uttryckt saken så att svensken hade sagt att han "egentligen inte kunde ryska, han hade bara lärt sig att översätta skriven text".

Denna gång sade von D att "svensken" uppenbarligen hade haft en friare ställning än de övriga fångarna i lägret. Han behövde inte hålla sig inom någon viss barack, utan kunde tydligen röra sig fritt inom lägerområdet. Han hade inte haft någon speciell bevakning - det var det ingen i lägret som hade. Vidare hade "svensken" haft bättre kläder än de övriga - riktiga vinterkläder. Ingen av dessa uppgifter fanns med i redogörelsen för Möllander.

Von D var säker på dateringen av mötet, och på fråga av mig redogjorde han för sina förflyttningar. Han hade först suttit i förhörsfängelset i Butyrka i Moskva ett par år, varefter han flyttades till ett straffläger i Orel, som han kände till eftersom hans förband under kriget hade opererat i just dessa trakter. Där hade han ställts inför anklagelser om vad hans förband påstods ha utfört mot civilbefolkningen och civila byggnader. Efter en fingerad rättegång hade han dömts till straffarbete och sänts till Vorkuta via Moskva och ett genomgångsläger i Kotla eller Kirov. Von D var denna gång i motsats till när han talade med Möllander övertygad om att det måste ha rört sig om Kotla, detta efter studier av Solsjenytsins böcker. Det var i februari 1949 som han hade vistats i det lägret - och det var där som han hade träffat "svensken". Efter Vorkuta hade han förts till Stalingrad, varit en tid i en asbestgruva, som hade haft namnet "Asbest", och i slutet av 1953 hade han repatrierats bland de allra sista som hade sänts tillbaka till Tyskland under "Adenauer-överenskommelsen".

Redan under samtalet med Möllander nämnde von D att han vid mötet i Kotla hade haft sällskap med en medfånge med namn Curt Steincke. Detta upprepade han nu och tillade att Steincke

hade varit snickare till yrket och hade haft Feldtwebels grad i armén. Steincke och von D hade vistats i samma läger under större delen av fångenskapen i Sovjetunionen, men därefter hade von D tappat kontakten. Efter återkomsten till Västtyskland hade Steincke nämligen upptäckt att hela hans familj fanns på östsidan och hade därför valt att flytta till DDR.

Von D frågade avslutningsvis om vi på svensk sida kände till om det kring 1949 hade funnits andra svenskar som varit fångar i Sovjetunionen. Han gav intrycket att bli besviken när jag bekräftade att det förekommit uppgifter om flera personer av svensk härkomst vilka hade cirkulerat i de sovjetiska lägren efter kriget. Både Möllander och jag fick intrycket av ett resonemang som han därefter förde att han funderade mycket på om det kan ha varit RW som han hade träffat i Kotla, eller om det kan ha varit någon annan person.

Von D föreslog spontant att han skulle skriva ned en redogörelse, eller tala in den på band. Det uppmuntrade jag honom till att göra om det inte skulle ta för mycket på hans krafter. Kort tid efter mötet med Möllander hade von D nämligen haft en lättare hjärtinfarkt.

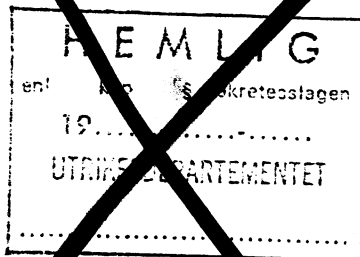
Det fanns inga önskemål från von D:s sida om att förbli anonym. Hans infarkt hade inte haft med samtalet med Möllander att göra. Den hade sannolikt utlösts av medverkan i ett TV-program med bl.a. ett tre timmars samtal om krigets sista dagar i Berlin och hans egen roll som adjutant till den general som förde Berlinstyrkornas kapitulationsförhandlingar. Om vi på UD fann det förenligt med efterforskningarnas vidare bedrivande kunde vi känna oss fria att publicera vad von D hade uppgivit.

UTRIKESDEPARTEMENTET
Politiska avdelningen
Handläggare: Ambr I Kiesow

P22Eu-
POLV PROMEMORIA

1982-04-23

Ex till:
Kabskr
Polch
depr Magnus Faxén
ch för arkivet
ch för Pol 1
Exp. 820422/vp

HEMLIG

Publiceringen av Raoul Wallenberg-material.

Sedan den 16 april har jag sökt fru Nina Lagergren för att meddela henne den plan för publiceringen av Wallenbergs-materialet ur UD:s arkiv avseende åren 1950 till och med 1969 som nu föreligger. Dessutom vill jag komma överens med henne om hur hon skall få banden 23 till 38, vilka nu föreligger färdiga att läsas. Tidigare (när jag lämnade henne band 8 till 22) har jag meddelat att möjligheten att läsa materialet i förväg redan innan pressen får del av det bara gäller Raoul Wallenbergs närmaste anhöriga och inte utsträcker sig till andra. Det kan därför bara utlämnas till henne personligen i hennes egenskap av halvsyster, och för samtliga anhöriga lämnas bara ett enda exemplar. Fru Lagergren har varit oanträffbar hela tiden sedan den 16. Först sade man att hon var på en resa till USA. Igår och idag har man uppgivit att hon "varit upptagen av pressen". Jag har anmält mitt ärende.

En av medarbetarna på Raoul Wallenberg-Föreningen, Sonja Sonnenfeldt, tillade, när jag meddelade mitt ärende, att hon själv hade passat på att läsa allt det material som familjen hade mottagit för förstudier innan publiceringen äger rum. "Jag tyckte det var synd att materialet skulle ligga här utan användning när Nina är borta", tillade hon. Jag bad henne komma ihåg vad jag hade sagt till fru Lagergren om villkoren för att familjen skulle få ta del av materialet i förväg. "Jo visst gör jag det", sade hon och skrattade.

Ingolf Kiesow

Ingolf Kiesow

ARKIVEXEMPLAR

Ambr Ingolf Kiesow

April 23, 1982

Mr. David N. Harel
Producer/Director
Rubicon Film Productions Inc
22 Elkhorn Drive, Suite 303
Willowdale
Ontario M2K 1J4

CANADA		
267		
Avd P	Grp 2	Mål Eu II

Dear Mr. Harel,

Referring to my letter of the 1st April, 1982, regarding your inquiry about material concerning Raoul Wallenberg, I have the pleasure to send you some photographs.

Enclosed hereto you will find pictures of

Rolf Sohlman, ex-ambassador to Moscow
Gunnar Jarring, -"-
Gunnar Hägglöf, -"-

Östen Undén, ex-Minister for Foreign Affairs
Torsten Nilsson, -"-
Krister Wickman, -"-
Hans Blix, -"-
Ola Ullsten, Foreign Minister and ex-Prime Minister

Tage Erlander, ex-Prime Minister
Olof Palme, -"-
Thorbjörn Fälldin, Prime Minister

H.M. King Gustaf XI Adolf
H.M. Queen Louise
HH MM King Carl XVI Gustaf and Queen Silvia
H.M. Queen Silvia

I am sorry that it has not been possible to find any pictures of witnesses, - the archives of the Ministry generally contain letters and not pictures, and this

Ifylles av postexp

Avsant med
☐ sv kurir ☐ utl kurir ☒ luftpost ☒ vanlig post

Avsändn datum
8/4/82

Sign
BF

has not been an exception, unfortunately.

I hope that you will find use for the photographs.

Yours sincerely,

Ingolf Kiesow
Councillor

1982-04-16

WASHINGTON

1982-05-12
Pol I, kr Kiesow, YDP
ex t:
kab sekr
ch pol I
Kiesow

Dep.rådet Göran Berg
Pol I
UTRIKESDEPARTEMENTET

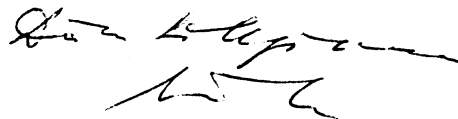
205

KOM		
1982-04-26		
AD.	GR.	MAL.
P	2	En I

Broder,

./.

Sänder Dig ett brev med bilagor från vår vicekonsul i Savannah, Georgia. Han närvarade på förslag från oss vid en ceremoni för Raoul Wallenberg. Ceremonin avsåg en omdöpning av en större gata i Charleston. Som framgår av en bilaga i brevet fortsätter fru Lantos sin kampanj mot svenska regeringen för att inte ha använt sig av ubåtsaffären i syfte att pressa fram mer uppgifter om Raoul Wallenberg från ryssarna. Utrikesministerns förklaring till fru Lantos har inte hjälpt. Det kan kanske vara bra att ha detta belagt på dossier.

Erik Pierre

MO

ROYAL VICE CONSULATE OF SWEDEN

Bil.....t hbr.....
Wash.....1982 04 16
SAVANNAH, GA.

P2 EN1
(P01)

LA.

E.P. - I am Du re au fil,
bedriver for Lantos in
company with your
reception.

April 5, 1982

Mr. Eric Pierre
Embassy of Sweden
1200 Watergate
600 New Hampshire Avenue
Washington, D. C. 20037

Dear Mr. Pierre:

Reference is made to your exchanges with the Charleston Jewish Federation on the dedication of Raoul Wallenberg Boulevard in Charleston of March 30th.

This is to report that I attended the ceremony and enclose copy of the program along with a clipping from the Charleston Evening Post reporting on the event. Mrs. Lantos delivered remarks on behalf of congressman Lantos who could not attend and I attach for your guidance the portion of her remarks which were not reported by the newspaper.

Kindest regards.

Very truly yours,

Peter Norbogg
Peter Norbogg
Consul

PN/lh

Enclosures:

CC: Consul General Bengt Friedmann, N. Y.

CHARLESTON JEWISH FEDERATION

DEDICATION OF RAOUL WALLENBERG BOULEVARD

MARCH 30, 1982

- I. WELCOME - Samuel Steinberg, Chairman
CJF Community Relations Committee
- II. INVOCATION - Father John A. Simonin,
St. Joseph's Church
- III. REMARKS:
- Hon. Joseph P. Riley, Jr., Mayor
City of Charleston
- Hon. Dr. Charles Wallace, Chm.
County Council
- Consul Peter Norbage, Govt. of Sweden
- Dr. Ingemar Falkehag
- Mr. Pehr Sparre
- Attorney Ellis Kahn
- IV. DEDICATION: Congressman and Mrs. Tom Lantos,
San Mateo, California
- V. BENEDICATION: Dr. William A. Rosenthal, Rabbi,
Congregation K.K. Beth Elohim
Pres. Charleston Ministerial Assn.

RAOUL WALLENBERG - AMERICA'S NEWEST HONORARY CITIZEN

Only a few years ago, the story of Raoul Wallenberg was little known to the American people. This heroic man, who is credited with saving the lives of approximately 100,000 Hungarian Jews during the Holocaust, seemed destined to be nothing more than a footnote in history.

Then, in 1979, the tireless efforts of Mrs. Tom Lantos, a survivor of the Holocaust due to Wallenberg's efforts, began to show public results. Along with Nina Lagergren, Wallenberg's half-sister, Annette Lantos spent the summer of 1979 going from office to office in Congress. Aided by her husband's contacts with a handful of Senators, Annette retold the story that she had been relating since 1977 when she first heard that Raoul Wallenberg was seen alive in a Soviet prison.

The story Annette Lantos told over and over to whomever would listen:

"Raoul Wallenberg is the son of Sweden's most distinguished family, a graduate architect of the University of Michigan, who volunteered during the darkest days of World War II, at the request of the Government of the United States, to go to Nazi-occupied Hungary for the sole purpose of saving innocent human lives.

With a degree of courage unprecedented in the annals of history, putting his life on the line day after day, he saved from certain death close to 100,000 men, women and children.

Armed with Swedish diplomatic papers, the 32-year old Wallenberg coordinated the rescue effort to save the last remaining intact Jewish community in Europe at a time when 5 million Jews had already been taken to the gas chambers.

Wallenberg printed Swedish passports of his own design and with incomparable courage faced Nazi soldiers and death squads. He distributed passports to thousands of victims. He repeatedly risked his own life as he followed the death marches and went daily to the deportation trains where he literally pulled people out of the clutches of the Nazis.

He purchased and rented scores of houses in Budapest, equipped them with Swedish flags, and personally protected the refugees from the onslaught of the Nazis and the Arrow Cross.

When the Russian Army occupied Budapest, they arrested Raoul Wallenberg. They arrested him because they mistakenly assumed that he was an American spy. For 12 long years, from 1945 until 1957, the Soviet Union claimed they had no idea where he was. Then in 1957 they changed their story 180 degrees. They admitted that they had arrested him, they admitted that they took him to Moscow, they admitted that they had imprisoned him, but claimed that he died in prison. But the evidence is to the contrary.

Throughout the 1950's and the 1960's and indeed the 1970's, a tremendous variety of people who had no knowledge of one another came out of the Soviet prison system claiming that they had seen Raoul Wallenberg as recently as last year."

(taken from Congressional Record 3/26/81 Congressman Tom Lantos)

In 1980, Tom Lantos of California became the first and only Holocaust survivor elected to Congress. Congressman Lantos, like his wife, owes his survival to the efforts of Raoul Wallenberg. With the opportunities afforded a Congressman's wife, Annette Lantos travelled the country generating support and publicity for Raoul Wallenberg. In September of 1981, Congressman Tom Lantos introduced a bill, which has the signatures of support from over 300 Congressmen and Senators from every state in the union to make Raoul Wallenberg the second person in history to be voted Honorary American Citizenship. After passing overwhelmingly in the House and Senate, President Reagan signed the Bill on Oct. 5, 1981, stating, "...in making him (Raoul Wallenberg) a United States citizen, I think we are the ones being honored."

Editor:

Poetic justice is a rare commodity. One can easily count on the fingers of a single hand major historic events when a particularly unspeakable wrong was miraculously righted through the fortuitous constellation of forces some call fate. The stranding of the Soviet spy submarine off the coast of Sweden provides just such an unexpected opportunity to obtain justice for the long-suffering Swedish-American hero Raoul Wallenberg. Raoul Wallenberg, as you know, has been wrongfully imprisoned in the Soviet Gulag for the past thirty-six years.

For decades it has been conventional wisdom that had the Swedish government done what it should have in 1946, Raoul Wallenberg would have lived the last thirty-six years of his life in freedom and security in his native Stockholm. A high Swedish official admitted this the very day President Reagan signed into law the bill to grant Raoul Wallenberg honorary American citizenship. The official line from Sweden has been that although they made some terrible mistakes in the early years in handling the Wallenberg case, they are now doing all that is possible to obtain his freedom.

That fairy tale has now been exploded by the collision between a Soviet spy submarine and Swedish timidity. As soon as news broke that a Soviet spy submarine was caught well inside Swedish territorial waters, telegrams and phone calls flooded the various Wallenberg committees around the world. The deluge of calls urged the committees to request that the Swedish government detain the Russian spy submarine and its crew until a satisfactory resolution of the Wallenberg case could be obtained.

The official and regrettable Swedish response to these requests was expounded in ABC's NIGHTLINE. On that program the Swedish Foreign Minister Ola Ullsten, while insisting that Wallenberg is alive, nevertheless refused to link the release of the Soviet spy crew even to a request for an accounting of Wallenberg's fate, let alone his release from Soviet captivity. Few are given such a glorious opportunity to act as handmaidens of justice. None can be for given for rejecting that role.

Mrs. Annette Lantos

Mrs. Annette Lantos
National Chairperson
Free Wallenberg Committee

"He who saves a life is as if he saved an entire world.

How much more so for a man who has saved thousands? Shall not the thousands save him?"

*Quoted a-
Wallenberg
Dec 21-70
Clausen
2/2*

Renamed For Diplomat

By EDWARD C. FENNEL
Post-Courier Reporter

A West Ashley street was renamed Tuesday for a Swedish diplomat credited with saving 100,000 Hungarian Jews and then vanishing into the Soviet prison system.

A woman who was 12 when this man freed her, her mother and the man she would later marry from Nazi death camps was center attraction at ceremonies changing Millbrook Boulevard to Raoul Wallenberg Boulevard.

Annette Lantos, wife of U.S. Rep. Thomas Lantos of California, told a solemn audience she has vowed that the world will not forget Wallenberg. She said Wallenberg, a brave "Moses from the north," may still be alive in a Soviet prison and she promised to continue efforts to have him freed.

Mrs. Lantos was joined by Charleston Mayor Joseph P. Riley Jr., Charleston County Council Chairman Charles T. Wallace, a Swedish consul and community political and religious leaders in the ceremonies at the Jewish Community Center, which is on Wallenberg Boulevard.

Both City Council and County Council approved the renaming of the street, which is in both the city and county. City Councilman Steven Baker initiated the name change after gaining approval from most street residents.

(Staff Photo by Edward C. Fennell)

Riley (left), Mrs. Lantos and Wallace at Wallenberg Boulevard.

Rep. Lantos, who authored legislation making Wallenberg an honorary U.S. citizen, was unable to attend the ceremony because of congressional duties. But Lantos was expected to join his wife in Charleston later.

Wallenberg saved more than 100,000 lives, Mrs. Lantos said. "He saved our faith in mankind, in the power of redeeming love and of the courage to act."

Armed with only "self-righteous indignation" and defying death by intimidating Nazi authorities in Hungary, Wallenberg made it possible for Jews to leave the country by showing "Swedish protective passports" of Wallenberg's own design.

The Nazis realized the war was lost by 1944 and Wallenberg was able to make the Nazis believe "he could protect them after the war if the Nazis accepted the passports as valid," Mrs. Lantos said.

Wallenberg handed the passports to hundreds of Jews daily, and even climbed onto the tops of trains loaded with Jews headed for death camps to slip the passports in through cracks, Mrs. Lantos said. Because there were not enough of the passports, Wallenberg "told the people in the trains to give the passports to the young. He was in the business of saving a whole people," Mrs. Lantos said.

See STREET, Page 2-B, Col. 2

g noise. The
and fly" and
sect family,

if its bent for
if mammals,
with spread-
ing from the

as No-See-
fly about to
penchant for
is are taking

ith pests and
usually made
t to keep the

to rid a large

gnals.

Once gone, they will
least of human sap.

In the old days, pra-

cottage in the Lowco-

channah dress with

surrounding the house

of the chinaberry (Pr

toxic to some insects

anathema to fleas, fr

them when commere

Hungryneck says t

area used to call gn

were often seen clus

He quotes one and

dog tail gnat ain't n

as not fly straight fro

mouth. Enty?

Well, Hungryneck

them, so did Colum

11R0328504

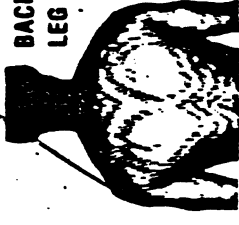
109 on Display—over 800 in stock represented. All sizes—all floor out lights. Installation available. FANS WE SELL.

Colony LIGHTING

• 1-28 at W. Montague
• 554-4200 HRS: Mon. thru Fri. 1-4; Sat. 1-4; Sun. 1-4

Don't SUFFER

BACK PAIN...HEADACHE
LEG PAIN...
SHOULDER PAIN...
NECK PAIN...
MUSCLE SPASMS
SLIPPED DISC...
ARM PAIN...

Because instead of adding something as dull as just more floor space, you're adding the excitement of space all around.

There's a Pella Sunroom just right for your home because it can be made almost any size just by adding more roof panels and windows. The Pella Sunroom is meant to be lived in. All around is double glass insulation and all-wood construction for energy efficiency and comfort. And Pella's tight weathertightening reduces air infiltration up to 16 times better than industry standards. When you want a little less sunshine or more privacy, simply adjust the Pella Slinshades.

And any room as fun as the Pella Sunroom should be as trouble-free as possible. That's why the exterior is clad in white or dark brown aluminum that doesn't need paint.

name.

MANOR CARE

CHARLESTON

1137 Sam Rittenberg Blvd
Charleston, S.C. 29407

Only the finest nursing center in Charleston could care enough to make you a guarantee like ours...even before our June opening. Make an advance reservation now at Manor Care-Charleston, with a minimum of six months advance payment, and

...who think that to not elect him would be a great injustice. Petitions (are) all over to support. It's really an expression of respect and admiration for Klyde."

In Charleston, the Charleston Bar Association's Executive Committee unanimously passed a resolution supporting Robinson's bid for reelection.

ASTRONAUTS

Continued From Second Front

used to launch and recover satellites.

Columbia was subjected to rigorous extremes of heat and cold, yet performed well, giving confidence in the craft's toughness in space.

Scientists who had experiments aboard Columbia were delighted with the results and said the spacecraft will be an ideal platform for experiments in the future.

STREET

Continued From Second Front

"He dally would save hundreds. He was undaunted, completely," she said.

Mrs. Lantos never met Wallenberg, but she and her mother left a death camp on a Portuguese passport provided through Wallenberg's efforts. The rest of her family was put to death. The man she would later marry escaped a forced labor camp just before it was wiped out by an air raid, and he was provided asylum in a rented "Swedish house" boldly declared Swedish territory by Wallenberg.

After learning in 1977 that Wallenberg might still be alive, Rep. and Mrs. Lantos launched efforts to publicize Wallenberg's feats and his plight. The latest information from behind the Iron Curtain reported Wallenberg alive in February 1980, she said.

The Soviets officially maintain that Wallenberg died in prison after being arrested as an American spy.

"This Moses from the north set an unprecedented example of what it means to be human. He is the greatest hero of this century, and yet he has spent 13,000 days in a Soviet gulag in the most horrible conditions

1982-04-27

P 2 Eu^I

Ex till:

Kab.sekr. Leifland
Kr Kiesow, pol.avd.

exp. 82-04-28/14

Samtal med JK angående utlämnande av handlingar rörande Raoul Wallenberg

Vid telefonsamtal idag meddelade jag JK Hamdahl, att regeringen nu skulle fatta beslut i fråga om utlämnande av handlingar om Raoul Wallenberg från 1950- och 60-talen. Beslutet innebar, enkelt sagt, att utöver de ungefär 800 papper, som JK ansåg böra undantagas, ytterligare omkring 400 ansetts böra utelämnas. Ett antal av dessa rörde relationerna till Sovjetunionen - en frågeställning som JK för sin del helt lämnat till regeringens prövning. Vidare hade regeringen, när det gällt utländska önskemål, ansett sig böra sträcka sig något längre än JK. I övrigt hade regeringen anslutit sig till JK:s rekommendation. Inga papper, som han hade velat ta undan, hade kommit i fråga för utlämnande.

På samma sätt som när det gällde handlingarna i ärendet för tiden fram till 1950 hade nu ett antal häften med kopior iordningställt, denna gång 41 st. mot tidigare 7. Jag bad att någon av de närmaste dagarna få översända en uppsättning.

Hamdahl tackade för informationen och den utlovade uppsättningen av papper. Han gjorde inga kommentarer till regeringsbeslutet och tog inte upp någon diskussion.

Wilhelm Carlgren
Wilhelm Carlgren

LS

1982-04-26 Nr 150 P 2

UTRIKESDEPARTEMENTET

22/14

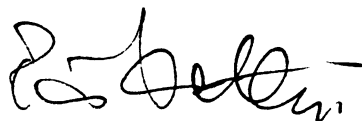
(P2)

INK UTRIKESDE.		
Dnr...85.../...150...		
1982-04-28		
Arb	Gr	En I
D	2	

Wallenberg
(1 bil.)✓

250-talet personer i California har undertecknat ett uppprop som uppmanar svenska medborgare att inte glömma Raoul Wallenberg, "the most important Swedish citizen in modern times". Kopia av en sida bifogas. Originalen finns på ambassadens dossier.

För beskickningschefen

Pär Kettis

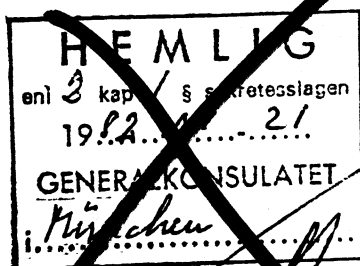
EP

OK;

TO: Wilhelm Wachmeister
 Swedish Embassy
 600 New Hampshire, Suite 1200
 Washington, DC 20037

WE, THE UNDERSIGNED, URGE THE CITIZENS OF SWEDEN NOT TO FORGET RAOUL WALLENBERG - THE MOST IMPORTANT SWEDISH CITIZEN OF MODERN TIMES.

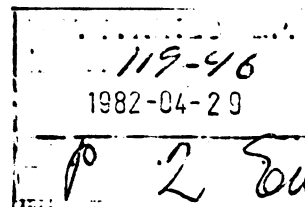
Name	Street Address	City	State	Zip
Julius Davis	238 - 10 th St.	Greenfield, Ca.		93927
Anneth Debenberger	375 Oak St.	Greenfield Ca.		93927
Berna Morgan	366 E. Oak St.	Greenfield Ca.		93927
Janet Wickman	524 OAK St.	Greenfield Ca.		93927
Flurence Williamson	918 Walnut Ave	Greenfield Ca.		93927
Clady Benson	375 Oak St.	Greenfield		93927
Ellen Bradley	343 Oak Ave.	Greenfield, CA		93927
Adela Crites	375 Oak Ave.	Greenfield Ca.		93927
Rev John M. Kuyper	300 MASON	Solan, CA		93960
J S Joubert	3282 Michael	MARINA, CA		93933
Marjorie	57 Via Encanto	Monterey Ca.		93940
Maudie Livingston	Norway 101 N.	Greenfield, Ca.		93927
Louise Paulsen	226A Lynn St	King City, Ca.		93930
Alma Brandt	331 9 th St	Greenfield Ca.		93927
Bertha Gustaf	Norway 101 N.	King City		93930
Mavis Anthony	Lesque Ave	King City		93930
Chila Brazwell	19 - 12 th St	Greenfield Ca.		93927
Winifred Gregg	12 th & Pine	Greenfield Cal		93927
Teresita V. Olsen	1245 Walnut Ave.	Greenfield ca.		93927
Rosa King	205 So. San Lorenzo Ave	King City, Pa.		93930
NORMA I. BEYER	101 RIVER DRIVE SP54	KING City, CA.		93930
Paula Banchero	323 S. Third St	King City		93930
Betty O. Chism	321 Oak Ave	Greenfield		93927
Catharine M. Davis	238 - 10 th	Greenfield		93927

1982-05-19

Pol, ambr Kiesow, YDP
PM

Utrikesdepartementet

Hemlig

Raoul WallenbergHbr Ottosson - Larsson 1982-02-09
tel 30 Gk 1982-04-13

Sedan Cronid Lubarsky återkommit från en längre tids vistelse utomlands, har han meddelat mig att "informationsbulletin nr 24" inte var hans källa. Han "förstår" dock, att han och bulletinen haft samma källa - en tidigare intern vid sjukhuset. Vid mitt besök hos Lubarsky i juli förra året, hänvisade han enligt vad som framgår av mina anteckningar blott till sin "informant".

Mot bakgrund av Adolf Mühlbergs enträgna vädjan om högsta diskretion, och då jag inte lyckats uppnå kontakt med Mühlberg efter mottagandet av oyanciterade handbrev, har jag inte utfrågat Lubarsky om Serebrov (Zelevrov).

Nils R. Larsson

UTRIKESDEPARTEMENTET
Administrativa avdelningen
Dokumentationsenheten
Handläggare: depr W Carlgren

PROTOKOLL

vid regeringssammanträde
1982-04-29

Der	Avd	Grupp	Mål

P 2 Eu I

Ex t ch f presstj

REGERINGSÄRENDE
Underprotokoll A

Utlämnande av handlingar rörande Raoul Wallenberg

Genom beslut den 21 september 1978 uppdrog regeringen åt justitiekanslern att genomgå utrikesdepartementets aktmaterial om Raoul Wallenberg och att till regeringen avge rekommendationer om vilka delar av detta material som kunde utlämnas. Sedan justitiekanslern med skrivelse den 9 november 1979 lämnat partiell redovisning för sitt uppdrag, beslöt regeringen den 24 januari 1980 i anslutning till hans förslag, att aktmaterialet rörande Raoul Wallenberg i utrikesdepartementets arkiv för åren 1944-1949 fick utlämnas från och med den 31 januari 1980, dock att beträffande ett fåtal handlingar, där hänsyn till personlig säkerhet eller personlig integritet talade mot utlämnande, sekretessen skulle bibehållas antingen i sin helhet eller så att vissa namnuppgifter ströks.

Justitiekanslern har härafter med skrivelse den 27 november 1981 lämnat redovisning för sitt arbete med aktmaterialet för åren 1950-1969. Han rekommenderar, att det genomgångna aktmaterialet utlämnas med vissa begränsade undantag, betingade av hänsyn till utländsk makt eller till personlig säkerhet eller personlig integritet. Samma hänsyn föreslås vidare motivera, att i ett antal handlingar före utlämnandet vissa textpartier utesluts och personnamn utplånas eller ersätts med bokstavsbezeichnungar. Ifråga om ett antal handlingar berörande relationerna till utländsk makt har justitiekanslern avstått från bedömning.

Regeringen beslutar i anslutning till justitiekanslerns skrivelse den 27 november 1981, att aktmaterialet rörande Raoul Wallenberg i utrikesdepartementets arkiv för åren 1950-1969 får utlämnas från och med den 25 maj 1982, dock att beträffande ett antal handlingar, där hänsyn till utländsk makt eller till personlig säkerhet eller personlig integritet talar mot utlämnande, sekretessen skall bibehållas antingen i sin helhet eller så att vissa textpartier stryks.

Utdrag till

justitiekanslern

Ifylles av postexp

Avsändt med

☐ sv brev☐ utl brev☐ luftpost☒ vanlig post

Avsändn datum

24/5-82

Sign

M.Z.

Ex + ch + press

(Underprotokoll A)

Utlämnande av handlingar rörande Raoul Wallenberg

Cr
Genom beslut ~~1978-09-27~~ uppdrog regeringen åt justitiekanslern att genomgå utrikesdepartementets aktmaterial om Raoul Wallenberg och att till regeringen avge rekommendationer om vilka delar av detta material som kunde utlämnas. Sedan justitiekanslern med skrivelse ~~1979-11-09~~ lämnat partiell redovisning för sitt uppdrag, beslöt regeringen 1980-04-24 i anslutning till hans förslag, att aktmaterialet rörande Raoul Wallenberg i utrikesdepartementets arkiv för åren 1944-1949 ~~fånga~~ utlämnas från och med ~~1980-04-31~~, dock att beträffande ett fåtal handlingar, där hänsyn till personlig säkerhet eller personlig integritet talade mot utlämnande, sekretessen skulle bibehållas antingen i sin helhet eller så att vissa namnuppgifter ströks.

Justitiekanslern har herefter med skrivelse ~~1981-11-27~~ lämnat redovisning för sitt arbete med aktmaterialet för åren 1950-1969. Han rekommenderar, att det genomgångna aktmaterialet utlämnas med vissa begränsade undantag, betingade av hänsyn till utländsk makt eller till personlig säkerhet eller personlig integritet. Samma hänsyn föreslås vidare motivera, att i ett antal handlingar före utlämnandet vissa textpartier utesluts och personnamn utplånas eller ersätts med bokstavsbeteckningar. Ifråga om ett antal handlingar berörande relationerna till utländsk makt har justitiekanslern avstått från bedömning.

Regeringen beslutar i anslutning till justitiekanslerns skrivelse ~~1981-11-27~~, att aktmaterialet rörande Raoul Wallenberg i utrikesdepartementets arkiv för åren 1950-1969 får utlämnas från och med ~~1982-05-25~~, dock att beträffande ett antal handlingar, där hänsyn till utländsk makt eller till personlig säkerhet eller personlig integritet talar mot utlämnande, sekretessen skall bibehållas antingen i sin helhet eller så att vissa textpartier stryks.

KUNGL.
SVENSKA AMBASSADEN

18/1.67	
1982-04-30	
ve - tur	En I
0	2

Bryssel 1982-04-27 Nr 67 P 2

Ev. Wallenberg kommitté i Belgien

Överlämnas av ambassaden i Bryssel
till utrikesdepartementet för
kännedom.

(pal)

J.-J. von Dardel

J.-J. von Dardel

1982-05-12
Pol I, kr Kiesow, YDP
Ex t:
kab sekr
ch pol
Kiesow

SVERIGES AMBASSAD

BRYSSEL

1982-04-27

Fru Nina Lagergren
Raoul Wallenberg Föreningen
Box 16076
103 22 STOCKHOLM

Kära Nina,

Igår uppsöktes jag av en belgisk advokat, fru Simone Lucki, vars ärende var att höra vad som gjorts och kunde göras för att mer än som hittills skett utöva påtryckningar på sovjetiska vederbörande rörande Raoul.

Fru Lucki är sedan 1971 medlem av advokatsamfundet i Bryssel och ägnar sig främst åt handelsjuridik. Genom sin verksamhet har hon emellertid även kommit i beröring med fall berörande personer kvarhållna i sovjetisk fångenskap. På grund av sitt intresse för Israel har hon också kommit att intressera sig för Raoul. Hon visste för övrigt att Du själv nyligen varit i Bryssel.

Hennes avsikt vore att söka i Belgien bilda en Wallenberg-förening med deltagande av kända personligheter och hade för övrigt även begärt att få träffa belgiska justitieministern. Hon hemställde om upplysningar om vilken organisation, som fanns i Sverige, resp. om Din adress. Hon kände även till om Per Angers verksamhet.

Jag har med dessa rader velat underrätta Dig om, att Du snart kommer att höra från fru Lucki, vars adress är rue Dautzenberg 50, Bte 3, 1050 Bryssel.

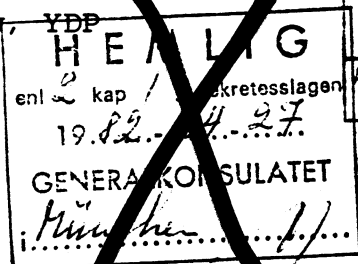
Med varma hälsningar!

Di. tillg. var.
Jean Jacques
J.-J. von Dardel

1982-05-19

Pol, ambr Kiesow, YDP
PM

INK UTRIKESDEP
Dn 149 / 48
-3.MAJ1982

Avd 7 Gr 2 En 1

Utrikesdepartementet

H E M L I G

Raoul Wallenberg

Hbr Ottosson - Larsson 1982-02-09

45 Gk 1982-04-21

Adolf Mühlberg besökte i dag generalkonsulatet för ett helt kort samtal under ett snabbesök i München. Det framgick av samtalet, att hans källa för uppgiften om att Wallenberg skulle befinna sig på en psykiatrisk klinik i Blagovesjtjensk emanerar från samma personer, som låg bakom uppgiften i "informationsbulletin nr 24". En nyckelfigur synes vara den av mig tidigare nämnde Schatravka. En möjlighet att kontakta denne skall vara genom News Week-korrespondenten Andrew Nagorski, hos vilken Schatravka lär dyka upp med ojämna mellanrum. N:s adress är samma som adressen till i ovancerade skrivelse nämnde Satter, vilken numera lär uppehålla sig i Chicago. Om kontakt uppnås med Schatrovka kan Mühlbergs namn nämnas.

Nils R. Larsson

29.4.1982

Dear sir

na / K

25 1613	
-3 MAJ 1982	
Avd	2
St	2
14	1
E.M.	

I decide to write to you in concerning to our talk about Wakemberg in 29.4.82.

I find in my experience that people in your position are feeling and thinking that no body else ~~can do~~ can do what you and the other people in your position have the capability to do. all of you are feeling that your country belong only to you and you never-never do any mistake and you are always afraid of people which are out of your frame, no difference who they are citizen of your state nor from other country.

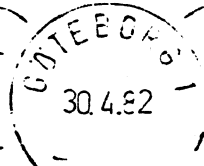
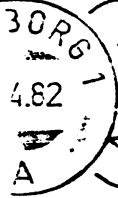
In my ~~short~~ short experience I find that many in your position let thousands of people from all age, to die or to remain invalid all of their life, only because you are afraid of new idea which maybe danger your position as in the middle age.

I represent to you sincerely a new idea, and with the best recommendation which someone can have, and you refused ~~me~~ me. I am afraid that such recommendation is the cause of your postponement.

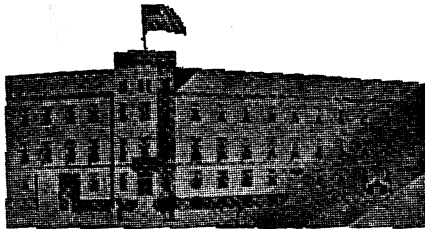
But if ~~remember~~ in my short experience, I find that more and more people in our modern time, are in danger only because of your philosophy of life and politic.

Yours sincerely

D. Chen C-1 F 11

TILL CITRUS DEPARTMENTET

Ekonomi
HOTELL ROYAL

i Göteborg AB
DROTTNINGGATAN 67 — ÖSTRA LARMGATAN 8
411 07 GÖTEBORG

GUSTAV ADOLF TORG 1.

STOCKHOLM

Dear sir

02/12

I send my letter again because I find
that I am incircled from all side
and I am not sure that my first letter
will arrive to you

D. Chu

29.4.1982

Dear Sir

Pol

INK	UTRIKESDEP
Dn:	225/615
-4 MAJ 1982	
Avd	by <i>P. L.</i>
by	for <i>EM</i>

I decide to write to you in concerning talk about Wallerberg in 29.4.82.

I find in my experience that people in your position are feeling and thinking that no body else can do what you and the other people in your position have the capability to do. All of yous

are feeling that your country belong only to you, and you never never do any mistake. And you are always afraid of people which are out of your frame, no difference who they are citizen of your state nor from other country.

In my short experience I find that many in your position let thousands of people of all age, to die or to remain invalid all of their life, only because you are afraid of new idea which maybe danger your position as in the middle age.

I represent to you sincerely a new idea and with the best recommendation which someone can have and you refused me. I am afraid that such recommendation is the cause of your postponement.

But I find in my short experience, that more and more people in our modern time are in danger only because of your philosophy of life and politic.

Yours sincerely
D. Chen

ELROD, ELROD & MASCHER

LAWYERS & ATTORNEYS
803 FIRST FEDERAL BUILDING
11 NORTH PENNSYLVANIA STREET
INDIANAPOLIS INDIANA 46204
TELEPHONE: 317-437-2527

FRENCH M. ELROD
ROBERT G. ELROD
GILBERT E. MASCHER

P. FREDERICK PFENNINGER JR.
MARK F. OTTEN

1982-05-10

pol.avd.

kr I Kiesow/AH

a+b f kdm t:

Kab.sekr.

Ch Pol I

Ch informationsbyrå

EXP 1982-05-10/AH

NATIONAL BANK OF GREENWOOD BUILDING
SUITE 310, 300 SOUTH MADISON AVENUE
GREENWOOD INDIANA 46148
TELEPHONE: 317-849-2861

April 20, 1982

Mr. D. A. Sacarob
Free Wallenberg Committee
P.O. Box 6003
Arlington, Virginia 22206

MR. OTTENBERG		
DET. 85.../158...		
1982-05-06		
And	Or	...
p	2	Eu

Dear Mr. Sacarob:

I am enclosing a copy of Senate Concurrent Resolution 16 which was passed by the Indiana Senate and sent to the Indiana House of Representatives. On February 12, 1982, it was adopted by the Indiana House of Representatives and has therefore been enacted by the Indiana General Assembly. The measure was sponsored by State Senator Dan Burton. I supplied material to Senator Burton and urged him to sponsor the resolution.

Very truly yours,

P. Frederick Pfenninger, Jr.
P. Frederick Pfenninger, Jr.

PFP/skb
Enclosure

Washington 1982-05-03

Nr 158

Raoul Wallenberg

Överlämnas till utrikesdepartementet, Pol I,
av ambassaden i Washington.

För beskickningschefen

Pär Kettis
Pär Kettis

FEB 10 1982

referred

ADOPTED BY VOICE /OTE

DIGEST

A senate concurrent resolution requesting the Soviet Union to release kaoul Wallenberg from captivity.

A CONCURRENT RESOLUTION requesting the Soviet Union to release kaoul Wallenberg from captivity.

WHEREAS, During World War II the United States was at war with Hungary, and had no diplomatic relations with that country; and

WHEREAS, In 1944 the United States government through Secretary of State Cordell Hull requested the cooperation of Sweden, as a neutral nation, in protecting the lives of Hungarian Jews facing extermination at the hands of the Nazis; and

WHEREAS, kaoul wallenberg agreed to act in Hungary at the behest of the World Refugee Board financed by the United States, and went to Hungary in the summer of 1944 as Secretary of the Swedish Legation; and

WHEREAS, kaoul wallenberg, with extraordinary courage and with total disregard for the constant danger to himself, saved the lives of almost one hundred thousand innocent men, women, and children; and

WHEREAS, kaoul wallenberg, with funds and directives supplied by the United States, provided food, shelter, and medical care to those whom he had rescued; and

WHEREAS, the Soviet Union, in violation of wallenberg's Swedish diplomatic immunity and of international law, seized him on January 17, 1945, with no explanation

ever given for his detention and subsequent imprisonment; and

WHEREAS, Raoul Wallenberg has been a prisoner in the Soviet Union since 1945; and

WHEREAS, Reports from former prisoners in the Soviet Union, as recent as January 1981, suggest that Raoul Wallenberg is alive; and

WHEREAS, History has revealed that heroic acts of salvation were tragically rare during the massacre of millions of innocent human beings during World War II; and

WHEREAS, The significance of this symbol of man's concern for his fellow man has been tainted by the wall of silence that surrounds the fate of Wallenberg; and

WHEREAS, The United States of America has this year conferred honorary citizenship on Raoul Wallenberg, this being only the second occasion in its more than two hundred year history that this nation has bestowed such an extraordinary honor: Therefore,

BE IT RESOLVED BY THE SENATE OF THE GENERAL ASSEMBLY OF THE STATE OF INDIANA, THE HOUSE OF REPRESENTATIVES CONCURRING:

1 SECTION 1. That the General Assembly requests the
2 Soviet Union to release Raoul Wallenberg from captivity.

3 SECTION 2. That the President of the United States is
4 requested to take all possible steps to secure the return of
5 Raoul Wallenberg to freedom.

6 SECTION 3. That the Secretary of the Senate is
7 requested to transmit a copy of this resolution to the
8 President of the United States.

Wallenberg -
emigrant

Inrikesministeriet
Stockholm
Sverige

ink. 1982-05-03
227 381
1982-05--6
P 2 GEF

Registrations

Anhållan

skr. till
82.06.10

från Kuncho Nikolov Kunchiev från Asenovgrad, Folkrepubliken
Bulgarien, f.n. emigrant i Österrike, adr. Langerich 11,
WIEN - 1082.

Till inrikesminsitern

Härmed anhålles om upplysningar rörande den svenske
diplomaten Raoul Wallenberg som under åren 1944 - 1945
vistades i Budapest, Ungern. Jag var hans kurir för hjälpen
till den judiska befolkningen i Ungern och de av Ungern
ockuperade områdena. Jag mottog från honom svenska pass
och handlingar som jag vidarebefordrade till de judiska
familjerna, för att de inte skulle falla i pilkorsarnas,
"tyska Gestapos" händer och sedan skickas vidare till en
säker död i tyska koncentrationsläger. Han hade två lägen-
heter på Tătra utca och Római Part nere vid Donau. Han
bodde hos en dam som hette Sárka Farkas Ferenc. Den 20 maj
1944 gick det gale; jag hade blivit angiven av en jugosla-
visk jude och på järnvägsstationen i Novi Sad blev jag gripen
av tyska Gestapo. De hittade 7 svenska pass i min väska.
De var avsedda för mottagarna. Jag fördes till Gestapos hög-
kvarter i en f.d. officersklubb. Lidande, pina och olika
slags tortyr kunde inte få mig att yppa ett ord om varifrån
jag hade fått tag i passen. Jag sade att jag hade hittat
dem på stationen. Gestapo nämnde Wallenbergs namn för mig
ungefär 5 gånger, men jag sade att namnet var helt obekant
för mig. Efter två månaders pina och lidande skickades jag
till koncentrationslägret Flossenbürg tillsammans med en
grupp judar och partisaner. Jag fick fångnummer 36287 "poli-
tisk". Av en slump överlevde jag. I maj 1945 blev vi befriade
av 4:e amerikanska armén. Jag stannade några månader för
att komma upp i normal vikt. Jag hade gått ned 30 kilo till

47 kilo och hade blivit svag, sjuklig och oförmögen till arbete och kunde inte resa tillbaka till mitt hemland. Den 5 augusti 1945 lämnade jag den amerikanska sektorn och begav mig hem över Wien och Budapest. Jag stannade i Budapest för att söka upp Wallenberg på hans ambassad. Man talade om för mig att han var i Stockholm. Jag bad om hans adress men fick den inte. Därpå gick jag för att söka upp Sárika Ferenc och fann henne. Hon blev överraskad när hon fick se mig. Hon kände till att jag hade blivit gripen, men var jag hade varit, visste hon inte. Efter en stund talade hon om för mig att Wallenberg hade arresterats av ryska armén och befann sig i fängelset på Marko-utca i Budapest. Hon talade om att man hade hittat 150 kg guld och diamanter samt 150.000 dollar. Hur kunde hon veta att de hade tagit ifrån honom pengarna och guldets? Några ryska arméofficerare hade kommit och genomsökt huset från golv till tak. De hade sagt till henne att han hade 5 ton guld som han fått av judar. Jag sov över hos henne och fick veta mycket av henne. Hon talade om att det var rätt många judiska familjer som hade sökt honom efter Budapests befrielse. Dagen därpå begav jag mig till ryska högkvarteret för att begära tillstånd att besöka honom i fängelset. Jag befann mig plötsligt hos en överste. När jag hade presenterat mig och talat om mitt ärende, sade denne, att han var i Kiev och skulle ställas inför krigsrätt. Sedan när kände jag honom? Jag förklarade läget för honom och att han hade hjälpt mig också, eftersom jag hade en sträng dom att vänta för att jag hade flytt från bulgariska armén. Han frågade hur mycket guld och pengar han hade givit mig. Pengar hade jag, därför att min farfar var trädgårdsmästare i Budapest. Jag blev kvarhållen i fem dagar och satt i militärarrest. Där avgav jag ett skriftligt vittnesmål till rättegången mot Wallenberg. Därpå återvände jag till mitt hemland. År 1952 fick jag en kallelse från ryska konsulatet i Sofia. Man ville att jag skulle avge skriftligt vittnesmål i en process mot Wallenberg, och jag lämnade för honom gynnsamma upplysningar.

Då han nu verkligen blivit frigiven och befinner sig i sitt hemland (Sverige avses, ö.anm.) kan han skriva, eller också ber jag Er ta reda på hans adress, så att jag kan skriva till honom och be om hjälp. Till den dag som i dag är har jag inte fått en enda Pfennig eller någon

som helst hjälp från honom, och f.n. är jag alldeles uttröttad. Jag ber att ni meddelar mig om han är hemma. Jag ber Er hälsa honom såväl som hans familj, och vore tacksam för omgående svar.

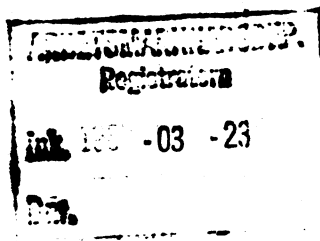
Tillåt mig uttrycka min djupaste aktning och respekt,
Herr Minister!

Namnteckning

Översatt av *Kjell Pålsson*
.....
på uppdrag av språksektionen
STATENS INVANDRARVERK
Kay Risberg
Kay Risberg

Bulgarische
Mutter sprache.

Österreichs BW VD

1982-05-05

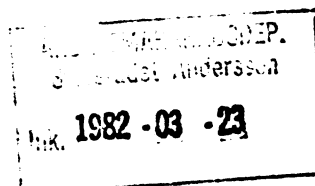
L. W. Klein
H. exch. H.

1982-05-27
Pol, Kiesow, YIP
PM

До Министерство
на Вътрешни Работи.

гр. Стокхолм.

Шведен.

Молба.

от Кунто Николов Кунтев от гр. Асеновград, Н. Р. България.
постоятелен Емигрант в Република Австрия фибей ул. Ланг-
герих № 11. гр. Виена. 1082.

Господин Министър.

Удобам е настоящата ми молба да Ви известя относно за
Дипломата Раул Валенберг, през 1944 и 1945 година в Буда-Пеща Унгария.
Аз съм бил негов куриер за подпомагане на Еврейското Население във
Унгария и оккупирани земи от Унгарците. През неговите ръце в мой ръце
съм придобил шведски паспорти и документи на Еврейски семейства
за да не попаднат в ръцете на Нацистите. Германско Гестапо, от там
на явна смърт в Германски Концентрационни лагери. Той имал две
квартири в Буда Пеща на ул Татра и ул Ромаи Парт покрай Дунавта.
Живееше с една дома Унгарка в нехната къща, казва се Шарика Френк-
аш Френц. На 20 май 1944 година станал пробав с мене бях издаден от един
Евреец Ярославски и на гарата Нови Сад, бях заловен от Гестапото Германск.
„В затвора ми намериха 7 паспорти Шведски готови за да ги ползват
сопствениците. Отправен в Управлението на Гестапо в един Бирца Во-
сенен клуб. На мъки и страдания и разни Екзеквизии, да кажа от къде ги
имам тези паспорти. Душа не гуха от мене, аз им казах че съм ги
намерил на гарата. Гестапото на 5-6 нгти ми опийнаха името на
Валенберга, но аз им казах че за мен е това име непознато. От там
след две месечни мъки и страдания изпратен с група Еврей и пар-
тизани в Концентрационен Лагерь Флосенбург Лиген № 3628 „Политически“.
По една случайност останал във. През май 1945 година бяхме освоб-
одени от ЧТА Американска Армия. Пристоях два месеца за да дойда на
теглото ми, освободен 47 кр с 30 кр ослабнал. Болен и неспособен за работа
и пътуване за родината ми. На 5 август 1945 год напуснах Американски
сектор и се отправих за Родината ми, през Виена Буда-Пеща.
„Останал в Буда-Пеща да потърся Валенберга в Амбасадата му. Каз-
аха ми че се намира в Стокхолм. Пойкоях му адреса но нищо получих.
От там отидох да потърся Шарика Френц и я намерих. Беше изне-
модала като ма видя. Тя е знаела че съм задръжан и от къде съм изляз.
„След малко ми каза че Валенберг е пристигнал в Руската Армия и се
намира в затвора Маркоуца Буда Пеща. Казах ми, че са ми намерили
350 кр злато и диаманти и 150,000 Долара. От къде знаеш че са ми взели
пари и злато. Доидоха при мене и претърсиха къщата от мазето до табан
Воени Офицери Руски. Те ми казаха че стои злато от Еврей имам.“

Пристигнах в къщата и, много радостни наистина от нея. Казват ми че доста еврейски семейства са го търсели след освобождението на Будапеща.

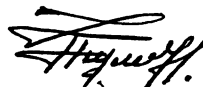
Следващия ден отидох до Руското Консулатство за да искам разрешение, за да го посетя в затвора. Веднага се срещнах при един Полковник в кабинета ми. Като се представих и поисках съдействие ми каза, той е в Киев и ще бъде съден от Военен съд. От къде го познаваш, обясних ми положението и на мен е помогнал, защото в България ми даваха големи присъди и съм побегнал от българската Армия. Казват ми колко злато и на мен е давал и пари.

Пари съм имал, защото дадо ми е градинар в Будапеща. Бях задържан 5.7 дни в Военен арест и съм дал писмени показания. След това си отидох за роднината ми. В 1952 год полугих призова от Руското Консулатство в Париж, да дам писмени показания за процеса Валенберг и ми дадох добри сведения.

Ако действително се е освободил и се намира в роднината нека ми пише или ми изпратят адреса му, аз да му пиша и го замоля за парична помощ. До ден днешен един френски писател полуга помощ и в момента изнеможавам, вервам че ще ми помогне, ако се намира в Киев. Моля да го погледне колкото него така и обамилитата му. Такаш в най скоро време одговор.

15.3.1982 г.
Висно.

С голямо уважение, Господин Министър

С почит:

Kunčew Nikolov. Landesgericht = STR № 11.

1082. Wien: AVSTRIA

I.E. 107.

Schweden.

1.E.107

Arbeitsmarkenadsdep

5 BVR.

An DAS Innenministerium.

Hönigraeh Schweden.

Stockholm

Registram

SVERIGES AMBASSAD

WASHINGTON

1982-04-30

Dep.rådet Göran Berg

UTRIKESDEPARTEMENTET

Raoul Wallenberg
(3 bil)✓

Broder,

När jag var i Minneapolis häromsistens hade Tage Pousette just varit i Gustavus Adolphus tillsammans med Nina Lagergren. Vid detta svensk-luteranska college hade man gjort Raoul Wallenberg till hedersdoktor.

Jag bifogar pressmeddelande och program från begivenheten. Att få Stephen Spenders medverkan imponerar på mitt anglofiliska jag.

Jag bifogar också en notis ur New York Times enligt vilken det andra halvsyskonet Guy von Dardel fått mottaga en utmärkelse från Overseas Press i New York.

Lars Arnö

248

INKOM U		
1982-05- -7		
P.2	2	En

Raoul Wallenberg

I think continually of those who were truly great.
Who, from the womb, remembered the soul's history
Through corridors of light where the hours are suns,
Endless and singing. Whose lovely ambition
Was that their lips, still touched with fire,
Should tell of the Spirit, clothed from head to foot in song.
And who hoarded from the Spring branches
The desires falling across their bodies like blossoms.

What is precious, is never to forget
The essential delight of the blood drawn from ageless springs
Breaking through rocks in worlds before our earth.
Never to deny its pleasure in the morning simple light
Nor its grave evening demand for love.
Never to allow gradually the traffic to smother
With noise and fog, the flowering of the Spirit.

Near the snow, near the sun, in the highest fields,
See how these names are fêted by the waving grass
And by the streamers of white cloud
And whispers of wind in the listening sky.
The names of those who in their lives fought for life,
Who wore at their hearts the fire's centre.
Born of the sun, they travelled a short while toward the sun,
And left the vivid air signed with their honor.

—Stephen Spender

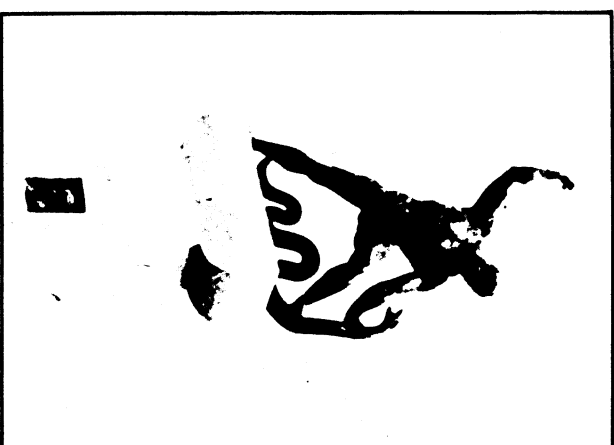
The photo on the front depicts the monument erected in 1949 in Budapest's St. Istvan Park by the Hungarian people in honor of Raoul Wallenberg. The inscription read:

This monument expresses our silent and eternal gratitude to him and should always remind us of his eternally lasting humanity in an inhuman time.

The monument was dismantled by Russian occupation authorities the night before it was to be publicly dedicated. Years later the monument was placed in front of a penicillin factory—with the inscription and all reference to Wallenberg removed.

pa. eu I

The Conferal of the Degree
Doctor of Laws
upon
Raoul Wallenberg

April 19, 1982

Citation

Mr. President, on this occasion we honor Raoul Wallenberg, citizen of Sweden, diplomat, and humanitarian.

On July 9, 1944, he arrived in Budapest, by appointment of the Swedish government, to direct the work of saving the city's Jews from the Nazi holocaust. Between July and January of the following year, at great risk to his life, 32-year-old Raoul Wallenberg worked tirelessly to extend protection to some 20,000 Jews by means of special protective passports. That another 100,000 Jews escaped the "final solution" is to a considerable degree, the result of his efforts and those of other neutral diplomats. He was nominated for the Nobel Peace Prize in 1948, and the U.S. House of Representatives awarded him a Honorary Citizenship in 1981. Only Winston Churchill has been similarly honored.

Raoul Wallenberg's fate remains a mystery. When the Russians entered Budapest in January, 1945, he was arrested and placed in Lubyanka Prison in Moscow. Although the Soviets reported that he died in 1945, then in 1947, ex-prisoners who have made their way to the West have reported on several occasions that he is still alive.

His devotion to the Hungarian Jews during the last months of World War II sets extraordinary standards of conduct and devotion for us all. Gustavus Adolphus College, founded by Swedish immigrants, is honored to grant Raoul Wallenberg an honorary degree. Considering the Swedish heritage which both he and this college share, the nobility and selflessness of his efforts, and his unswerving loyalty to humanity, it is fitting that we grant him an award that he has so tragically and richly deserved.

President Kendall, may I present to you *in absentia*, upon the recommendation of the faculty of Gustavus Adolphus College, Raoul Wallenberg for the degree Doctor of Laws, *honoris causa*.

—Luke Reinsma
Assistant Professor of English

Program

Monday, April 19, 1982 10:00 a.m.

Christ Chapel

Gustavus Adolphus College

St. Peter, Minnesota

Processional David Fienen, Organist

"Elgie"—Flor Peters

Invocation Richard Q. Elvee, Chaplain

Come now, Holy God, to this our high celebration in recognition and acclamation for a great humanitarian—Raoul Wallenberg. This Swedish college, this Gustavus Adolphus College, holds up to you a Swede unparalleled in courage, in love of neighbor, in unswerving sacrifice of comfort, safety, and personal security in order to save thousands of your covenant people living under the shadow of tyranny and certain death. We thank you for his legacy, and ask that you instill in us his spirit, so that we never lose concern for those for whom life is perilous, joyless, and fraught with fear. In your great name we pray.
AMEN.

Greeting and Announcements John S. Kendall, President

Degree Presentation Robert Karsten,
Dean of the College

Citation Luke Reinsma,
Assistant Professor of English

Musical Response Camilla Heller, Cellist

"Prayer"—Ernst Bloch

Response Nina Lagergren

Introduction of Speaker Richard Nelson,
Assistant Professor of Education

Address Stephen Spender

"A Sane Man in a Time of Insanity"

Anthem Gustavus Choir

"Gloria" (from Mass in G)—Franz Schubert Karle Erickson, Director

Benediction Richard Q. Elvee

Recessional David Fienen, Organist

"Fugue in C Major"—Dietrich Buxtehude

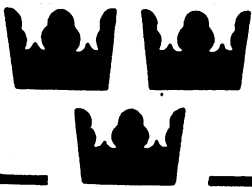
Stephen Spender

Stephen Spender, the distinguished poet and essayist, has had many literary and academic honors bestowed upon him. He is an honorary member of the American Academy of Arts and Letters and has been awarded the rank of Commander in the Order of the British Empire. In 1971 he received the Queen's Medal for Poetry. A friend of George Orwell and a participant in the Spanish Civil War, Spender, a founding member of the influential Oxford Group in the '30s, has consistently spoken out against the dehumanization of modern political ideologies. He is active in "Writers and Scholars International," an organization dedicated to publicizing the plight of writers suppressed for political reasons. His books include *The Year of the Young Rebels*, *The God That Failed*, *World Within World* (an autobiography), and several volumes of poetry.

Wallenberg Degree Committee:

Richard Nelson	Assistant Professor of Education
Susie Bjorling	Student
Deane Curtin	Assistant Professor of Philosophy
Roger McKnight	Assistant Professor of Swedish
Jim Nelson	Student
Luke Reinsma	Assistant Professor of English
Tracie Sundberg	Student

News

Contact Steve Waldhauser, Director of News Services — 931-7510

for release on or after March 29, 1982: GUSTAVUS TO HONOR MISSING PERSON WITH
WALLENBERG DEGREE CONFERRAL ON APRIL 19

ST. PETER, MINN. -- The faculty of Gustavus Adolphus College, St. Peter, Minnesota, will confer an honorary Doctor of Laws degree in absentia upon Raoul Wallenberg during a special chapel convocation on Monday, April 19, 1982. Stephen Spender, the British poet and essayist who is regarded as one of the most distinguished men of letters in the English-speaking world, will deliver a special lecture at the convocation, which begins at 10:00 a.m. in Christ Chapel.

Wallenberg, a member of an influential Swedish family who volunteered for wartime duty in Hungary in 1944, has been the object of international concern since his disappearance in the closing days of World War II while in the custody of the Soviet military.

Among those in attendance at the convocation will be Wallenberg's sister, Nina Lagergren, who will travel from Sweden to accept the degree on her brother's behalf. Consul General Tage Pousette of the Royal Swedish Consulate General in Minneapolis will represent Wallenberg's native country at the convocation.

The date of the degree conferral has been chosen to closely coincide with the date set aside around the world for remembrance of the World War II holocaust--April 20.

Raoul Wallenberg was appointed by the Swedish government in 1944 to direct the work of saving persecuted Jews from the Nazi death camps in Hungary. He and his collaborators succeeded in providing direct protection for

MORE —

NOTE TO MEDIA REPRESENTATIVES: The degree conferral and address by Spender will take place between 10:00 and 11:15 a.m. in Christ Chapel; a luncheon honoring Wallenberg and his family will follow at 11:30, to which you are cordially invited. We consider the degree conferral an important and potentially newsworthy event and hope that you can join us for it. Please return the enclosed card to reserve a place.

GUSTAVUS Adolphus College

St. Peter, Minnesota 56082

20,000 Jews in Budapest and had a hand in the escape of over 100,000 more in the final days of the holocaust. When Russian troops entered Budapest in 1945, Wallenberg made contact with their commander, but a short time later he was arrested by the Soviet military and taken to the Soviet Union for imprisonment. At first the Soviets indicated that he had been killed by fascist agents in 1945 while being transported. When contradictory evidence surfaced in succeeding years, they revised their story, revealing in 1957 that he had indeed been a prisoner in the Soviet Union until his death in 1947. But the testimony of ex-prisoners has suggested that Wallenberg was alive well after that time, that in fact he still may be alive somewhere in the Soviet prison system. Soviet officials refuse to comment further on his whereabouts, and the case has achieved international prominence.

On October 5, 1981, Wallenberg was made an honorary citizen of the United States, an action motivated by the hope that American political leverage might secure more information or a solution for his case. The congressman who initiated the legislative act making him a citizen, Rep. Tom Lantos of California, was among the 20,000 Jews directly saved by Wallenberg 37 years before through the use of an official-looking (but probably invalid) Swedish "protective passport" that Wallenberg ingeniously employed extensively in his mission.

In his original nomination of Wallenberg for the honorary degree, Luke Reinsma, a faculty member in the English Department at Gustavus, said, "considering the courageous, unswerving standard of conduct by which he lived, the nobility of selflessness of his efforts, and the Swedish heritage which both Wallenberg and this college share, it seems appropriate that Gustavus Adolphus College grant him the award that he has so tragically and richly deserved."

Dr. Robert Karsten, Dean of the College, indicated that the Wallenberg degree will be the first such degree given at Gustavus in the absence of the recipient. However, the faculty considers the recognition important enough to have made the exception to the customary rule that the recipient be

-MORE-

present to accept the award. The faculty was particularly anxious, in the words of Richard Nelson, a member of the education faculty at the College who was involved in the degree conferral deliberation, that "the awarding of the degree should add, even if only in a small way, to the weight of the attempts to have [Wallenberg] released."

At the same time, the convocation represents a way to honor Wallenberg and his accomplishments. The address which Spender is presenting is projected as the first in what could be an annual Wallenberg Lecture Series, dedicated to confronting the concerns for which Wallenberg worked.

New York Times 1982-04-27

Press Honors Wallenberg

By the Associated Press

Raoul Wallenberg, the Swede credited with saving thousands of Jews from Nazi death camps in World War II, was granted the President's Award of the Overseas Press Club in New York last night. Mr. Wallenberg's half-brother, Guy von Bardel, was to accept the award on behalf of Mr. Wallenberg, who was imprisoned by the Russians at the end of the war. His fate is a subject of debate. The Russians say he died in 1947, but people who say they have seen him assert he may be still alive.

UTRIKESDEPARTEMENTET ID	Ärende:	
Kopia till: Kabs Bitr Kabs Polch Pol 1 2990	Åtgärd: (se regler på blankettkopia) 1982-05-12 Pol I, kr Kiesow, YDP Ex t: Kab sekr Kiesow	 P 2 Eut

Svensk Haag

1982-05-10=10.10

Inkom UD

POL

Cabinet Stockholm

För Pol I Kiesow från
Ekeus.

Re Wallenberg.

Vi har först idag (fredag den 7 maj) haft tillfälle tala med Michel som vi fått kontakt med via utrikesministeriet. Vid samtalet i ministeriet närvar, förutom Michel, Europachefen Polak; jag åtföljdes av Hermodsson. Michel uppgav att han vid tjänstgöringen på nederländska ambassaden i Moskva konsulära enhet i november 1981 uppsökts av en tysk medborgare vid namn Mueller, vilken önskade ett utresevisum till Israel (Nederländerna skyddsmakt för Israel). Mueller hade under ett 25-tal år vistats i olika arbetsläger i Sovjetunionen men frigivits i november månad 1981. Sommaren 1981 hade Mueller (enligt vad han uppgivit för Michel) haft ett samtal med en person som Mueller hade betecknat som en kontaktperson för "Helsinki Monitory Group". Denna kontaktperson hade för Mueller uppgivit att han sett Wallenberg "A former Swedish diplomat" i ett arbetsläger sommaren 1980. Michel kunde på min fråga inte erinra sig namnet på lägret men när jag frågade om det kunde vara Blagoveschensk bekräftade han detta. När jag frågade om B inte var ett sjukhus förklarade Michel att Mueller endast talat om ett arbetsläger. Polak ingrep därvid i samtalet och uppgav med stöd av en förteckning över arbetsläger i Sovjetunionen att det fanns ett läger B alldeles vid gränsen mot Kana i Amur. Michels tolkning av Muellers uppträdande var att denne av

forts sid 2

UTRIKESDEPARTEMENTET ID	Ärende:					
Kopia till: Kabs Bitr Kabs Polch Pol UHD	Åtgärd: (se regler på blankettkopia) -2-	<table border="1"> <tr> <td data-bbox="1161 174 1337 280"></td> <td data-bbox="1337 174 1503 280"></td> </tr> <tr> <td data-bbox="1161 280 1276 416"></td> <td data-bbox="1276 280 1503 416"></td> </tr> </table>				

kontaktpersonen uppmanats att vid första lägliga tillfälle till västkontakt avbörda sig denna uppgift. Michel hade inte velat närmare förhöra Mueller om kontaktpersonen och dennes uppgifter särskilt som han utgick från att sovjetisk avlyssning förekom på ambassaden. Man hade inom ambassaden beslutat överlämna sin information till svenska ambassaden. Mueller förmodas efter att ha fått israeliskt visum i januari 1981 ha lämnat Moskva för att resa till Wien, den vanliga vägen för de som utvandrar till Israel. Man visste därefter ingenting om Muellers vidare färder. Förmodligen hade han begivit sig till Förbundsrepubliken eftersom han ansåg sig vara tysk medborgare, men det kunde givetvis inte uteslutas att han begivit sig till Israel.

Polak utlovade en nederländsk undersökning och var helt övertygad om att det från det nederländska materialet från viseringsbehandlingen skulle vara enkelt få fram Muellers förnamn (åtminstone initialen) och fördelsedatum. Han lovade att, så snart uppgifterna var tillgängliga, vilket skulle kunna inträffa om någon dag, snarast kontakta oss. Då jag själv är bortrest de närmaste två veckorna har jag uppgivit Hermodsson som kontaktperson.

Hasslev

1982-05-05

Överlämnas av ambassaden
i Bonn till ambassadrådet
Kiesow, utrikesdeparte-
mentet för kännedom.

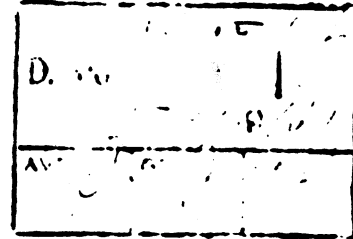
Kopia f kdm: Ambassadrådet Kiesow, UD

3330 Helmstedt den 25.4.1982

P2 En
INK. UD.
1982-05-16

Mit den besten Empfehlungen
der Schwedischen Botschaft

SC även i kopia
bifogade som till
Gulenz samt brev
till W-Kommissionen
M. Kj. n. ! Anders M.

Ärade Sändebudet !
Ärade Herr Möllander !

Ich nehme Bezug auf Ihr letztes Schreiben an mich vom 3 Febr. 82.
Dafür meinen herzlichsten Dank !

Wenn ich mich heute wieder an Sie wende, so mit der Bitte,
mich bei meinen Bemühungen unterstützen zu wollen, mit der
in absehbarer Zeit, (Etwa Aug. oder Sept. 1982) in Druck gehenden
Dokumentation über meine Gefangenschaft zwischen 1944 Aug. und
meiner späteren Entlassung von dort, im Jahre 1950 Jan.

Ich möchte bei dieser Gelegenheit besonders hervorheben, daß
ich in den Jahren (1945- 46) die Gelegenheit hatte, in Kontakt
zu kommen, mit dem damals in Ungarn (Budapest) vermissten Diplomaten
Herrn Raoul WALLENBERG.

Meine Dokumentation wird dahingehend zusammengefasst sein, daß
ich vorwiegend meine Übersetzungsarbeiten während der wieder-
holten Verhöre der Gefangenen, vor dem damaligen Russ. Lager-
Pol.-Offz. wiedergebe.

Mit Ihrer freundlichen Zustimmung, und der der Schwedischen
Regierung, und vor allem, der der Familie Wallenberg, möchte
ich den Titel geben, "Raoul Wallenberg Ein Messias im
Dritten Reich"

Ich habe mich diesbezüglich mit dem "Springer-Verlag" und
der Verlagsdruckerei "Walter de Gruyter" Berlin in Verbindung
gesetzt. Beide sind an der Veröffentlichung interessiert.
Bedauerlicherweise besitze ich kein Photomaterial aus dieser
Zeit. Aber, so wie man mir versichert hat, könnte u.U. aus den
In, oder ausländischen, Arkiven noch etwas zu erhalten sein.?

Wenn Sie lieber Herr Möllander, vielleicht Zugang hätten, zu
Daten, die ich eventuell verwenden könnte, wäre ich Ihnen
sehr dankbar!

In der Erwartung bald etwas von Ihnen zu hören, verbleibe ich
mit den freundlichsten Grüßen !

Ihr A.L. Gulenitz

KUNGL.
SVENSKA AMBASSADEN
BONN

1982-05-05

Kopia:

- Wallenberg-kommittén
- Ambassadrådet Kiesow, UD

Herrn
Arvid L. Gulentz
Ross Str. 11

3330 HELMSTEDT

Bok om Raoul Wallenberg

Säste Herr Gulentz!

Ert brev av den 25 april 1982 har jag vidarebefordrat till den s k Wallenberg-kommittén i Stockholm, eftersom Ni frågar efter familjen Wallenbergs eventuella synpunkter. Det är också möjligt att kommittén kan hjälpa Er med fotomaterial.

Jag tror inte att den svenska regeringen har några synpunkter på Ert titelval, men har i alla fall skickat en kopia av Ert brev till utrikesdepartementet i Stockholm.

Med vänliga hälsningar

Anders Möllander

1982-05-04

Kopia:

Ambassadrådet Kiesow, UD

Wallenberg-kommittén
c/o Förvaltnings AB Providentia
Att. Sonja Sonnenfeldt
Box 16174

S-103 24 STOCKHOLM

Bok om Raoul Wallenberg
(2 bil)

./.

Herr Gulentz i Helmstedt har skrivit i kopia bifogade brev till ambassaden. Gulentz, som talar svenska, ombads - enligt egna uppgifter - under sin krigsfångenskap i Sovjetunionen vid årsskiftet 1945/46 att tolka vid förhör av en person, som han anser var Raoul Wallenberg. Herr Gulentz har intervjuats av ambassaden om detta möte.

./.

Gulentz uppger sig nu vilja skriva en bok om sitt möte med Raoul Wallenberg och vill veta om familjen har några synpunkter på hans val av titel och om han kan få hjälp med fotomaterial. Jag har med i kopia bifogade brev upplyst honom om att jag vidarebefordrat ärendet till Er. Genom kopior har också utrikesdepartementet informerats.

Med vänlig hälsning

Anders Möllander
Förste ambassadsekreterare

Avsändningsort

Pol avd/kr Kiesow/AH

Ärende

re För Möllander från Kiesow, Pol
Wallenberg

Datum

1982-05-10

Det

Avd

10

Grupp

2

Mål

Euf

Inkom Krypto

Adress

svensk Bonn

POL

1982 -05- 11

Text

Hänsyn von Dufving lovade inkomma med sin berättelse antingen skriven eller bandinspelad före den 17 maj, kanske Du kan fråga honom om den kan förväntas denna vecka?

cabinet+

Ifylles av telegramexpeditören

Avsänd den

Sign

UTRIKESDEPARTEMENTET

ID

Ärende:

Kopia till:

Kabs

Bitr Kabs

Polch

Pol 1

UD

Åtgärd: (se regler på blankettkopia)

1982-05-17

Pol I, Kiesow, AM

ch t Haag

P

2

En

I

Svensk Haag

1982-05-13=14.40

(Pd.)

Inkom UD

Cabinet Stockholm

För Pol I, Kiesow,
från Hermodsson

Re Wallenberg

Vid mötet 7 maj deltog även chefen för Tyskland, Norden, Österrike och Schweiz, herr H J Hazewinkel. Då jag idag efterhörde om man fått fram några nya uppgifter svarades följande:

Viseringshandlingar för den aktuella perioden kan man egendomligt nog inte finna på ministeriet. Man har begärt kopior från Moskva och hoppas då finna fler uppgifter om Mueller. Man återkommer inom några dagar.

Vid mötet uppgav Michel även att Mueller kontaktat person vid Förbundsrepubliken Tysklands ambassad i Moskva. Därvid skulle dock Mueller inte ha nämnt något om Wallenberg. Michel erinrar sig nu att kollegan heter von der Heyden och tjänstgör numera i Bonn. Kanske man därifrån kan spåra Mueller.

Hasslev

225 1785
1992-05-13

Gråbo, 11/5-82

82-05-18

Pol. I.
Kiesow, YDP
skr tit

Hej!

P 2 Eu I

Jag är en 17-årig flicka som går andra året på Humanistisk linje på Munkebäcks-gymnasiet i Göteborg. Vi håller på med grupp-arbete om Andra Världskriget i historia och jag ingår i en grupp som läser om Raoul Wallenberg.

Jag skulle bli väldigt tacksam om Ni ville sända mig tillgängligt material angående Raoul Wallenberg. Jag skulle gärna vilja veta mer om Svenska regeringens agerande och vilka fakta som fram-kommit på senare tid.

Redovisningen av grupparbetet sker vecka 21 och jag vore tacksam om Ni ville sända materialet så snabbt som möjligt.

Vänligen,

Ulrika Leksell

Ulrika Leksell

Gärdesvägen 7
440 06 Gråbo

0302-41959

UTRIKESDEPARTEMENTET	Ärende:		
ID Kopia till: Kabs Bitr Kabs Polch Pol 1 xxx UFD	Atgärd: (se regler på blankettkopia) 1982-05-19 Pol, ambr Kiesow, YDP t Warszawa t Moskva 1982-05-20		
		P	2
		Eu	

SVENSK WARSAWA 1982-05-17

CABINET STOCKHOLM

FOER POL 1 RE WALLENBERG.

NEW YORK TIMES MAN HAER, JOHN DARNTON, HAR FOER NAAGON VECKA SEDAN DELTAGIT I NAAGOT SLAGS KONFERENS SOM ANORDNATS I PARIS FOER EN DEL AV TIDNINGENS KORRESPONDENTER I EUROPA, DAERIBLAND DERAS BUREAU CHIEF I MOSKVA, JOHN BURNS. DARNTONS FRU NINA, SOM OCKSAA AER JOURNALIST, BERAETTADE NU OEVER VECKOSLUTET ATT HON EN KVAELL SETAT OCH PRATAT MED BURNS OCH ATT DENNE DAA KOMMIT IN PAA RAOUL WALLENBERG. BURNS SADE S G NYLIGAN UNDER RAETT

KONSPIRATORISKA FORMER HA HAFT ETT SAMTAL MED EN PERSON SOM ARBETADE I NAAGON UNDERORDNAD BEFATTNING PAA ETT SOVJETISKT SINNESSJUKHUS. DENNE PERSON SKALL DAA HA SAGT ATT HAN DAER SAMMANTRAEFFAT MED EN CIRKA SJUTTIOAARIG MAN SOM SAGT SIG HETA WALLENBERG 'OCH SOM TALADE FLYTANDE SVENSKA'. NINA DARNTONS INTRYCK VAR ATT DETTA SAMMANTRAEFFANDE AEGT RUM UNDER DET SENASTE AARET. BURNS SKALL HA GJORT EN UPPTECKNING AV SAMTALET OCH FUNDERADE NU PAA HUR HAN SKULLE FOELJA UPP

DETTA. BURNS SER ENLIGT NINA DARNTON INTE ONATURLIGT DET HELA FRAAN EN JOURNALISTS SYNPUNKT. EFTER DEN UPPMAERKSAMHET SOM FALLET FAATT I USA GAAR HAN TYDLIGEN OCH FANTISERAR OM TIDERNAS SCOOP OCH OM ATT BLI 'THE MAN WHO FOUND WALLENBERG'. NINA DARNTON HADE FRAAGAT BURNS OM HAN BERAETTAT VAD HAN ERFARIT FOER AMERIKANSKA ELLER SVENSKA AMBASSADERNA, MEN DET HADE HAN TYDLIGEN INTE OCH HON FICK HELLER INTE INTRYCKET ATT HAN TAENKTE GOERA DET.

FORTS SID 2

POL

UTRIKESDEPARTEMENTET

Ärende:

Kopia till:

Kabs
Bitr Kabs
Polch
Pol
UHD

Åtgärd: (se regler på blankettkopia)

-2-

JAG VILL FOER ALLA EVENTUALITETER INBERAETTA SAKEN. OM DETTA
''SPAAR'' AER OKAENT FOER ER OCY OM NI BESTAEMMER ER FOER ATT
KONTAKTA BURNS BER JAG ER GOERA DET PAA ETT SAADANT SAETT ATT
DENNE INTE FOERSTAAR VEM SOM VARIT MIN KAELLA. DARNTONS AER
MYCKET NAERA VAENNER OCH JAG VILL INTE KOMPLICERA DERAS FOER-
HAALLANDE TILL BURNS. DE SKALL FOER OEVRIGHT - OM DE FAAR
SOVJETISK VISERING - RESA TILL MOSKVA ENDERA DAGEN FOER NAAGON
VECKAS VISTELSE DAER. TANKEN AER ATT DARNTON SKALL SKRIVA NAAGOT
PAA TEMAT HUR DEN POLSKA SITUATIONEN TER SIG FRAAN MOSKVAS
HORISONT.

THYBERG

SVENSK WARSZAWA

-----/IH

12 maj, 1982.

Pressbyrå 19820519
Ks Hossberg / HB
dls 41
Exp: 820519 / HB

Kungliga Utrikesdepartementet,

Raoul Wallenbergarkivet,

Stockholm.

INK. UTRIKES DEP.		
D.N:o 226 389		
1982-05-17		
13	12	MAJ

I besittning av de tidigare publicerade sju delarna dokument i ärendet vore jag tacksam få veta om den fortsättning som Utrikesdepartementet nu släpper ut finns tillgänglig och om jag kan förvärva den samt på vilka villkor.

Tacksam för svar till min ovan Londonadress.

Med utmärkt högaktning

Hans Ehrenstråle

f.d.FN-tjänsteman

Pol 1 Kiesow/AM

Ärende

Datum

Dnr

1982-05-17
Avd P Grupp 2

Mål

P. I

Adress

Svensk

Text

HAAG

För Hermodsson från Kiesow, pol 1 bankhuset Re Wallenberg.

Michels uppgifter, särskilt att Mueller skulle ha sett Wallenberg i fångläger, inte på sjukhus, är intressanta. Vi är därför tack-samma för alla upplysningar som holländarna kan ge om Muellers planer. Vi vill naturligtvis komma i kontakt med honom, men vi avser inte nu gå vidare och fråga i Bonn via von der Heyde innan ni bedömer att vi fått del av allt vad holländarna anser sig kunna ge oss i frågan.

Bedömer ni att frånvaron av viseringshandlingar på ministeriet kan misstänkas bero på "second thought" om vilka konsekvenser ut-lämnande till oss kan få för Mueller eller holländarna själva?
(av uppgifter)

Cabinet+

Ifylles av telegramexpeditören

Avsänd

Klockan

Sign

WORLD HABEAS CORPUS

WORLD POLICY COMMITTEE

TELEPHONE
STATE 2-1948
AREA CODE NY

Ky 150w/6710
1982-66710
SV. 6. 7. 7.

... World Habeas Corpus ... "The difference between civilization and
tyranny."
SER WINSTON SPENCER CHURCHILL
"World Habeas Corpus is a concrete program whereby the pure only
morally binding Supreme Court of the World, a legally binding commission an-
nounced in an International Court of Habeas Corpus which would function
throughout the world."
JUSTICE WILLIAM J. BRENNAN, JR., United States Supreme Court
"If it (World Habeas Corpus) can be made to grow in strength, it can become
a mighty power for order and justice in the world."
The Honorable Justice William J. Brennan, Jr., United States Solicitor-General

Pr

WORLD HABEAS CORPUS
D.N. 226 378
1982-05-18
103 2 60

May 5, 1982

RE: RAOUL WALLENBERG

Dear Sirs:

Please send us the records of the WALLENBERG
CASE for the period of 1944-49. The MINISTRY
OF FOREIGN AFFAIRS informs us that these records are available
through you.

Thank you for an anticipated quick reply.

Sincerely,
Luis Kutner

Ministry of Foreign Affairs
Arkivet
Utrikesdepartementet
Box 16 121
103 23
Stockholm, Sweden

- HON. PHILIP C. JESSUP
U.S. Ambassador to
U.N. Former Justice, International Court of Justice
HON. WILLIAM BRENNAN, JR.
Associate Justice, U.S. Supreme Court
HON. JUSTICE JOHN MARSHALL
Former Associate Justice, U.S. Supreme Court,
Former Ambassador to United Nations
Judge (retired), Court of Claims, New York
HON. K. M. BAYE
First President, Supreme Court, Senegal
HON. RAOUL BENATTAR
Supreme Court of Cassation, Tunisia
HON. RAOUL WALLENBERG
Chief Justice, Supreme Court, Zambia
HON. GUY-JEAN BOUCHENOS
President, Court of Appeal, Congo
HON. WILLIAM J. BRENNAN, JR.
Chief Justice, U.S. District Court (retired)
HON. PIERRE CAMBAT
President, Court of Appeal, Morocco
HON. M. A. BALZ
President, Supreme Court, Peru
HON. LUIS MEDRANO FERNANDEZ
President, Supreme Court, Puerto Rico
HON. HAIM H. COHEN
Justice, Supreme Court of Israel
HON. EDWARD E. HEWITT
Recording Judge, United Kingdom
F. ABIE LINCOLN, G.C.
Justice of the Peace, United States
HON. SAMUEL BARKOOLE JONES, KT.
President (retired), Court of Appeal, Sierra Leone
HON. JUSTICE JOHN MARSHALL
First President, Court of Cassation, Lebanon
HON. GERHARD MUELLER
President (retired), Constitutional Court, Germany
HON. JUSTICE JOHN MARSHALL
Magistrate, Court of Appeals, Colombia
HON. RAMON ESCOBAR BALON
Minister of Justice, Venezuela
HON. JUSTICE JOHN MARSHALL
Chief Justice, Supreme Court, Ceylon
HON. LEONARD V. E. BUTLER
Former Chief Justice, Colorado Supreme Court.
- HON. LUDO UDOMA
Former Chief Justice, Uganda and Nigeria
HON. HIRSH YING-CHOU
Former Chief Justice, Supreme Court, Taiwan
HON. KU-CHENG TSEH
Former Chief Justice, Supreme Court, Taiwan
HON. KIRAHINO YOKOTA
Chief Justice, Supreme Court, Japan
HON. JUSTICE JOHN MARSHALL
Justice of the Peace, United States
HON. U.S. District Court, Chicago
HON. CYRIL ANANDOU
President, Court of Appeals, Congo
HON. JUSTICE JOHN MARSHALL
Chief Justice, Haiti, France
HON. TASHOMA NALE MAMAM
President, Supreme Court, Ethiopia
HON. JUSTICE JOHN MARSHALL
Chief Justice, Yopougon
HON. SALEM WABER MOHAMED
Chief Justice, Yemen
HON. JUSTICE JOHN MARSHALL
President, Supreme Court, Ivory Coast
HON. JOSEPH BUKERA
Chief Justice, Supreme Court, Burundi
HON. JUSTICE JOHN MARSHALL
Chief Justice, The Philippines
HON. EDILBERT RAZAFINDRALAMBO
President, Supreme Court, Madagascar
HON. TARI MOHAMED SUPTAN BIN HADHRA
Lord President, Federal Court, Malaysia
HON. FRANCISCO ANASTASIO AMAR
President, Supreme Court, Bolivia
HON. WILLIAM RABOULIN BOHARAS
Chief Justice, Bridgetown, Barbados
HON. GUSTAVO SALGADO
Chief Justice, Panama
HON. CLIFFORD H. GRANT
Chief Justice, Fiji
- * IN MEMORIAM:
JUSTICE D. H. DOMENICO PELLETIER, Italy
JUSTICE JOHN MARSHALL, New York
JUSTICE JOHN MARSHALL, New York
JUSTICE JOHN MARSHALL, New York
JUSTICE JOHN MARSHALL, New York
JUSTICE JOHN MARSHALL, New York

Luis Kutner
Chairman

Politiska avdelningen
Enhet I

Kiesow, YDP

ex t prof Carlgren

1982-05-18

Avd Grupp Mål

331

P 2 Eu I

(P.1)

Raoul Wallenberg-komiteen
i Danmark
Aage Jørgensen
Bakkelodden 2
8320 Mårslet
Danmark

Med anledning av Edert brev 1982-03-03, som jag beklagar inte kunnat besvaras förrän nu, får jag meddela att det är riktigt att den dokumentsamling rörande Raoul Wallenberg som frisläpptes 1979 omfattar omkring 1.900 sidor. Den omfattar 7 band och kostar 350 kronor. Den gjordes i 200 exemplar. Vidare frisläppes inom kort de dokument som avser åren 1950 till och med 1969. Den senare dokumentsamlingen omfattar omkring 13.500 sidor och 32 band. Den göres i bara femtio exemplar och kommer att kosta 2.000 kronor.

Det låter sig knappast göras att skänka bort den nya stora dokumentsamlingen som inom kort kommer att frisläppas. Däremot har det befunnits att departementet förfogar över en så stor restupplaga av dokumentsamlingen avseende åren 1944 till och med 1949 att det är möjligt att kostnadsfritt tillställa den danska Wallenbergs-kommittén ett exemplar. Detta sändes idag i ett särskilt paket till kommittén under Eder adress.

Med vänlig hälsning

Ingolf Kiesow
Ambassadråd

Ifylles av postexp

Avsändt med

☐ sv kurir

☐ utl kurir

☐ luftpost

☒ vanlig post

Avsändn datum

82-05-18

Sign

[Signature]

Politiska avdelningen
Enhet I
Kiesow, YDP

1982-05-18

Avd Grupp Mål

2633 P 2 Em I

Pol

Ulrika Leksell
Gärdesvägen 7
440 06 GRÄBO

sta

P 2 Em I

Tack för Ditt brev 1982-05-11 om ert grupparbete om Raoul Wallenberg. Det material som kan sändas till Dig består av en fotokopia av en översättning till engelska av den första dokumentsamling som UD gav ut om Raoul Wallenberg, nämligen den som kom ut 1957. Av det svenskspråkiga originalet finns det tyvärr inte så många exemplar kvar att det går att skänka bort något. Detsamma gäller tyvärr den dokumentsamling som kom ut 1965. Däremot skulle jag vilja föreslå att Du hör efter hos universitetsbiblioteket i Göteborg, där det bör vara möjligt för Dig att få studera de båda dokumentsamlingarna i sin svenska ursprungsform. För att ge Dig ett begrepp om dagsläget bifogar jag också en fotokopia av ett svar i riksdagen som utrikesministern gav i januari i år i denna fråga.

Jag kanske skall tillägga att nästan alla dokument i UD:s arkiv om Raoul Wallenberg från åren 1944 till och med 1949 släpptes för dem som ville köpa dem i fotokopior år 1979. Den samlingen omfattar 1.900 sidor och kostar 350 kr. Om några dagar släppes på samma sätt de dokument som avser åren 1950 till och med 1969. Den dokumentsamlingen omfattar 13.500 sidor och kommer att kosta 2.000 kronor. Detta säger jag som ett tillägg till vad utrikesministern sade i riksdagen tidigare i år om publiceringen av UD:s

Jag hoppas att detta skall hjälpa Dig i Din arbetsuppgift.

Med vänlig hälsning

Ingolf Kiesow
Ambassadråd

Ifylles av postexp

Avsändt med

☐ sv kurir

☐ utl kurir

☐ luftpost

☒ vanlig post

Avsändn datum

82-05-18

Sign

YDP

UTRIKESDEPARTEMENTET

Ärende:

[REDACTED]

Kopia till:

Kabs
Bitr Kabs
Polch
Pol 1

xx010x

Åtgärd: (se regler på blankettkopia)

[REDACTED] [REDACTED]

P 2 EU

Svefsk Dolk 1982-12-10

aa/4

POL

SÄNDT STÖCKHOLM [REDACTED] FÖR RIESON FRÅN MOELLANDER

RE MOELLANDER-ÄRENDET.

KLUTT OCH T-LÖKAT VON DIEFVING FÖR SENAST. HAN SÄTT SIG FORT-
FÄRREDE HA FÖR ÅRSTAT DE OSS EN RAPPORT. JUST NU HADE HAN
SINDE, SÖKAN SKULLE HAN RESE DORT ATT PÅ JAGAR HAN HELT.
JAGAR LÖRDE HAN HA TID.

LÄGGLÖD

Svefsk Dolk [REDACTED]

IV

UTRIKESDEPARTEMENTET	Ärende:			
Kopia till: KABS POLCH POL I	Åtgärd: (se regler på blankettkopia) 1982-05-21 pol, Kiesow, YDP ch t Moskva Kiesow fått kopia			
		P	2	EUI

POL

SVENSK WARSAWA 1982-05-19

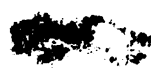
CABINET STOCKHOLM

MYCKET BRAADSKANDE

FOER VAKTHAVANDE. TACKSAM DU OMGAAENDE FRAMFOER FOELJANDE TILL
KABINETTSSEKRETERAREN OCH/ELLER KIESOW, POL 1, SOM SVAR PAA
 RE WALLENBERG.

JAG HAR SJAELVFALLET INGET EMOT ATT DE GEER KONTAKTAR BURNS
MEN VORE SOM SAGT TACKSAM OM DET SKER PAA ETT SAADANT SAETT
ATT DENNE INTE FAAR NAAGRA MISSTANKAR OM VEM SOM VARIT VAAR
KAELLA.

JAG FICK NAER JAG TALADE MED NINA DARNTON INGET SOM HELST IN-
TRYCK AV ATT BURNS PLANERAR ETT SCOOP I SAMBAND MED EN FOERE-
STAANDE PUBLICERING AV WALLENBERG-MATERIAL. SNARARE FOERSTOD
JAG SAKEN SAA ATT BURNS, VARS TJAEINSTGOERING I MOSKVA TYDLIGEN
GAAR MOT SITT SLUT, SETAT OCH INFOER NINA DARNTON TAENKT HOEGT
OM ATT SOM ETT SLAGS SLUTNUMMER DAER GOERA EN RIKTIGT STOR OCH
KUL GREJ. OCH VAD KUNDE PASSA DENNA BESKRIVNING BAETTRE AEN
ATT BLI 'THE MAN WHO FOUND WALLENBERG', FOER ATT CITE-
RA NINA. HON TYCKTES NAERMAST HA FAATT UPPFATTNINGEN ATT BURNS
EFTER SAMTALET MED SIN SOVJETISKE SAGESMAN GICK OCH FUNDERADE

UTRIKESDEPARTEMENTET	Ärende:		
Kopia till:	Åtgärd: (se regler på blankettkopia)		

-2-

PÅ HUR HAN SKULLE BORRA VIDARE I SAKEN FÖR ATT SE OM HAN
TROTS ALLT SKULLE LYCKAS LOKALISERA DEN SJUJTIOÅRIGE PERSON
"SOM TALADE FLYTANDE SVENSKA". INGET I VAD HON SADE MIG TYDDE
PÅ ATT BURNS PLANERADE EN ARTIKEL OM WALLEMBERG ATT I TIDEN
SAMORDNAS MED DEN SVENSKA PUBLICERINGEN PÅ TISDAG. JAG UNDRAR
DÄRFÖR OM NI INTE PÅ DEN PUNKTEN GJORT EN FELAKTIG KOPPLING.
MEN DET KOMMER KANSKE ATT KLARNA EFTER DE GEERS SAMTAL MED BURNS.

THYBERG

SVENSK WARSZAWA

-----/BH

UTRIKESDEPARTEMENTET
Politiska avdelningen
Handläggare: ambr Kiesow

✓ PROMEMORIA

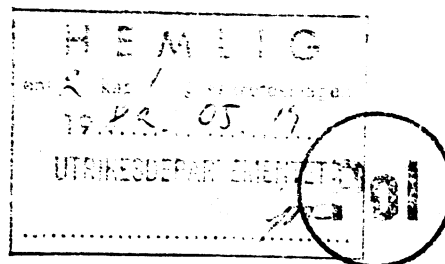
✓ Blagovesjtjensk-spåret

P2.8u-1

Ex till: Kabs
Polch
ch Pol I
ds Ottosson, Pol I
Kiesow

1982-05-19

ap 820525
72

HEMLIG

Några data med anledning av meddelande från Warszawa om ett nytt spår efter Raoul Wallenberg erhållits via sovjetiska dissidenter och avseende ett mentalsjukhus

✓
Adolf Mühlberg

En något vidlyftig dissident, "vid sidan av samhället" som fängslats och frigivits 1980 och för TV:s Håkan Nilsson i Moskva berättade att han träffat en nyss frigiven som sett en svensk i ett mentalsjukhus i Blagovesjtjensk som suttit där länge. Mötet ägde rum 1979.

Mühlberg, som bor i närheten av München, erbjudit sig att via en känd dissident, Aleksander Schatravka, som bor i Moskva göra efterforskningar i Blagovesjtjensk. Vederbörande kan kontaktas genom Financial Times' korrespondent i Moskva, David Satter, eller också News Week-korrespondenten Andrew Nagorski.

Mühlberg har sagt att han tror att Samizdat-bulletinen haft samma källa, d v s den person som han träffat.

Håkan Nilsson bedömde på sin tid Mühlberg som så tvivelaktig att han inte gjorde någon artikel. Håkan Nilsson har lämnat Moskva (och finns i Sundsvall).

✓
Cronid Lubarsky, f d central dissidentgestalt, arresterad -72, dömd till 5 år, släppt -77, allmänt tillförlitlig, kom till München -78.

Flydde till utlandet och uppträdde 16.1.81 vid RW-hearingen.

Sade sig noga ha undersökt följande:

I Blagovesjtjensk Special Psychiatric Hospital fanns 1978 en gammal svensk som varit fånge i lång tid.

Nov -80 kom en rad kända dissidenter till samma sjukhus, varför "svensken" antagligen flyttades redan då.

"Svensken" angavs som i så dåligt tillstånd att han aldrig försökte meddela sig med någon annan.

Lubarsky har i april i år på fråga förnekat att "informationsbulletinen Nr 24" varit hans källa, men sagt att han förstod att han och bulletinen använt sig av samma källa.

Konsul Michel, Holland

Berättade före sin avresa till Holland i Moskva för vår ambassad där att en man vid namn Müller, tysk medborgare, för Michel (Nederländerna är skyddsmakt till Israel) i samband med viseringsansökan till Israel, berättat att han sommaren 1981 haft ett samtal med en kontaktperson för "Helsinki Monitory Group". Denne sade sig ha sett Wallenberg "A former Swedish diplomat" i ett arbetsläger sommaren 1980 i Blagovesjtjensk.

Müller har sedan försvunnit och Michel tjänstgör för n i Haag där han har kontaktats via ambassader. Nederländska UM gör sitt bästa för att hjälpa oss spåra Müllers vidare öden.

Samizdat-bulletinen

En intern dissident-bulletin som sprids i något tiotal exemplar samt via ett arkiv i München som de facto är knutet till Radio Free Europe.

Nr 24, daterad 80-04-20, berättar att vid Blagovesjtjensk Special Psychiatric Hospital det 1978 fanns en gammal svensk som såg svag och dålig ut.

Hodosy

En ungrare som dök upp i Madrid och berättade en fantastisk historia om hur han flytt från Sovjetunionen, där han varit intagen på mentalsjukhus. Han påstod sig ha sett Raoul Wallenberg på "psykoneurologisk dispensär nr 13 för sovjetiskiräjongen i Moskva".

Hodosy's berättelse var osannolik på många punkter, och såvitt har kunnat utrönas är dispensären ifråga en öppen mottagning utan fasta patienter. Hodosy försvann spårlöst från Madrid innan man hann att höra honom färdigt.

Blagovesjtjensk

Är en stad på ca 180 000 invånare nära gränsen till Kina vid Amur-floden. Området är bergigt, klimatet utpräglat fastlandsklimat med bortåt 40 graders kyla på vintrarna och nästan lika många graders värme på somrarna. Temperaturskillnaderna mellan dag och natt är stora. Området sägs hållas starkt isolerat trots att det finns en järnväg därifrån som ansluter sig till den transibiriska.

I Blagovesjtjensk finns enligt sovjetlägerforskaren Avraham Shifrin dels ett förhörsläger (före "rättegång") för 1.000-1.200 fångar, dels ett särskilt fängelse för isolerade fångar med kapacitet på 500-600 personer och dels ett psykiatriskt sjukhus med en del "politiska patienter". Det har gjort sig känt för sadistisk behandling av patienterna.

Ingolf Kiesow
Ingolf Kiesow

Ärende Wallenberg	Datum 1982-05-19		Dnr [redacted] ✓
	Avd P	Grupp 2	Mål Eu I

Adress

Svensk Moskva

Kiesow meddelat rättelse

1982-05-27:

Quarto och Quinto exp:ats
av misstag till Moskva.

/LS

POL

Text

För ambassadören

Primo: Från Warszawa har inkommit följande: [redacted]

82.05.17

"(vårt ch idag citeras)"

Secundo: Vi tillställt Warszawa följande:

"[redacted]"

Tertio: Från Warszawa har ~~meddelats~~ "(morgondagens inkommande
~~ch citeras~~)" (se separat lapp)

Quarto: Tacksamma Du - eller någon av Dina medarbetare som kan ha personliga relationer med Burns - snarast diskret kontaktar Burns och, utan angivande av vår källa, får dennes version av informationern Vi kan naturligtvis inte hindra Burns att publicera sin story, men han bör uppmärksammas på risken det kan röra sig om en sovjetisk provokation, liksom på för tidig publicitet kan leda till att "patienten" försvinner på samma sätt som vi tidigare fått erfara i Vladimir-, Nanna Svartz- och Kalinskispåret. Endast genom ett noggrant och grannliga kontrollarbete kan säkerhet vinnas om patientens identitet. Vi är beredda och även angelägna att samarbeta med Burns i detta syfte. Om Burns accepterar detta, kan vi lova honom att, såvitt oss angår, han får möjlighet först publicera materialet. Vidare bör framhållas att vi själva har flera spår som synes sammanfalla med hans eget, men att sannolikheten för att det rör sig om provokation och/eller dissidentförtal utan täckning är avsevärd i samtliga fall.

Quinto: Kommentar bör vara oss tillhanda senast måndag förmiddag och adresseras endast för kabinettsekreteraren och/eller Kiesow, Pol.

Cabinet

Ifylles av telegramexpeditören

Avsändt den	Klockan	Sign
[redacted]	[redacted]	[redacted]

Ärende

Datum

Dnr

Avd

Grupp

Mål

Adress

Text

Tertio: Från Warszawa har ännu inte idag inkommit något svar och det går inte att få kontakt med ambassaden. I avvaktan på vidare instruktioner härifrån tacksam åtgärder vidtages för att möjliggöra kontakt med Burns med kort varsel. Därest denne visar sig nu ej vara i Moskva bör detta meddelas "Endast för kabs och/eller Kiesow, pol."

Ifylles av telegramexpeditören

Avsant den

Klockan

Sign

Ärende

Wallenberg

Datum

1982-05-19

Dnr

Avd

P

Grupp

2

Mål

Eul

Adress

Svensk Warszawa

Text MYCKET BRÅDSKANDE

re Wallenberg

För ambassadören

Vi är tacksamma för varningen och befarar att Burns kan ha fått veta att vi avser publicera Wallenbergmaterialet avseende 1950 t o m 1969 tisdag nästa vecka samt planerar sitt "scoop" i anslutning därtill. Vi avser därför sauf avis contraire från dig i morgon torsdag kl 1900 svensk tid sända instruktion till De Geer att i Moskva diskret och utan angivande av källa kontakta Burns under fredagen. Tacksamma omgående som Ditt svar bör tillställas vakthavande för omedelbar kontakt endast med kabinettsekreteraren och/eller Kiesow, pol.

Cabinet

Ifylles av telegramexpeditören

Avsändt den

Kiesow

Pressbyrån

1982-05-19

Dev	Avd	Grupp	Mål
335		P 2	Eu I

ex. Föred. t. Carlsson Föred.

Hans Ehrenstråle
57 Townshend Court
London N W 8 6LB

(P)

Raoul Wallenberg dokumenten

Med hänvisning till Ert brev från den 12 maj 1982 önskar jag meddela att Utrikesdepartementet för försäljning tillhandahåller fortsättningen av handlingarna om Raoul Wallenberg-fallet. Det rör sig denna gång om ett digert material på 32 volymer till en kostnad av 2 000 kronor. (Som illustration kan sägas att det rör sig om två tunga kartonger). Till detta tillkommer också eventuella kostnader för frakt. Materialet finns tillgängligt från den 25 maj 1982 och Ni är naturligtvis mycket välkommen att förvärva det.

Vänligen

Lisette Mossberg
Kanslisekreterare

MB

ifylles av postexp

Avsändt med

☐ uti kufrer

☐ uti kufrer

☒ luftpost

☐ vanlig post

Avsändt datum

Sign

820519

PH

Ärende

Wallenberg

Datum

1982-05-21

Dnr

Avd

P

Grupp

2

Mål

EU

Adress

Svensk Warszawa

POL

Text

Mycket brådskande

Bekräfta omgående att ni erhållit vårt 306. Vi har nämligen ännu ej avsänt instruktionen till Moskva.

Cabinet

Ifylles av telegramexpeditören

Avsändt den

Klockan

Sign

Ärende

Wallenberg

Datum

1982-05-21

Dnr

Avd

F

Grupp

2

Mål

EUI

Adress

Svensk Moskva

POL

Text

Vch re Wallenberg

Primo: Från Warszawa har nu inkommit följande:

"För vakthavande. Tacksam du omgående framför följande till kabinettsekreteraren och/eller Kiesow, Pol 1, som svar på [redacted] re Wallenberg.

Jag har självfallet inget emot att De Geer kontaktar Burns men vore som sagt tacksam om det sker på ett sådant sätt att denne inte får några misstankar om vem som varit vår källa.

Jag fick när jag talade med Nina Darnton inget som helst intryck av att Burns planerar ett scoop i samband med en förestående publicering av Wallenberg-material. Snarare förstod jag saken så att Burns, vars tjänstgöring i Moskva tydligen går mot sitt slut, setat och inför Nina Darnton tänkt högt om att som ett slags slutnummer där göra en riktigt stor och kul grej. Och vad kunde passa bättre än att bli "the man who found Wallenberg", för att citera Nina. Hon tycktes närmast ha fått uppfattningen att Burns efter samtalet med sin sovjetiske sagesman gick och funderade på hur han skulle borra vidare i saken för att se om han trots allt skulle lyckas lokalisera den sjuttioårige person "som talade flytande svenska". Inget i vad hon sade mig tydde på att Burns planerade en artikel om Wallenberg att i tiden samordnas med den svenska publiceringen på tisdag. Jag undrar därför om Ni inte på den punkten gjort en felaktig koppling. Men det kommer kanske att klarna efter De Geers samtal med Burns."

Secundo: Tacksamma Du - eller någon av Dina medarbetare som kan ha personliga relationer med Burns - snarast diskret kontaktar Burns och, utan angivande av vår källa, får dennes version av

Ifylles av telegramexpeditören

Av	Klockan	Sign
[redacted]	[redacted]	[redacted]

v g v

UTRIKESDEPARTEMENTET ID	Arende:	[REDACTED]
Kopia till: Kabs XXXXXX XXXXXX Pol 1 XXXXX	Åtgärd: (se regler på blankettkopia)	[REDACTED] [REDACTED]
		A 2 EU

SVENSK MOSKVA 1982-05-24

CABINET STOCKHOLM

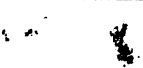
ENBART FOER KABSEKR OCH/
ELLER KIESOW, POL

RE WALLENBERG

JOHN BURNS, NEW YROK TIMES KORRESPONDENT I MOSKVA, INBJOEDS IDAG
TILL AMBASSADEN FOER ETT ALLMAENT SAMTAL OM EKONOMISK RAPPORTERING.
UNDER SAMTALETS GAANG ANMAELDE HAN ATT HAN VILLE MEDDELA OSS
FOELJANDE ROERANDE WALLENBERG.

FOER 4-5 VECKOR SEDAN HADE EN MAN I 40-50 AARSAALDERN KOMMIT FRAM
TILL BURNS UTANFOER DENNES BOSTAD I CENTRALA MOSKVA. MANNEN, SOM
TALADE RYSKA, PAASTOD ATT HAN ARBETADE PAA DET SOVJETISKA INRIKES-
MINISTERIETS PAA AVDELNINGEN FOER OEVERVAKNING AV LANDETS MENTAL-
SJUKHUS. GENOM SITT ARBETE HADE HAN FAATT VETA ATT DET F N FINNS
ETT AERENDE PAA INRIKESMINISTERIET SOM HAR BETECKNINGEN ST 5 D3
VILKET AVSER ANTINGEN RAUOL WALLENBERG, ELLER MOEJLIGEN
BETECKNINGEN PAA DET MENTALSJUKHUS DAER WALLENBERG F N AER IN-
TAGEN. MANNEN PAASTOD VIDARE ATT HAN SETT WALLENBERG 2 GAANGER
OCH HADE DAA FOERVAANATS OEVER ATT DENNE 70-AARIGA PATIENTEN -
VARS IDENTITET HAN INTE KAENDE TILL VID DE TVAA TILLFAELLENA -
TALADE ''INLAERD RYSKA SAMT EN RAD FRAEMMANDE SPRAAK - DAERIBLAND
SVENSKA. JOURNALISTEN BURNS HADE VISAT MAATTLIG ENTUSIASM VID
DETTA FOERSTA SAMMANTRAEFFANDE I VETSKAPEN OM ATT DET
FINNS EN RAD EXEMPEL PAA VAESTJOURNALISTER SOM FAAR DYLIKA ''PAA-
STOETNINGAR'', VILKA AV DE FLESTA JOURNALISTER BEDOEMS VARA
KGB-INSPIRERADE PROVOKATIONER. MANNEN HADE UNDER SAMTALET IN-
SISTERAT PAA ATT FAA TRAEFFA EN AMERIKANSK DIPLOMAT FOER ATT DLES
FRAMFOERA DET OVAN SAGDA OCH DELS OEVERLAEMNA FINGERAVTRYCK OCH
FOTOGRAFIER AV ''PATIENTEN''. BURNS HADE MOTVILLIGT GAATT MED
PAA ATT BESTAEMMA TRAEFF MED MANNEN PAAFOELJANDE DAG PAA EN AV
MOSKVAS JAERNVAEGSSTATIONER.

FORTS SID 2

UTRIKESDEPARTEMENTET	Ärende:		
Kopia till: Kabs Bitr Kabs Polch Pol UHD	Åtgärd: (se regler på blankettkopia) -2-		

VID DET ANDRA MOETET MED MANNEN VAR DENNE MYCKET NERVOES OCH MED STOERSTA TVEKSAMHET GAATT MED PAA ATT AAKA EN TUR MED BURNS BIL GENOM MOSKVA FOER ATT TALA VIDARE OCH FOER ATT OEVERLAEMNA FINGERAVTRYCK OCH FOTOGRAFIER. DENNA GAANG VAR SAMTALET DOCK GANSKA OSAMMANHAENGANDE OCH INGET NYTT FRAMKOM ANNAN AEN ATT MANNENS MOTIV ATT LAEMNA DESSA UPPGIFTER VAR ATT HAN VILLE ATT VAEST SKULLE FAA VETA SANNINGEN OM WALLEMBERG. STRAX INNAN MANNEN SLAEPPTES AV VID EN METROSTATION OEVERLAEMNADE HAN EN DAGSTIDNING OCH PAASTOD ATT FINGERAVTRYCK OCH FOTOGRAFIER FANNS I TIDNINGEN. MANNEN HANN LAEMNA BILEN INNAN MAN VECKLAT UT TIDNINGEN OCH KONSTATERAT ATT DENNA INNEHOELL EN MAENG D ANTECKNINGAR SOM MANNEN SKRIVIT OCH MED DEN NAAGOT BESYNNERLIGA TITELN ' 'RAOUL WALLEMBERG: DEN STORA INDUSTRIELLA REVOLUTIONEN ELLER HERR MARX' ANDRA DOED' '. DESSA ANTECKNINGAR STUDERAS NU PAA AMBASSADEN OCH EN KORTFATTAD REDOGOERELSE FOER INNEHAALLET KOMMER ATT INSAENDAS SNARAST MOEJLIGT. HELA TEXTEN KOMMER ATT SKICKAS MED VECKANS LAEGENHET.

BURNS AVSER INTE ATT PUBLICERA VARKEN OVAN NAEMNDA UPPGIFTER ELLER ANTECKNINGARNAS INNEHAALL. MOEJLIGEN KOMMER DETTA SAMMAN- TRAEFFANDE SAA SMAANINGOM INGAA I ETT KAASERILIKNANDE ARTIKEL ROERANDE VAESTJOURNLISTERNAS ARBETSVILLKOR I SOVJETUNIONEN. BURNS AER YTTERST VAKSAM FOER PROVOKATIONER MEN VILL SAMTIDIGT INTE HAALLA DET FOER HELT OTROLIGT ATT DET KAN LIGGA NAAGOT BAKOM BERAETTElsen. BURNS TOLKNING AER ATT ANTINGEN AER DEN SOVJETISKE INFORMATOEREN MENTALT LABIL, VILKET SKULLE FOERKLARA HANS MYCKET NERVOESA BETEENDE OCH TIDVIS OSAMMANHAENGANDE REDORGOERELSE FOER SINA PAASTAADD AAKTAGELSER, ELLER AER MANNEN DEN HAN UTGER SIG FOER ATT VARA OCH KAN HA HAFT TILLGAANG TILL DENNA TYP AV INFORMATION. BURNS FOERKLARADE SIG VARA OFOERMUEGEN ATT BEDOEMA DENNA MANS TILLFOERLITLIGHET - TROTS SIN RELATIVT STORA ERFARENHET MED DISSIDENTER I MOSKVA OCH ANDRA INOFFICIELLA INFORMATOERER.

FORTS SID 3

UTRIKESDEPARTEMENTET

Ärende:

Kopia till:

Kabs
Bitr Kabs
Polch
Pol
UHD

Åtgärd: (se regler på blankettkopia)

-3-

BURNS ANSER ATT DE UPPGIFTER HAN FAATT SOM ROERANDE WALLENBERG
AER ALLTFOER OTILLFOERLITLIGA OCH VILL DAERFOER AVSTAA FRAAN
PUBLICERING.

BURNS AVGAV LOEFTE OM ATT MEDDELA OSS OM HAN
ERHAALLER YTTERLIGARE LIKNANDE INFORMATIONER, SAMTIDIGT SOM
HAN BEKLAGADE ATT HAN DROEJT 4-5 VECKOR INNAN HAN BERAETTAT
FOER AMBASSADEN OM SITT SAMMANTRAEFFANDE. DETTA VILLE HAN DOCK
FOERKLARA MED ATT MAN ANSAAG UPPGIFTERNA HAN ERHAALLIT INTE VARA
TILLFOERLITLIGA OCH MYCKETR OSANNOLIKA.

DE GEER

SVENSK MOSKVA

-----/MM

SVERIGES AMBASSAD

BRYSSEL

1982-05-14

P 2

Departementssekreteraren Kiesow

Utrikesdepartementet

ex. f k t; kab.sekr.
polch
ch pol I
ds Olofsson, pol I
fru Lagergren c/o R W-komm.
Kiesow

45

INKOM UD	
1982-05-24	
VE.	GR.
0	2
En I	

1957 års vitbok betr. Raoul Wallenberg

Rem 67 A 1982-04-27

Broder,

Aberopande vårt telefonsamtal för kort tid sedan vill jag meddela, att advokaten fru Lucki hemställt om att få erhålla den franska översättningen av 1957 års vitbok. Jag vore därför tacksam om Du skulle vilja tillställa mig ett exemplar därav för vidare befordran.

Fru Lucki uttryckte en viss besvikelse över att den frisläppta dokumentationen ur UD:s arkiv icke kunde ställas gratis till förfogande, trots att jag förklarat för henne att flertalet handlingar är på svenska. Jag förmodar dock att ytterligare ett skäl till att hon och den Wallenberg-kommitté, som hon avser ta initiativet till, ej kan ha någon större glädje av denna alltför omfattande dokumentation är, att hon genom Raoul Wallenberg Föreningen kan erhålla all den information, som kan vara relevant.

Din tillgivne

J.-J. von Dardel
J.-J. von Dardel

Arends

Wallenberg-dokumenten frisläppes

1

10

24 5 1982

And

Drugs

Lieson vidit

Address

Svensk	Svensk	Svensk	Svensk	Svensk	Svensk	Svensk	Svensk
BONN	TEL AVIV	LONDON	PARIS	WIEN	KÖPENHAMN	OSLO	HELSINGFORS
230	149	319	272	189	137	131	153

Bridskande

... P r i m o Som bekant har förberedelser pågått sedan en tid för att frisläppa de dokument i departementets arkiv rörande Raoul Wallenberg som avser åren 1950 till och med 1969. Det arbetet har nu avslutats, och femtio exemplar av de 13.300 sidor som frisläppes har iordningställt och kan köpas av särskilt intresserade till en kostnad av 2.000 kronor från klockan 00.00 i morgon, den 25 maj. För Er information följer under secundo en promemoria som legat till grund för en briefing som kabinettsskreteraren gav intresserade utländska pressrepresentanter i onsdags.

S e c u n d o Cit On 21 September 1978 the Government decided to commission the Attorney-General to study the documents relating to Raoul Wallenberg in the archives of the Ministry for Foreign Affairs and requested him to present recommendations to the Government as to which parts of this material could be made accessible.

The Attorney-General submitted a partial account of this assignment in a communication to the Government dated 9 November 1979. He had found that the purpose of his assignment was best served by dealing first with material from the period before 1950. An examination of the later documents would be time-consuming for many reasons, and the Attorney-General held the view that there were no grounds for waiting to make the earlier, more comprehensive material available until the whole of the very extensive file had been examined, particularly as the material from the period just before and after Wallenberg's disappearance could be of special interest to researchers and to the general public. Consequently, he appended to his communication the documents relating to the years 1944-1949 which he recommended the Government should make accessible.

l'hyllas av telegramexpeditören

Atakapung - 1119-9999 unit

telegraphexpeditoren

Bylles av telegramexpeditören
~~asking info account~~ the proposals of the Attorney-General, the

Government decided on 24 January 1980 that the documents should be made available as from the 31st of that month, but that in the case of a few documents, where considerations of personal security or personal integrity indicated that they should not be made accessible, secrecy should be preserved. About 1,900 pages were made accessible, only forty or so were kept back.

Later, in a communication of 27 November 1981, the Attorney-General submitted an account of his study of documents relating to the years 1950-1969.

The examined documents can be divided into three main groups according to their contents:

- 1) Documents concerning direct contacts with the Soviet Union, e.g. notes exchanged on the matter, telegrams and communications between the Ministry for Foreign Affairs and the Embassy in Moscow, notes on talks etc.
- 2) Documents relating to the search and inquiries made, mainly abroad, for the purpose of casting light on what had happened to Wallenberg, such as correspondence and exchanges of telegrams between the Ministry for Foreign Affairs and embassies in several countries, notes on talks or hearings with people giving information, the majority of whom were foreign citizens, documentation and information of various kinds from foreign governments, authorities or official representatives, as well as analyses and compilations of the information available at a certain time or as regards a certain "trail" etc.
- 3) Documents relating to the handling of the matter: the treatment of the matter in the Riksdag in the form of interpellations, questions and replies to these, the handling of the issue in the Advisory Council for Foreign Affairs, including drafts and other preparatory work, as well as the relationship between the Government and the Ministry for Foreign Affairs on the one hand, and Wallenberg's family, Rudolph Philipp the author, and the so-called "Action for Wallenberg" on the other.

In this communication to the Government, the Attorney-General recommended that the examined material should be made accessible with certain limited exceptions, due to the fact

that consideration should be taken of a foreign power or of a person's safety or integrity. It was also proposed that considerations of this kind would also justify certain parts of the text being removed and names deleted or replaced by letter symbols. The Attorney-General proposed that about 800 pages should not be made accessible.

As regards a number of documents concerning relations to a foreign power, the Attorney-General has refrained from expressing his opinion. The material has later been scrutinized at the Ministry for Foreign Affairs, and this has resulted in the decision that a further 400 pages or so should not be made accessible, primarily documents relating to relations with a foreign power.

On the grounds of the communication from the Attorney-General, the Government decided on 29 April that the documents concerning Raoul Wallenberg during the years 1950-1969 may be made accessible as from 17 May 1982, but that in the case of a number of documents, as regards which considerations of a foreign power or of a person's safety or integrity indicate against the advisability of making documents accessible, the imposition of secrecy shall be retained either in entirety or inasmuch as certain parts of the texts are deleted. This means that a total of about 13,300 pages will be made accessible. About 1,200 pages will remain secret.

The requirement of the Ministry for Foreign Affairs to preserve secrecy in addition to the extent recommended by the Attorney-General is not a desire to obscure facts. In every single case there are weighty grounds for the decision. In the first place, this requirement refers to material which the Attorney-General himself did not wish to assess, as it related to relations with a foreign power. This accounts for the greater part of the Ministry's requirement for the preservation of secrecy. In addition, the Ministry has made decisions in a few cases also on grounds of regard to a foreign power, without the Attorney-General having called attention to the delicate nature of the text, but also in some cases out of consideration to private persons who have assisted in inquiries and who

have themselves requested that their statements be kept secret.

Here, then, is the material. It is not my task to tell you about the contents. It is your task to find out what is of interest to your readers, listeners and viewers.

But there are a few points I can mention. The most interesting material is that which has already been summarized in the two white books which have been published by the Ministry for Foreign Affairs, one in 1957 and the other in 1965, as well as the various press releases from the Ministry during the relevant decades. In the main, it is from these years that the material from hearings with the various witnesses has given us new insights. Secondly, it is interesting to follow how the arguments have been assembled, arguments which later were used by Tage Erlander when as Prime Minister he visited Moscow in 1956 accompanied by the then Minister for Home Affairs Hedlund. During the long talks with the Soviet leaders about the fate of Raoul Wallenberg, Erlander and Hedlund were able to prove very convincingly that the Soviet authorities could not conform to the truth. Thirdly, it is of interest to all those who are engaged in the Wallenberg case to note how the material started to be assembled which makes it likely that RW may have been alive after the time when according to the Soviet authorities he had died in prison, i.e. 1947. It is primarily the so-called "Vladimir-trail" I have in mind. Finally, all the material from Professor Nanna Swartz's meeting with a now deceased Soviet scientist is here, a meeting at which the scientist expressed himself in such a way that Professor Swartz drew the conclusion that he knew where RW was and that he was still alive. As for the immediately following years, i.e. after 1965, the material does not perhaps contain so much of significance. Slutcit

Cabinet

Ärende

Wallenberg-dokumenten frisläppes

24.5.1982		Dnr
507	2	507/239
Avd	Grupp	Mål
P	2	ELL

Adress

Svensk

Svensk

WASHINGTON

MOSKVA

Text

B r å d s k a n d e

... P r i m o Som bekant har förberedelser pågått sedan en tid för att frisläppa de dokument i departementets arkiv rörande Raoul Wallenberg som avser åren 1950 till och med 1969. Det arbetet har nu avslutats, och femtio exemplar av de 13.300 sidor som frisläppes har iordningställt och kan köpas av särskilt intresserade till en kostnad av 2.000 kronor från klockan 00.00 i morgon, den 25 maj. För Er information följer under secundo en promemoria som legat till grund för en briefing som kabinettsssekreteraren gav intresserade utländska pressrepresentanter i onsdags.

S e c u n d o Cit On 21 September 1978 the Government decided to commission the Attorney-General to study the documents relating to Raoul Wallenberg in the archives of the Ministry for Foreign Affairs and requested him to present recommendations to the Government as to which parts of this material could be made accessible.

The Attorney-General submitted a partial account of this assignment in a communication to the Government dated 9 November 1979. He had found that the purpose of his assignment was best served by dealing first with material from the period before 1950. An examination of the later documents would be time-consuming for many reasons, and the Attorney-General held the view that there were no grounds for waiting to make the earlier, more comprehensive material available until the whole of the very extensive file had been examined, particularly as the material from the period just before and after Wallenberg's disappearance could be of special interest to researchers and to the general public. Consequently, he appended to his communication the documents relating to the years 1944-1949 which he recommended the Government should make accessible.

Taking into account the proposals of the Attorney-General, the

Ifylles av telegramexpeditören

Avsändt den	Klockan	Sign
82.05.24	15	Ell

Government decided on 24 January 1980 that the documents should be made available as from the 31st of that month, but that in the case of a few documents, where considerations of personal security or personal integrity incidated that they should not be made accessible, secrecy should be preserved. About 1,900 pages were made accessible, only forty or so were kept back.

Later, in a communication of 27 November 1981, the Attorney-General submitted an account of his study of documents relating to the years 1950-1969.

The examined documents can be divided into three main groups according to their contents:

- 1) Documents concerning direct contacts with the Soviet Union, e.g. notes exchanged on the matter, telegrams and communications between the Ministry for Foreign Affairs and the Embassy in Moscow, notes on talks etc.
- 2) Documents relating to the search and inquiries made, mainly abroad, for the purpose of casting light on what had happened to Wallenberg, such as correspondence and exchanges of telegrams between the Ministry for Foreign Affairs and embassies in several countries, notes on talks or hearings with people giving information, the majority of whom were foreign citizens, documentation and information of various kinds from foreign governments, authorities or official representatives, as well as analyses and compilations of the information available at a certain time or as regards a certain "trail" etc.
- 3) Documents relating to the handling of the matter: the treatment of the matter in the Riksdag in the form of interpellations, questions and replies to these, the handling of the issue in the Advisory Council for Foreign Affairs, including drafts and other preparatory work, as well as the relationship between the Government and the Ministry for Foreign Affairs on the one hand, and Wallenberg's family, Rudolph Philipp the author, and the so-called "Action for Wallenberg" on the other.

In this communication to the Government, the Attorney-General recommended that the examined material should be made accessible with certain limited exceptions, due to the fact

that consideration should be taken of a foreign power or of a person's safety or integrity. It was also proposed that considerations of this kind would also justify certain parts of the text being removed and names deleted or replaced by letter symbols. The Attorney-General proposed that about 800 pages should not be made accessible.

As regards a number of documents concerning relations to a foreign power, the Attorney-General has refrained from expressing his opinion. The material has later been scrutinized at the Ministry for Foreign Affairs, and this has resulted in the decision that a further 400 pages or so should not be made accessible, primarily documents relating to relations with a foreign power.

On the grounds of the communication from the Attorney-General, the Government decided on 29 April that the documents concerning Raoul Wallenberg during the years 1950-1969 may be made accessible as from 17 May 1982, but that in the case of a number of documents, as regards which considerations of a foreign power or of a person's safety or integrity indicate against the advisability of making documents accessible, the imposition of secrecy shall be retained either in entirety or inasmuch as certain parts of the texts are deleted. This means that a total of about 13,300 pages will be made accessible. About 1,200 pages will remain secret.

The requirement of the Ministry for Foreign Affairs to preserve secrecy in addition to the extent recommended by the Attorney-General is not a desire to obscure facts. In every single case there are weighty grounds for the decision. In the first place, this requirement refers to material which the Attorney-General himself did not wish to assess, as it related to relations with a foreign power. This accounts for the greater part of the Ministry's requirement for the preservation of secrecy. In addition, the Ministry has made decisions in a few cases also on grounds of regard to a foreign power, without the Attorney-General having called attention to the delicate nature of the text, but also in some cases out of consideration to private persons who have assisted in inquiries and who

have themselves requested that their statements be kept secret.

Here, then, is the material. It is not my task to tell you about the contents. It is your task to find out what is of interest to your readers, listeners and viewers.

But there are a few points I can mention. The most interesting material is that which has already been summarized in the two white books which have been published by the Ministry for Foreign Affairs, one in 1957 and the other in 1965, as well as the various press releases from the Ministry during the relevant decades. In the main, it is from these years that the material from hearings with the various witnesses has given us new insights. Secondly, it is interesting to follow how the arguments have been assembled, arguments which later were used by Tage Erlander when as Prime Minister he visited Moscow in 1956 accompanied by the then Minister for Home Affairs Hedlund. During the long talks with the Soviet leaders about the fate of Raoul Wallenberg, Erlander and Hedlund were able to prove very convincingly that the Soviet authorities could not conform to the truth. Thirdly, it is of interest to all those who are engaged in the Wallenberg case to note how the material started to be assembled which makes it likely that RW may have been alive after the time when according to the Soviet authorities he had died in prison, i.e. 1947. It is primarily the so-called "Vladimir-trail" I have in mind. Finally, all the material from Professor Nanna Swartz's meeting with a now deceased Soviet scientist is here, a meeting at which the scientist expressed himself in such a way that Professor Swartz drew the conclusion that he knew where RW was and that he was still alive. As for the immediately following years, i.e. after 1965, the material does not perhaps contain so much of significance. Slutcit

Cabinet

UTRIKESDEPARTEMENTET	Ärende:						
Kopia till: Kabs Bitr Kabs Polch Pol 1 UHD xxxxxx	Åtgärd: (se regler på blankettkopia) 1982-05-27 Pol, Kiesow, YDP ex till: Ch Pol 1 Ds Ottosson, Pol 1 Kiesow			<table border="1"> <tr> <td data-bbox="1166 271 1278 418">P</td> <td data-bbox="1278 271 1390 418">2</td> <td data-bbox="1390 271 1514 418">Eu</td> </tr> </table>	P	2	Eu
P	2	Eu					

SVENSK BONN 1982-05-25

POL

CABINET STOCKHOLM DNR   FOER KIESOW, POL

RE WALLENBERG. REF HBR OTTOSSON-MOELLANDER 1982-02-24.

MOELLANDER I DAG KALLATS TILL UM OCH UPPLYSTS OM FOELJANDE.
N. HADE HOERTS, DOCK UTAN ATT MAN FOER HONOM AVSLOEJAT VARFOER.
HAN HADE BERAETTAT ATT HAN UNDER TIDEN 1970-72 OCH 1974
VISTATS I FYRA OLIKA PSYKIATRISKA KLINIKER I MOSKVA: NUMMER
ETT, TRE, FEM OCH FEMTON. HAN HADE DAERVID TRAEFFAT EN SPANJOR,
EN BULGAR, EN ARAB OCH NAAGRA AFRIKANER, MEN ALDRIG NAAGON
MEDEL- ELLER NORDEUROPE. HAN HADE EJ HELLER HOERT TALAS OM
NAAGON SAADAN.

N. KAENDE TILL DISPENSAEREN NR TRETTON PAA SEVASTOPOLSKIJ
PROSPEKT 26-28 SOM EN POLIKLINIK SOM ENDAST TOG EMOT PATIENTER
FOER OEPPEN VAARD.

BACKLUND

SVENSK BONN

sekr
chef ✓
10590B UDS TH S
886667A SVNS D

82-05-27

Pol, Kiesow, YDP
ex f kdm t:
kabs
polch
ch pol 1
ds Ottosson, pol 1
Kiesow

ORIGINALTELEGRAM

INKOM UD

SVENSK BONN 1982-05-25

82 MAY 25 11:14

CABINET STOCKHOLM

DNR 161A/249

P 2 Eut

249. FOER PRESS OCH POL. RE VAESTTYSK REAKTION PAA WALLENBERG-PAPPEREN.

ETT UTFOERLIGT DPA-TELEGRAM OM SLAEPPANDET AV WALLENBERG-DOKUMENTEN SLAAS I DAG UPP OEVER FYRA SPALTER PAA FOERSTASIDAN I FRANKFURTER RUNDSCHAU OCH OEVER TVAA SPALTER I FRANKFURTER ALLGEMEINE OCH I DIE WELT. INGRESSEN FRAMHAEVER DE SVENSKA PLANERNA PAA ATT BEFRIA WALLENBERG 'MED VAALD'.

NAAGRA KOMMENTARER HAR AENNU INTE SYNTS TILL.

BACKLUND

SVENSK BONN KL 1105

10590B UDS TH S
886667A SVNS D

Kabnki

aa/p

ORIGINAL

INNOV. 11

'82 MAY 25 16:26

SVENSK OSLO 1982-05-25

CABINET STOCKHOLM

201. LEIFLAND FRAAN BOERJESON.

(P21)

DNK 63-4 201		
P	2	Eu

AFTENPOSTEN HAR I DAG EN HELSIDA OM WALLENBERG MED UTGAANGSPUNKT FRAAN FRISLAEPNINGEN AV DE 13 000 SIDORNA WALLENBERGMATERIAL OCH UPPENBARLIGEN BYGGD PAA INTERVJU MED DIG. AFTENPOSTEN KOMMER I MORGON EFTERMIDDAG TILL PRESSBYRAAN MEN VI POSTAR I KVAELL ETT EX TILL DIG.

KELLBERG

FB, IE

FB,

SVENSK OSLO KL 16.25
19350A UDSTH S
71300 SUEDE N

OK+

UTRIKESDEPARTEMENTET

BR

Ärende:

Kopia till:

Kabs

~~XXXXXX~~

Polch

Pol 1

~~XXXX~~

Åtgärd: (se regler på blankettkopia)

1982-05-28

Pol, ambr Kiesow, YDP

t Moskva

A 2 ELI

SVENSK MOSKVA 1982-05-26

POL

CABINET STOCKHOLM

FOER KAB.SEKR OCH/ELLER
KIESOW

RE WALLENBERG

P R M O VI HAR NU HAFT TID ATT NAAGOT STUDERA DE/PAPPER, SOM
BURNS FICK. DE UTGOERS AV ETT FYRTIOTAL HANDSKRIVNA SIDOR SOM
ENLIGT RUBRIKEN FOERFATTATS AV RAUL WALLENBERG, NAAGOT SOM
DOCK ICKE FRAMFOERDES AV BURNS KONTAKT. ENLIGT TIDSBESTAEMNING
I SLUTET AV TEXTEN HAR DEN SKRIVITS HOESTEN 81 OCH AER UNDER-
TECKNAD MED ST-5/D-3 (SE OVAN AABEROPADE CH). DEN INLEDANDE
DLEEN FOELJER NEDAN I VAAR OEVERSAETTING. FOELJANDE SIDOR
BESTAAR AV FILOSOFISKT BETONADE KOMMENTARER TILL LAESTA BOECKER
MED SIDOHAENVISNINGAR. DET FRAMGAAR DOCK, SAAVITT VI KAN BEDOEMA,
ICKE VILKA BOECKER FOERFATTAREN KOMMENTERAR. RYSKAN AER Vael
FORMULERAD OCH GRAMMATIKALISKT KORREKT. HANDSTILEN AER KONSEKVENT
OCH MYCKET TYDLIG OCH VAELSKRIVEN.

"RAUL VALENBERG

"DEN STORA INDUSTRIELLA REVOLUTIONEN ELLER HERR MARX' ANDRA
DOED"

FRAAN FOERFATTAREN:

DETTA ARBETE AER AVSETT FOER EN GENOMSNITTSLAESARE - EN MAENNISKA
UTAN SPECIELL YRKES- ELLER HOEGRE UTBILDNING.

FARMAREN I IOWA OCH ARBETAREN I STOCKHOLM, HAMNARBETAREN I
NOVOROSSISJK OCH GAARDSKARLEN I PEKING - DET AER FOER DEM DESSA
RADER AER SKRIVNA (ORDET: "AVSEDDA" OEVERSTRUKET OCH AENDRAT TILL
"SKRIVNA", OE.A.)

LAESARNA KAN UNDRÅ: NAER INTRAEFFADE DESSA HAENDELSER OCH HAR DE

UTRIKESDEPARTEMENTET

Ärende:

Kopia till:

Kabs
Bitr Kabs
Polch
Pol
UHD

Åtgärd: (se regler på blankettkopia)

- 2 -

OEVERHUVUDTAGET HAENT. FOERFATTAREN VET BARA ETT ENDA: EN SERIOES FORSKARE KAN ENDAST HA EN FOERESTAELENTING OM HUR EN ELLER ANNAN HAENDELSE UTVECKLATS, MEN NAER? TYVAERR HAR TIDSMASKINEN INGEN HAALLPLATS BAKOM HOERNET. OCH DETTA MAASTE VI RAEKNA MED. OCH DEN UNGEFAERLIGA TIDPUNKTEN KAN MAN FAA VETA I VILKEN LAEROBOK SOM HELST.

MAA GUD HJAEIPA ER, MINA HERRAR

- DET SOM HAR BERAETTATS OM MONGOLOIDER FRAAN SACHALIN, KAN TILL STOERRE DELEN MYCKET VAE HAENFOERAS TILL DRAVIDISKA FOLKSTAMMARN I INDIEN ELLER TILL BEFOLKNINGEN PAA STILLA HANVSOEARNA VID TIDEN FOER DERAS UPPTAECKT ELLER TILL DE AMERIKANSKA ROEDSKINNEN, SID 365 BAND 20 'E' 1:A KAPITLET 'DJURISKHET' PAR 1 FOERSTA STADIET. SLUTCIT.

S E C U N D O MEN HAENVISNING TILL KONTAKTENS UPPGIFT OM FINGER-
AVTRYCK VILL VI PAAPEKA ATT MATERIALET HANTERATS SAVAEL AV
BURNS OCH HANS MEDHJAELPARE SOM AV TJAENSTEMAEN PAA AMBASSADEN.

DE GEER

SVESNK MOSKVA

-----/mm

Kab sekr
Fol chef
Fol ll

Press

82-05-28
Pol, Kiesow, YDP
ex till:
ch Pol 1
ch inf-byrån
ds Ottosson, Pol 1
Kiesow

10590B UDSTH S
886667B SVNS D

SVENSK BONN 1982-05-26

ORIG. 17. 7. 1
INKOM 10

'82 MAY 26 14:26

Dir: 16: A/254

C 2 E4

(Fol) (PR)

CABINET STOCKHOLM

254. FOER PRESS OCH POL. RE VAESTTYSKA REAKTIONER PAA
WALLENBERG-PAPPEREN.

FORTFARANDE HAR DET INTE SYNTS TILL NAAGRA KOMMENTARER OM DE
NYA WALLENBERG-PAPPEREN I VAESTTYSK PRESS. TV:S NYHETS-
SAENDNINGAR PAA TISDAGSKVAELLEN NAEMNDE INTE NYHETEN.

BACKLUND

SVENSK BONN KL 1420

10590B UDSTH S
886667B SVNS D

Not 1
10590D UDSTH S
124538 SVNSK SF

Kan säkr
Pol chef
Pol 4 7
press

INAKO 10
'82 MAY 26 13 34

DN	P	35.7/176
2	2	E45

SVENSK HELSINGFORS 1982-05-26

(POL) (PR)

CABINET STOCKHOLM

176. FOER POL OCH PRESS.

HELSEINGIN SANOMAT OCH UUSI SUOMI UPPMAERKSAMMAR IDAG PAA UTLANDS-SIDORNA FRISLAEPANDET AV WALLENBERGDOKUMENTEN. I PARTITIDNING-ARNA, EJ HELLER HUFVUDSTADSBLADET, HAR VI SETT NAAGOT. I DE TVAA ARTIKLARNA BESKRIVS FALLET WALLENBERG I STORA DRAG. ERKKI PENNANEN I HELSEINGIN SANOMAT REFERERAR DN OCH SVD. HAN SAEGER OCKSAA ATT ALLT MATERIAL INTE HAR SLAEPPTS DAA DET KUNDE VARA TILL SKADA FOER LEVAND E PERSONER ELLER ANDRA LAENDER, "BLAND VILKA NAEMNDES FINLAND". PENNANEN CITERAR PAA TVAA STAELLEN DN:S ORD OM ATT "DET AER EN LITEN STATS FOERSOEK ATT FAA EN STORMAKT ATT TALA SANNING." ARTIKELN AVSLUTAS MED EN RAD OM ATT DE NU UTGIVNA VOLYMERNA ERBJUDITS SOVJETAMBASSADEN MEN ATT DENNA "AVBOEJT ERBJUDANDET".

UUSI SUOMI-ARTIKELN SOM AER SKRIVEN AV SEPPO KUUSISTO HAR SOM RUBRIK "SVERIGE OEVERVAEGDE ATT FRITA WALLENBERG FRAAN FAENGELSET". DETTA SAEGS DET INNE I ARTIKELN, VAR 1951 "MEN MAN AVSTOD". I ARTIKELN SOM AER PAA FYRA SPALTER BERAETTAS OM FALLETS HISTORIA.

SUNDBERG

SVENSK HELSINGFORS KL 14.10
10590D UDSTH S
124538 SVNSK SF

Kab sekt ✓

Pol chef

Pol II

Run

ORIGINAL
MAY 26 15:40

Dnr. 498a/511		
P	2	Eu I

(Bl)

Q2/14

SVENSK LONDON 1982-05-26

CABINET STOCKHOLM

511. FOER KABINETTSSEKRETERAREN, POL OCH PRESS. RE RAOUL
WALLENBERG-FILMEN.

FOER EDER INFORMATION FAAR JAG MEDDELA ATT ALAN PATIENTS
OCH JOHN BIERMANS TV-FILM OM WALLENBERG, SOM TIDIGARE
VISATS I SVENSK TV, ATERIGENOM KOMMER ATT VISAS I BRITTISK
TV, NAEMLIGN SOENDAGEN DEN 6 JUNI, SVENSKA FLAGGANS DAG,
I BBC-2. DET AER TREDJE GAANGEN SEDAN 1980 SOM BBC SAENDER
FILMEN.

LIND

SVENSK LONDON KL 1440

✚
10590A UDSTH S
28249 SVENSK G

Pol

INK: UD.

1982-05-27

EUR OK
CIA

1982-05-27

Pol, Kiesow, YDP

Överlämnas för kännedom till:

Fru Nina Lagergren

ambassaden i Washington

ambassaden i Moskva

Kab sekr

Polch

Ch Pol 1

ds Ottosson, Pol 1

Kiesow

OFFICE OF THE DIRECTOR

STRATEGIC SERVICES UNIT

25th & Constitution Avenue, N.W.

WASHINGTON 25, D. C.

21 December 1955

MEMORANDUM FOR:

Director, Office of Libraries and
Intelligence-Acquisition

SUBJECT:

Information Concerning Raoul WALLENBERG

1. Your memorandum of 3 November 1955, addressed to [redacted], Central Intelligence Agency, has been referred to this organization for reply as the Strategic Services Unit is charged with responsibility for liquidating the affairs of the Office of Strategic Services. A thorough review of our files as well as consultation with former officials of the OSS have resulted in the firm conclusion that WALLENBERG was in fact never employed by U. S. intelligence in any capacity. The following background information concerning subject was developed in the course of our research, which, however, may be of assistance to your Department.

2. During World War II WALLENBERG, while in Stockholm, was in contact with Mr. Iver C. OLSEN who was then stationed at the American Legation as Financial Attache, as a representative of the Treasury Department; secondly, as an OSS representative; and thirdly, as Stockholm representative of the War Refugee Board. It is understood that it was solely in this latter connection that WALLENBERG had dealings with OLSEN who was later instrumental in the selection of WALLENBERG for the mission to Budapest.

3. Following WALLENBERG's assignment to the Swedish Legation in Budapest he was supplied by OLSEN with funds for use only in assisting Jews in Hungary. These funds were made available to WALLENBERG through an account opened by the Joint Distribution Committee (JDC) in the Stockholms Enskilda Bank, Stockholm. OLSEN drew on this account whenever WALLENBERG indicated a need for additional funds. The funds were then forwarded through Swedish Foreign Office channels. With the exception of 10,000 Swedish kronor which were given to WALLENBERG from the President's secret fund, all other funds came from the account in Stockholm and were used only in connection with refugee work.

4. Subsequent to WALLENBERG's disappearance in Budapest, the Stockholm account was closed, and the remaining balance, which is understood to have been fairly considerable, was returned to [redacted].

APPROVED FOR

AUG 13 1980

RELEASE

40

758.00/12-215-5

[REDACTED]

documentary details of OLSEN's dealings with WALLEBERG are said to be found in a 3 volume TOP SECRET report on War Refugee Board Activities in Sweden, of which your Department is believed to hold a copy.

[REDACTED]

Executive Officer
Strategic Services Unit

[REDACTED]

P2841 I S'ENASTE
VARFÖR DETTA INTRESSE
FÖR WALLENBERG? DEBATTEN **POL**
DET FINNS VÄL 1982 05-26
SVENSKA MEDBORGARE ER SAK INFÖR
PÅ NÄRMARE HÅLL GUD OCH
NI KAN HJÄLPA FRÅGA OM NI
BETRÄFFANDE INTESKALL GÖRA
LÖGNER HÖRDE ANNAT ÄN SKÄL
JAG ATT DET ÄR PÅ NÖRA
FLERA ÄN RYSSA **UTTR** STATER
SOM LUGER

May 2, 1982
Sunday

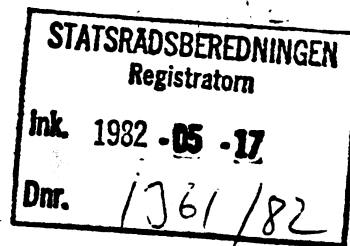
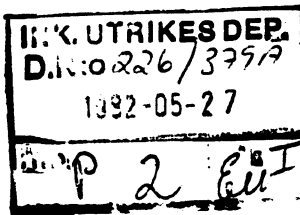
The Prime Minister of Sweden
The Royal Palace
Stockholm, Sweden

William Clements, Governor,
State Capitol Building
Austin, Texas

Mortimer Adler, ~~Professor~~ Professor,
University of Chicago
Chicago, Illinois

Consul General of Israel
One Greenway Plaza East, Suite 722,
Houston, Texas

Raphael Jospe, Coordinator,
Center for Judaic Studies
University of Denver
1-303-753-2066

Subject: The Raoul Wallenberg Community Center?

Dear Prime Minister:

Pol

Maybe you are wondering why I am writing to you? Well, I haven't had any response from these other persons, official and unofficial, portentous or presumptuous, in the past. Most I would call completely impolite; others I might call stupid fools.

You may be interested to know that no Jews have replied; I feel they are best characterized as completely impolite and, in the strict sense of the word, ignorant, for they have ignored my letters. But nevertheless, in spite of the fact that no Jews have expressed any interest nor replied with any relevance, I still think that it is important to give some persons a one year, very thorough course, in Jewish points of view and against antisemitism. It doesn't matter what Jews think!

Now these people have no interest because this proposal is not simply ahead of the time; it is ahead of every time and cultural context, because it is a proposal for a perpetual community educated against antisemitism and in a sort of objective religious viewpoint. So all these people are interested only in the status quo, or in giving lectures on television, whereas I am not interested in present contentments. My proposal cannot be financed by a government, for people in governments are liars and bureaucrats and do not respond to one's needs.

Nevertheless, I need a large amount of land in West Texas in order to build my community. Once we get the land, perhaps we can scrape along on private donations, living in tents, until eventually we can become more or less self-sustaining. Since this community is to endure forever, there is no need to rush, even though I think it is possible the world might be dominated by an antichrist within twenty years. It might not, either, as far as I know; so my proposal is noncontingent. I am not sure how this could come about, but, if one man or a small group could get some sort of destructive military satellite in orbit with a stealth technology prevented it from being detected, probably all the secret police agencies of the world would rush to join together and do his bidding, since their loyalties are mainly to the people in power rather than to the people who are not.

Still, this is all irrelevant to my letter. What I want to do is to form a community that privately educates a maximum of 153 persons a

year. This is the very opposite of a religious cult, or of a new religion, because we are going to educate people in; indeed, let them do a quite a bit of research on their own; in Jewish history, religion, and perspectives. Maybe I can clarify my point of view by using an image. Let's say that we have a dial, like a large diameter plastic radio dial, and at various points on the dial various religions are marked, Christianity, Buddhism, Muslim, and Texas Politics, and also Judaism. Then there is, in addition, on the radio itself but not on the dial, an index line. So my point of view is that when Judaism is aligned with the index mark, then that is the correct position, and ~~every other religion is on the dial~~ ~~correct~~ we have the right station. But if any other religion is on the index, all we have is propaganda. The index mark stands for God's alignment.

This analogy falls a bit short of what I intend, but it is adequate for most of the audience here.

In other words - it's important to try to understand all my jabbering - we are not trying to make people into Jews, or convert them to Judaism. We are simply trying to give them an education, as the basis for an anti-prejudicial education against which they can compare and test future opinions, for or against the Jews or the state of Israel, into which they may come in encounter. They will at least be more truthful people, more conscientious, although whether they will act according to their convictions, or with integrity, is not assured.

But some of the graduates from this course may subsequently form or continue in a community, one based upon the common tradition of this education, and one in which they may have to actively serve the Jews in some capacity, in alternating years. In their off years, they will live, work, and contribute to the community, which will be physically located in SW Texas. This service beyond graduation is purely voluntary; if people take the course, graduate, serve the Jews in some sense for one year, and work on the community for another year; they will have a limited membership. Full membership, guaranteeing residency and retirement rights on the community, calls for twenty years of service of the Jewish community, perhaps without any breaks in service other than the intervening years back on the community center.

The community center may be somewhat like a kibbutz; the students may live in tents, but the residents may construct more permanent dwellings in time. Just as the course of education is not ideological, the nature of the community itself will probably not be ideological. It will be an educational community, but it will not be a school, for we will not give grades, certificates, diplomas, nor even acknowledge any graduates. It is not a school in that it is not going to prepare students for any jobs in the outside society; on the contrary, it is to give them an education that will be perpetual. So this course of education and this community cannot be financed nor supported by the state, for it can never depend on the support or approval of the state, as the Jewish experience throughout history and especially in Nazi Germany has showed so clearly. Politicians depend on the support or at least the complicity of the people; and I don't. And I won't.

Also, since I have had no response from Jewish or Christian - scholars, politicians, etc. my line may have gotten a little tougher. Although I can find it in my heart to forgive all the slights that have been inflicted on me, perhaps inoffensively, I'd rather not, actually.

So, although I think its necessary that the course must be prepared by jews exclusively in order to avoid distortion, I would like to be in charge of this group of curriculum designers, not as coordinator, but as guardian angel. Second, I might like to have them all be ~~xxxxxx~~jews with whom I have never communicated before, young but bery intelligent and capable jws, as young as high school, more likely from jewish educational colleges, such as the Melton Center at Jewish Theological Seminary in New York. Third, I might require them to all assemble out at a community site in SW Texas, to actually work in tents themselves, in order to prepare this course. But, in order to do so, they would probably need computers ~~xxxxxx~~ of various sorts, and television communication with many scholars and libraries around the world, from whom they can make requests and draw information. It may be of advantage, also, to get younger scholars, because they may be able to revise and redesign the course annually.

Therefore, ~~the first year~~ in order to create this course, which I fully believe will or at least shuld - be extremely difficult to create - being thorough and comprehensive and incorpofating a wide range of viewpoints - I think we need to assemble a large team and get them to work exclusively on this project for one year. They will also ~~xxxx~~ be able to coordinate and communicate with many other scholars throughout the world, through special terminals. Afterward an original course is created, then perhaps a smaller nucleus of ~~xxxx~~ educators may remain as a permanent group. They will receive feedback from each years crop of students, and that will help them reevaluate and redesign the course. What they learn will also prove effecgive in ~~educating~~ developing less thorough courses for larger groups of people.

This one year course will be unique in several respects. It will be very thorough and comprehensive. It will not be designed for postgraduate or seminary education or students. It will be given to what might be a stastically representative population sample consisting of various races, income and occupation levels, nationalities, and even religions, of persons. I expect the students will live in tents, as did the ancienet Hebrews on the Exodus, and may form pairs who assist each other, and small ~~xxxxxx~~ study groups of twelve persons each, each presided overby a jewish counsellor, who may also be one of the permanent educators who works and lives with the community. Of course, these may also be specially trained counsellors, who work with the educators, and they may consist of different prsons each year. The course will attempt to produce a signifucant increase not only in each students knowledge but also in his logical and reasoning abilities.

After the first year or two, we will not only have a student population, but also a residential population, and, to some degree, both students and residents may contribute to community life and activities. I also wish to develop various educational programs for the residents. ~~xxxxxx~~ Every member and resident / may have to read one jewish book a year, or to do some research. Therefore, it might be helpful if some scholarly jews prepare some reading guides, relating pages and passages from several related books, for active and thoughtful, comparative reading. This method of comparative reading and study may also be applied to the Great Books of Western Civilization, and to other classes of readings. For example, I have a long-term project that involves comparing some of the Great Books to each other. Right now I am also reading in Darwin,

and there are places where one could make comparisons between the books that might be of some thoughtful significance. One could make comparisons ad nauseum between Irving Stones the Origin and Darwins Voyage of the Beagle, Auto biography, and Diary, to see if Stone took liberties with the facts and if his liberties are justified, but one can also make more thoughtful comparisons. For example, Arnold Brackman insists, in A Delicate Arrangement, that Alfred Russell Wallace first ~~expressed~~ had the insight that species are not fixed, but vary indefinitely, diverging from an original biological ancestor, and that Darwin in effect "stole" this insight from Wallace and used it to organize all the facts he had accumulated for twenty years. In other words, Brackman says Wallace had a sharper and more penetrating mind than Darwin, although Darwin was basically honorable and, except for this fatal lapse, an honest and careful observer. Apparently Wallace thinks that Darwin, however, was just an Old FudgeBrain. So, I got to thinking, well, if I were to reread Darwins Voyage of the Beagle carefully, then I could find out whether or not Darwin had thought of the idea of the gradual evolution of species or not. I did read it once, but I can't remember it clearly enough. In other words, a reading guide could be prepared for clusters of books that bear on various subjects, or books written by the same author.

But, for members of my community, there will be only one curriculum. The books that they read will be solely their private interests and studies. But apart from each members intellectual interests and hobbies and activities, there will be a curriculum, broadly speaking, in logic. This is the only curriculum the community will have, or the only formal and universal curriculum, for all ages. People will learn from an early age how to think logically, how to detect fallacies. In a sense, I may wish to make Parmenides distinction between The Way of Truth and the Way of Illusion into a practical curriculum. I am also interested in including studies on the unique and moral characteristics of animals, and in problems of ethics, in community education, and there may be no clear distinction between these studies and education against antisemitism and so forth. However, these courses may take the form of research projects and educational groups, in which some members sign up to give a course and other members of the community sign up to be in the class. But the curriculum in logic is something different. It will only draw on various subject areas, such as biology, history, mathematics, art, and so forth, for examples. We will not reach any biology, history, as such, for ~~the~~ the children of members of our community will not be preparing for jobs or positions in outside society, because their mission in life will be to be servants of the jews, in some sense, at least half the time, for a 20 year working career. It is possible, however, that we may have to make allowances for vocational or university or technical studies in order to give members skills to (a) maintain the community SW Texas or (b) serve the jewish community, worldwide. This Service may be sometimes under jewish employers, or perhaps sometimes under gentile employers.

We may call our community (center) the ~~Raoul~~ Raoul Wallenberg Community (Center). Perhaps, Mr. Prime Minister, you might ask the Wallenberg family if they would be interested. All the tents will have ceiling fans. If Argentina tries to seize our community and claims sovereignty over it, we will simply call upon the British fleet for protection, just as Israel once called upon Rome for protection.

This letter may seem long, but it is just an incompetent summary. Thank you. You can keep the Palace.

Bruce Mockman
1106 E. Walnut Str.
Hillsboro, TX 76645

BMM

INK. UD.

1982-05-27

Bifogade brev, SB:s Dnr 1361/82

överlämnas från Statsrådsberedningen

till: UD

För kännedom

För handläggning

För besvarande

För underlag

(och ev överlämnande
v. Familjen Wallen-
berg)

~~önskas åter senast~~ _____

~~Britt Marie Johansson~~
ankn. 4816

Eja Enderle
4818

UTRIKESDEPARTEMENTET
Politiska avdelningen
Handläggare: ambr Kiesow

✓ 1982-05-27

PROMEMORIA

om påstådd bekantskap med
Raoul Wallenberg

Ex t:ambassaden Wien
" Sofia

Pol, Kiesow/bg
1982-06-10
skr. 149 t. Wien

OK *[Handwritten signature]* 22/1

Från en herr Kuncho Kunchev i Wien har inkommit i kopia bifogade skrivelse till inrikesministern vari Kunchev påstår sig ha samarbetat med Raoul Wallenberg.

Kunco Kuncov (Kuncho Kunchev, Kunco Kuncov etc) har alltsedan 1978 dykt upp hos ambassaderna i Sofia och Wien liksom han skrivit från olika fängelser om sina påstådda kontakter med Raoul Wallenberg. Han lägger upp sin framställning på samma sätt, berättar först om sina påstådda kontakter i Ungern med Raoul Wallenberg, sedan om olika möten med honom i öststaterna, såväl i fängelser som i frihet, och ber till sist att få Raoul Wallenbergs adress. I varje fall uppgifterna från de påstådda mötena i öststaterna är osannolika och stämmer inte med andra vittnesmål.

Han har redan en gång tidigare riktat en liknande skrivelse till inrikesministern (i maj 1980), vilken inte förefaller ha besvarats.

Den nya skrivelsen kan besvaras med följande:

Eder odaterade skrivelse om Raoul Wallenberg har mot-
tatigts. Någon känd adress till Raoul Wallenberg finns
det inte. Han senast uppgivna vistelseort var i sovjetisk
fångenskap. Under vilken adress han befinner sig nu är
inte bekant.

Underskrift

[Handwritten signature: Ingolf Kiesow]

Ingolf Kiesow

Ärendes

Wallenberg

Datum

1982-05-27

Dnr

Avd

Grupp

Mål

0

2

En I

Adress

Svensk Haag

Text

Från Kiesow, pol, bankhuset

Tacksamma erfara Er bedömning.

Cabinet

Ifylles av telegramexpeditören

Sign

Pressbyrå 820621
amb Faxen/48
hbr Faxen-Landberg
Exp:

ORIGINAL

INKOM UD

'82 MAY 28 15:30

DNR

45:A/229

(PR)

p

2

En

Press

10590D UDSTH S
22933 SVENSK DK

SVENSK KOEPENHAMN 1982-05-28

CABINET STOCKHOLM

289 FOER FAXEN FRAAN LANDBERG
RE WALLENBERGPAPPEREN

DEN 24 MAJ PAA KVAELLEN SAENDES ERT 137 OM FRISLAEPANDET AV WALLENBERGPAPPEREN. DET REGISTRERADES HOS OSS DEN 25 MAJ SAMMA DAG SOM PAPPEREN KUNDE KOEPAS. I TEL REDOGOERS FOER EN PM, SOM LEGAT TILL GRUND FOER EN BRIEFING SOM LEIFLAND GIVIT UTLAENDSKA PRESSREPRESENTANTER DEN 19 MAJ, D V S EN KNAPP VECKA INNAH. VAD JAG INTE FOERSTAAR AER, VARFOER VI INTE KUNNAT FAA DENNA PROMEMORIA TIDIGARE SAMTIDIGT MED DEN UTLAENDSKA PRESSEN I STOCKHOLM. HAER FINNS T EX EN RAD UTLAENDSKA PRESSMAEN STATIONERADE SOM OCKSAA SKULLE VILJA FAA TILLGAANG TILL SAADANT MATERIAL. DET AER OCKSAA ETT UNDERSTATEMENT ATT SAEGA, ATT JAG SJAELV KUNDE HAFT ANVAENDNING FOER MATERIALET TIDIGARE FOER MINA KONTAKTER MED DANSK PRESS.

WOLLIN+

SVENSK KOEPENHAMN KL 1530

10590D UDSTH S
22933 SVENSK DK

SVERIGES AMBASSAD

BRYSSEL

1982-05-27

P 2 Wallenberg

Departementssekreteraren Kiesow

Utrikesdepartementet

ex. f k t: kab.sekr.
polch
ch pol I
ds Olofsson, pol I
fru Lagergren c/o R W-komm.
Kiesow

49

INKOM UD		
1982-05-28		
AVD.	GR.	MAL.
P	2	En I

Exp. 82-06-08/67

Uppllysningar om demarcher för Raoul Wallenberg

Hbr von Dardel-Kiesow 1982-05-14

(1 bil.)✓

Broder,

- ./.
- Såsom framgår av här närslutna förfrågan från advokaten Lucki, har hon med energi gripit sig an Raoul Wallenbergs öde. Finnes det någon möjlighet att ge henne de begärda upplysningarna?

Är tillgivet

J.-J. von Dardel
J.-J. von Dardel

SIMONE LUCKI

Avocat
Bureau de Bruxelles

Bil... 1... fill amb: 1 Bryssel
HSE von Diederich 82-05-27
skr. nr. 1250 den...

1050 BRUXELLES, LE 26 mai 1982
RUE DAUTZENBERG 50 - BTE 3
TÉL.(02) 640 10 03 0 G.L.
647 21 30

Monsieur Jean-Jacques de Dardel
Ambassadeur de Suède
Avenue Louise 148
1050 BRUXELLES

Monsieur l'Ambassadeur,

Raoul WALLENBERG

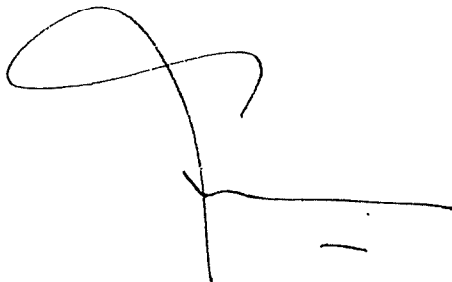
Vous aurez reçu ma lettre du 13 mai 1982.

Je tente d'obtenir une prise de position de l'Etat Belge au niveau des Affaires Etrangères; j'ai rencontré à cet effet notamment le Chef de Cabinet de ce Ministère.

Il importe actuellement de connaître la liste des interpellations auxquelles ont procédé le gouvernement suédois et les gouvernements étrangers.

Pourriez-vous me la fournir par une voie rapide?

Dans l'attente d'une réponse à la présente ainsi qu'à la précédente correspondance et vous en remerciant déjà, je vous prie, Monsieur l'Ambassadeur, d'agréer l'expression de ma considération la plus distinguée.

Rubicon
FILM PRODUCTIONS INC.

May 21, 1982

Mr. Ingolf Kiesow
Councillor
Royal Ministry
for Foreign Affairs
Box 16121
S-103 23 Stockholm
Sweden

INK UTRIKESDEP		
Dnr 226 / 429		
28 May 1982		
Avd	6r	14
P	2	Eu I

(Pol)

P2 EU R. Wallenberg-
arendt

Dear Mr. Kiesow,

Thank you for your letter of April 1, 1982.

Our journey was a great success, surpassing our most optimistic hopes. Support for our film continues to grow.

We are about to begin the final shooting, to be done in North and South America. The film should be ready for release by October, 1982. We shall keep you informed as it progresses.

Thank you for your cooperation, and please extend our appreciation and regards to Mr. Leif Leifland.

Sincerely,

David Harel

David Harel

ex t.: Kab.sekr.
ch press o. info-enh
ch infobyran
ch pol. I
Ds Ottosson, pol. I

exp. 82-06-07/bg

1982-05-28

Ex till: Kab sekr
Polch
ch Pol 1
ds Ottosson, Pol 1
Kiesow

Exp 220528
YF

Raoul Wallenbergs språkkunskaper

Med anledning av de frågor om Raoul Wallenbergs språkkunskaper som ställdes i PM 1982-04-22 tog jag kontakt igår med ambassadören Per Anger under ett besök som han gjorde i Stockholm. Han gav följande upplysningar.

Tyska kunde Raoul Wallenberg tala tämligen flytande, men inte grammatiskt helt felfritt. Hans uttal var litet sämre - han hade en "egen" lustig accent som många lade märke till, detta trots att han använde tyska som arbetsspråk i Budapest.

Ryska kunde han göra sig tillräckligt förstådd på för att kunna klara sig på det språket. Om han var tillräckligt skicklig i det språket för att t ex kunna förhandla på det var mera tveksamt och, enligt Anger, knappast troligt.

Engelska och franska ryktades han kunna tala flytande, men det hade Anger inte haft tillfälle att höra så mycket av själv.

Slutsatsen rörande den man som överste von Dufving träffade 1949 i ett genomgångsläger i Kirov eller Kotlas måste närmast bli att det inte är troligt att det var Raoul Wallenberg. Att han efter fyra års fångenskap i Sovjetunionen skulle ha utvecklat sitt tyska uttal till att bli i det närmaste accentfritt låter föga troligt. Von Dufvings kontakt hade vidare uppgivit sig knappast kunna tala någon ryska alls.

Någon säker slutsats kan det dock knappast bli
- samtalet var inte särskilt långt, och von Dufvings
minne är på många andra punkter dunkelt. Det går alltså
inte heller att utesluta helt att det kan ha varit
Raoul Wallenberg som von Dufving träffade.

Ingolf Kiesow

Avsändningsort Pol, Kiesow, YDP

Ärende

Raoul Wallenberg

Datum

1982-05-28

Avd

P

Grupp

2

Mål

En I

Adress

Svensk Bonn

Text

Re Raoul Wallenberg

För Möllander från Kiesow, Pol, bankhuset

Under mitt besök berördes något våra efterforskningar via gk München. Bl a har gk haft kontakt med två vittnen, Mühlberg och Lubarski rörande sagesmän i Sovjetunionen som uppgav sig veta RW finns på mentalsjukhus sedan/ där. ytterligare en sagesman dykt upp i Sovjetunionen denna vecka med berättelse av samma innehåll är det angeläget om möjligt få fram signalementet på den person som varit Mühlbergs och Lubarskis sagesman/ sagesmän. Kan detta framföras till gk snabbt och säkert genom Dig?

Cabinet

Detaljer

1982-05-28

Avd

P

Grupp

2

Mail

Eu-

Ärendes

Wallenberg

Adress

Svensk Moskva

Text

re Wallenberg

För Er information bedömes fingeravtrycken trots omständigheterna kunna analyseras här så snart originalet inkommit hit.

Cabinet

Ifylles av telegramexpeditören

Avsändt den

Klockan

Sign